

Aksak, Korsak i Bałaban

**Polskie nazwiska
tatarskiego i tureckiego pochodzenia**

Julia Krajcarz

Aksak, Korsak i Bałaban

**Polskie nazwiska
tatarskiego i tureckiego pochodzenia**

Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej
Najwyższe Kolegium Muzułmańskie

Wrocław 1443/2021

Redakcja i opracowanie:
Musa Çaxarxan Czachorowski

Korekta:
Barbara Pawlic-Miśkiewicz

Copyright by Julia Krajcarz & Muzułmański Związek Religijny w RP
Najwyższe Kolegium Muzułmańskie, 1443/2021

All rights reserved

Wydawca:

MZR

Muzułmański Związek Religijny w RP
Najwyższe Kolegium Muzułmańskie

15-207 Białystok, ul. Piastowska 13 F
tel./fax (+48) 85 732 40 23, tel. kom. (+48) 605 612 137
e-mail: mzm@mzm.pl, www.mzm.pl

Na okładce obraz Iljasa Ajdarowa,
artysty malarza z Tatarstanu

Zrealizowano dzięki dotacji
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Wydanie pierwsze

ISBN 978-83-65802-39-2

Skład, druk i oprawa:
Agencja Wydawnicza ARG I s.c.
52-017 Wrocław
ul. Wodzisławska 16

Tekst złożono 10-punktową czcionką kroju Brygada 1918

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

PODAJ MI SWOJE NAZWISKO

Uważa się zazwyczaj, że nazwisko, jakie nosi dana osoba, w pewien wy-
mierny sposób ją określa. Słyszając je bowiem, dowiadujemy się przede
wszystkim, jakiego jest pochodzenia. Oczywiście, czyhają tu rozmaite
pułapki, bo np. tak swojsko i zdawałoby się polsko brzmiące nazwisko
„Stojanowski” może z powodzeniem wskazywać na Macedończyka.
Tak nazywa się chociażby Dimitar – Stojanowski – piłkarz Lokomotiwy
Skopje. Zresztą w Macedonii Północnej nazwiska zakończone na *-ski*
są dość często spotykane, np. Dodewski, Najdowski, Todorowski. Rów-
nie przytulne i domowe wręcz miano „Kaszka” także nie musi nale-
żeć do Polaka/Polki, a do Tatara lub Tatarzki z Krymu (np. Veciye Kaşka
– Wedżije Kaszka – zmarła 23 listopada 2017 roku działaczka krym-
skotatarskiego ruchu narodowego). Tymczasem tacy np. Dekertowie,
Duninowie, Dorflingerowie, Legendorfowie, Melchendeinerowie czy
Ogilbaffowie od wieków pojawiają się na kartach polskiej historii.

Nazwisko wskazuje czasem na wielkopańskie koneksje, jednak nie
każdy współczesny Radziwiłł lub Potocki wywodzi się z magnackiego
rodu. Dla odmiany wiele nazwisk jakby ze społecznych nizin, m.in.
Chleb, Dzieża, Kiszka, Piwo i Piwko, Ryk oraz Ryło noszą potomko-
wie godnej szlachty. Są jeszcze nazwiska śmieszne, smutne, poważne
i wszelkie inne. Jedne się nam podobają, drugie nie, wszystko bowiem
zależy od indywidualnego gustu. W obecnych czasach wydaje się, że
jakby coraz mniej przywiązujemy do nich wagi. Bo nazwisko nazwi-
skiem, ale ważniejsze przecież, czy człowiek, który je nosi, jest dobry,
czy też zły. Niezależnie jednak od tych wszystkich dywagacji, każde
nazwisko stanowi wspaniały materiał do analizy. Kiedy powstało i od
czego pochodzi, co oznacza? Kto komu je nadał i z jakiego powodu,
czyli kto się nim pierwszy posługiwał, jaka jest historia jego nosicieli?
Kto, oprócz nas, jeszcze się tak nazywa? Czy jesteście spokrewnieni?

Nazwiska mówią wiele nie tylko o pojedynczym człowieku, jego rodzinie lub rodzie. W bardzo wyraźny sposób odkrywają przed nami także dzieje całego państwa. Ich różnorodność może np. wskazywać, że dany kraj był (jest) otwarty na cudzoziemców, którzy chętnie się w nim zadomawiali. A jak wygląda sprawa w Polsce, wspólnej ojczyźnie wielu nacji, gdzie mieszały się imiona i nazwiska, tworząc wyjątkowo barwną mozaikę? Zdecydowanie dobrze, skoro obok nazwisk uznawanych za typowo polskie znajdujemy wiele innych, często naprawdę bardzo egzotycznych, z całego wręcz świata. Wśród nich nie brakuje takich, które jednoznacznie dowodzą, że osoby je noszące są np. tatarskiego lub tureckiego (szerzej turkijskiego) pochodzenia. Rozpoznać jednak po nich Tatarów się nie da, ponieważw sporo tatarskich rodzin, od stuleci będących obywatelami Rzeczypospolitej, nosi nazwiska bardzo polskie, m.in. Baranowski, Jabłoński, Jasiński, Jezierski, Konopacki, Krynicki, Mucharski, Popławski, Sobolewski i Szumski. I odwrotnie: nie mało Polaków – nieprzyznających się do żadnego innego pochodzenia – ma nazwiska mogące sugerować wschodnią proveniencję, np. Balta, Janczar, Sabanowski, Torba, Twarogowski, Warkocz. Za każdym kryją się ludzkie losy, tworzące historię nie tylko osobistą czy rodzinną, ale w konsekwencji całego narodu.

Temat to ogromnie zajmujący, wciąż oczekujący na szersze opracowanie. O tatarskich nazwiskach pisał jeszcze przed drugą wojną światową m.in. Stanisław Kryczyński w swojej monografii poświęconej Tatarom litewskim¹. Blisko ćwierć wieku temu analizował je prof. Henryk Jankowski², natomiast w roku 2012 samodzielną publikację książkową poświęciła im prof. Leonarda Dacewicz³.

Praca dr Julii Krajcarz, z którą mamy obecnie do czynienia, jest wszakże odmiennego charakteru od wspomnianych powyżej. Przede wszystkim dotyczy współczesnych nazwisk polskich niekojarzonych z tutejszą społecznością tatarską (ewentualnie kojarzonych na zasadzie dość odległych analogii). Autorka, korzystając ze swojej znajomości języka tureckiego, ogólnej wiedzy o językach turkijskich oraz

¹ S. Kryczyński, *Nazwy miejscowe i osobowe, Tatarzy litewscy. Próba monografii historyczno-etnograficznej*, „Rocznik Tatarski” t. III, Warszawa 1938, s. 98–116.

² H. Jankowski, *Nazwy osobowe Tatarów litewsko-polskich*, „Rocznik Tatarów Polskich” t. IV, Gdańsk 1997, s. 59–90.

³ L. Dacewicz, *Antroponimia Tatarów litewsko-polskich w przekroju historycznym*, Białystok 2012, s. 259.

historii i rozwoju języka tureckiego, odkrywa w nich rdzenie słów tureckich i opatruje krótkim komentarzem historyczno-etymologicznym. Opracowała w ten sposób ponad pięćset haseł, które razem z listą uzupełniającą dają 2642 nazwiska. Część słownikową poprzedzają teksty wprowadzające: *Historia nazwisk polskich, Zapożyczenia tureckie, tureckie, tatarskie, Źródła i metodologia oraz Objaśnienie skrótów używanych w przypisach.*

W sumie otrzymaliśmy ciekawą książkę, która być może wzbudzi w czytelnikach zainteresowanie własnym nazwiskiem, a tym samym swoim pochodzeniem oraz tożsamością. Tak znaczna liczba polskich nazwisk, mających mniejsze lub większe związki z Orientem (a przecież nie wszystkie zostały tu ujęte), potwierdza również nasze odwieczne bardzo bliskie kontakty ze światem tureckim.

Musa Czachorowski

NAZWISKA POLSKIE

Historia nazwisk polskich

Nazwiska polskie jako zjawisko językowo-społeczne zaistniały stosunkowo historycznie niedawno, bowiem czas ich powstawania datuje się na koniec średniowiecza, mniej więcej wiek XV. Początkowo nazwiska posiadali tylko przedstawiciele szlachty, dopiero w późniejszych wiekach fakt przypisania, posiadania, posługiwania się nazwiskiem objął stan chłopski i mieszczaństwo. Proces powstawania nazwisk trwał kilkaset lat i miał różną dynamikę na poszczególnych obszarach polskich. Na niektórych terenach ostateczne wyodrębnienie nazwisk przyszło dopiero z prawnymi wymogami wprowadzonymi przez władze zaborcze, czyli w XIX wieku.

Jednak już w zachowanych dokumentach pochodzących z wieków wcześniejszych, np. XII czy XIII, gdy wymieniane są osoby różnych stanów, występują, obok imion, dodatkowe określenia. Można je scharakteryzować jako przydomki, przezwiska lub pierwsze protonazwiska/ pranazwiska/ nazwiska. Bywały to także nazwania odimienne oznaczające ojca czy rodzeństwo danej osoby, wykonywany zawód lub miejsca zamieszkania. Czasem dla rozróżnienia osób było potrzebne drugie imię, bowiem w danej grupie występowały osoby używającego tego samego pierwszego imienia. Trudno jednak stwierdzić czy te dodatkowe określenia danych postaci były trwałe, niezmiennie w swej formie fonetycznej i gramatycznej. Być może zostały użyte tylko raz, na potrzeby spisywanego dokumentu.

Kształtowanie się protonazwisk, pranazwisk, potem nazwisk miało związek, jak to wspomniano, z wiekami średnimi i z powstaniem miast, zwiększeniem liczby ludności, potrzebą dodatkowych rozróżnień w grupie, a także z naliczaniem należności, danin, podatków, które należało powiązać z odpowiednio wyodrębnioną, poprzez nazwanie, osobą. Występujące w dokumentach określenia danej osoby mogły być ich

jednorazowym, niepowtarzalnym użyciem, niezwiązanym na trwałe. Dany człowiek mógł w ciągu życia zmieniać określenia/ nazwania, pod którymi był szerzej znany i identyfikowany. Dopiero z czasem nazwania te w niezmienniej formie były dziedziczone z pokolenia na pokolenie.

Na obszarze, gdzie używany był język polski, określeniami, od których w późniejszym czasie wyodrębniały się nazwiska, były przydomki, przezwiska oraz imiona. Przydomki opisywały zazwyczaj cechy wyglądu, wrodzone lub nabyte w trakcie życia. Przezwicka, często prześmiewcze, określały zajęcie danej osoby, sposób chodzenia, mówienia, poruszania się, charakterystyczne powiedzenie, zachowanie, gest, niekiedy miejsce zamieszkania. Określenia odimienne kodowały imię ojca, matki lub innego antenata.

Pranazwiska stanu rycerskiego i następnie szlachty pochodne od imion (ojca, rodziców, antenatów), nazwy miejsca pochodzenia, zamieszkania, zawołania rodowego, herbu ukazywały przynależność danej osoby do pewnej rodziny, rodu, wskazywała na jej prawa do dziedziczenia, przejmowania majątku, powiązań rodzinnych i wynikających z tego praw, przywilejów i obowiązków. Wyodrębnienia, wskazywanie przynależności i praw do majątku danej rodziny bywało głównym powodem tworzenia nazwisk szlacheckich.

Wraz z zagęszczaniem się zaludnienia na danym obszarze powstała potrzeba rozróżniania osób, które miały te same imiona, co zdarzało się na terenie stopniowo powstających w XIII wieku miast polskich. Był to główny czynnik tworzenia nazwisk mieszczan.

Proces powstawania nazwisk chłopów rozpoczął się także w omawianym czasie, lecz z braku czynników zewnętrznych mógł trwać dłużej. Stabilizacja ich nazwisk ciągnęła się, jak zaznaczono, właściwie do XIX wieku.

Do końca XVI stulecia ukształtowały się podstawowe typy polskich nazwisk:

- tzw. nazwiska odmiejscowe, zazwyczaj z przyrostkami *-ski*, *-cki*, *-dzki*. Dane miejscowości były dziedziczone przez określoną rodzinę. Określenie rodziny wiązało się z miejscowością zamieszkania. Ewentualnie nazwiska oznaczały obiekty topograficzne charakterystyczne dla zamieszkiwanego obszaru,
- nazwiska odetniczne, określające pochodzenie z danego regionu, krainy, kraju,

- nazwiska patronimiczne – odojcowskie, w których najczęściej używanymi przyrostkami są: *-ak* (charakterystyczny dla regionu Wielkopolski), *-ek*, *-ik* (typowy dla Polski centralnej i Małopolski), *-uk* (typowy dla Kresów) oraz *-yk*, *-ewicz*, *-owicz*, *-icz*,
- nazwiska odapelatywne, pochodne od wyrazów pospolitych,
- nazwiska w formie imion,
- nazwiska obce.

Nie była to reguła obowiązująca, ale zazwyczaj nazwiska szlachty miały postać odmiejscowych oraz patronimicznych, natomiast nazwiska mieszczan i chłopstwa miały formę odapelatywną.

Obecnie liczba obywateli Polski wynosi około 38 milionów. W użyciu pozostaje około 440 tysięcy nazwisk⁴, będących jednym z elementów identyfikujących człowieka, obok imienia, imion i nazwisk rodziców, daty urodzenia, a także dodatkowo nadawanych oznaczeń numerycznych typu PESEL (Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności) czy NIP (Numer Identyfikacji Podatkowej). Zwyczajowo w Polsce nazwisko dziedziczy się po ojcu, lecz możliwe jest także dziedziczenie po matce lub obojgu rodzicach. Istnieje ponadto prawna możliwość zmiany nazwiska, zarówno przy okazji zawierania związku małżeńskiego (dla kobiet oraz mężczyzn), jak również z innych powodów⁵.

Znaczenie samego słowa „nazwisko” ukształtowało się w zakresie, w jakim rozumiemy je dzisiaj, dopiero w XX wieku. We wcześniejszych wiekach oznaczało to, co dziś przyjmujemy pod określeniem nazwa własna, zarówno osobowa, jak i geograficzna.

Zapożyczenia turkijskie, tureckie, tatarskie

Z racji położenia ziem polskich w centralnej części Europy, nie w jej wyizolowanych krańcach, na przecięciu szlaków łączących Wschód i Zachód, Północ i Południe, język używany przez mieszkańców tego obszaru absorbował słownictwo wszelkich podróźnych, tędy się przemieszczających, oraz osiedleńców. A przemieszczali się oni w różnych celach i z wszelkich powodów, tak pokojowych, jak

⁴ Martenka H., *Nazwiska od imion. 3500 ciekawych przypadków*, Nomen Omen, Katowice 2011, s. 5.

⁵ <https://archiwum.mswia.gov.pl/pl/sprawy-obywatelskie/rejestracja-stanu-cywi/12973,Administracyjna-zmiana-imienia-lub-nazwiska.html> (dostęp 24.05.2021).

i wojennych. Język polski, obok szeregu zapożyczeń z innych języków indoeuropejskich, zawierał i zawiera nadal także te pochodzące z innych typologicznie grup językowych. Jest wśród nich wiele wywodzących się z języków turkijskich, przede wszystkim z języka tureckiego, a zwłaszcza z etapu jego rozwoju, który bywa nazywany językiem osmańsko-tureckim, oraz z tatarskiego. W tym miejscu należy wyjaśnić znaczenie tych określeń. Turkijski (ang. Turkic, ros. тюркский) oznacza odnoszący się do ludów turkijskich, zamieszkujących tereny od Syberii, poprzez Azję Środkową, aż do Europy Wschodniej, Azji Zachodniej. Turecki (ang. Turkish, ros. турецкий) odnosi się do ludu lub języka należącego do grupy oгуzyjskiej, zawierającego się w grupie języków i ludów turkijskich. Tatarski dotyczy języka (języków) i ludu (ludów) należącego do grupy kipczackiej w obrębie turkijskiej. Język krymskotatarski przez wieki znajdował się pod silnym wpływem języka turecko-osmańskiego. Język osmański (ottomański), przodek współczesnej turecczyzny, należał do grupy języków turkijskich, lecz pozostawał pod silnym wpływem gramatyczno-leksykalnym perskim oraz arabskim. W języku polskim nie brak zapożyczeń z innych turkijskich, używanych przez ludy pomieszkujące dalej na wschód, w Azji Środkowej lub na Syberii. Zazwyczaj zdarzało się, że dostawały się do polszczyzny za pośrednictwem języka rosyjskiego.

Stanisław Stachowski, we wstępie do swojego *Słownika historycznego turcyzmów w języku polskim*, podaje za słoweńskim slawistą Franzem Miklosichem (1813–1891), że pierwsze kontakty Słowian z ludami turkijskimi można datować już na początek naszej ery⁶. Ze względu na ich wielowiekową historię warto podzielić je na kilka etapów. Orientacyjne datowanie pierwszego przypadku na początki naszej ery do wieku VII. Ludy słowiańskie miały kontakty z turkijskimi Hunami i Chazarami. Z tamtych czasów pochodzi być może pierwsza grupa zapożyczeń turkijskich do języków słowiańskich. Od wieku VII do XIV kontakty się intensyfikują, Słowianie mają styczność z turkijskimi Bułgarami, także Pieczyngami, Kumanami, Tatarami. Kolejny okres tych relacji, od wieku XIV po XVII–XVIII, to przede wszystkim styczność z Turkami osmańskimi oraz Tatarami.

⁶ SHT, s. V. Wyjaśnienie skrótów określających niektóre pozycje bibliograficzne znajduje się na s. 8.

Dlatego też w językach słowiańskich, także w języku polskim, jest wiele warstw zapożyczeń. Co do tych wczesnych – istnieje wiele wątpliwości, przede wszystkim z powodu skąpych źródeł, dokumentów tekstowych.

Rozliczne relacje polsko-tatarskie i polsko-tureckie (osmańskie), handlowe, artystyczne, religijne i wojenne trwały nieprzerwanie kilka stuleci. Za pierwsze zetknięcie obszarów polskich (już nie, jak wcześniej wspomniano słowiańskich, ale właśnie polskich) i ludów mongolsko-tatarskich uważa się najazd ze Wschodu w roku 1241. W XIII wieku najazdów tych było już kilka, a trwały z różnym natężeniem przez kolejne stulecia, do końca wieku siedemnastego. Za pierwszy oficjalny kontakt polsko-turecki uchodzi wyprawa polskiego króla Władysława Warneńczyka pod Warnę w 1444 roku. W drugiej połowie XV wieku Turcy zajęli porty nad Morzem Czarnym, co przyniosło odcięcie Polski od tych miast handlowych. Nieudane polskie wyprawy, mające na celu odzyskania tamtych terenów, ostatecznie doprowadziły do podpisania w roku 1501 zawieszenia broni z Turkami. Od tego czasu można zaobserwować coraz częstsze poruszanie tematyki tureckiej w polskim piśmiennictwie różnego typu. Interesowano się religią Turków – islamem – ich obyczajowością, językiem, geografiami ich kraju, a także wojskowością. Opisywano starcia z Turkami, wyjazdy i porozumienia dyplomatyczne, tworzone pierwsze słowniki, spisywano relacje z podróży do Turcji, a szczególną popularnością cieszyły się opisy wypraw do Ziemi Świętej, będącej wówczas we władaniu tureckim. W ciągu kilku wieków z Turkami wojowano i handlowano. Kilkaset lat istniała wspólna granica Rzeczypospolitej i Imperium Osmańskiego, co prawda często zmieniająca swój przebieg.

Już na początku XV wieku pojawiły się w źródłach informacje o osadnictwie tatarskim na Litwie. Intensywna akcja osiedleńcza przypadła na czasy wielkiego księcia Witolda. Przypuszcza się, że od końca wieku XIV do około roku 1440 Tatarzy napływali na ziemie litewskie w celach osiedleńczych z terenów Powołża. Byli to głównie mieszkańcy Złotej Ordy pod władzą Tochtamysza. Trwał wówczas konflikt Tochtamysza z Tamerlanem, władcą Ułusu Czagatajskiego. Tatarzy pojawiali się więc zatem za panowania Olgierda. Natomiast za czasów Witolda zaczęła się konsekwentna wojskowa kolonizacja.

W roku 1506 nastąpiła zwycięska bitwa wojsk litewskich z wojskami Tatarów krymskich. Wziętych wtedy do niewoli jeńców tatarskich licznie osiedlono na Litwie. Następną falą emigracji tatarskiej na tereny litewskie miała miejsce w drugiej połowie XVI wieku, kiedy to car Iwan Groźny w roku 1552 zajął Chanat Kazański, zaś w 1556 Astrachański. Jeszcze jedna fala osiedleńcza przyszła w latach trzydziestych XVII wieku, po tzw. buncie Ordy Budziackiej wobec władzy chana krymskiego. Buntownicy poprosili o możliwość osiedlenia się na terenie Rzeczypospolitej. Wraz z osadnictwem tatarskim do obiegu polszczyzny weszły imiona tatarskie, nazwy ich herbów, tworzące się stopniowo nazwiska, a także słownictwo nazywające przedmioty użytku codziennego itd.

Zatem zapożyczenia z języków turkijskich w językach słowiańskich zaczęły pojawiać się już we wczesnym średniowieczu. Przechodziły bezpośrednio do wyodrębniającego się języka polskiego lub dostawały się doń przez pośrednictwo języków wschodniosłowiańskich. Kontakty Słowian wschodnich z ludami turkijskimi, z racji bezpośredniego sąsiedztwa, licznych wojen oraz ścisłych kontaktów handlowych, były siłą rzeczy intensywniejsze, niż miało to miejsce na ziemiach polskich. Zapożyczenia turkijskie przez pośrednictwo wschodniosłowiańskie dotyczyły głównie nazw materiałów, tkanin, nakryć głowy, ubrań, obuwia. Począwszy od przełomu XV i XVI wieku kontakty Polaków z Tatarami i Turkami weszły w fazę stałych, bezpośrednich. Liczne wojny, przeplatane okresami pokoju i intensywną wymianą handlową, powodowały, że wraz z nowymi towarami, tkaninami, ubraniami, sprzętami, umundurowaniem, bronią, rynsz-tunkiem, w języku polskim pojawiały się nazwy, których brzmienie zapożyczano bezpośrednio z języków Wschodu lub poddawano je spolszczeniu.

Według turkologa Tadeusza Kowalskiego (1889–1948) głównym źródłem zapożyczeń słownictwa turkijskiego, które, zadomowione w polszczyźnie, stawało się niekiedy, obok funkcjonowania jako nazwy przedmiotów, osób, zawodów, zjawisk – także jako przezwiska, przydomki, a z czasem i nazwiska, były obszary na północ od Morza Czarnego. Używane tam języki turkijskie zaliczane były (i są) do tzw. kipczackiej grupy. Wpływ wywarł również język osmańsko-turecki, zaliczany przez językoznawców do grupy tzw. oгуzyjskiej. Jednak

z racji sąsiedztwa z ludami południowoślowiańskimi bardziej wpływał on na języki używane przez te ludy⁷. Dialektami kipczackimi posługiwali się napływający i osiedlający się w Polsce Tatarzy, a także Karaimi. Słownictwo turkijskie na tereny polskie pojawiało się także dzięki kupcom ormiańskim, którzy prowadzili handel na terenach Wschodu. Gminy ormiańskie zamieszkiwały miasta polskie, zwłaszcza na południowym wschodzie Rzeczypospolitej.

Zapóżycone słownictwo turkijskie, a także innego pochodzenia orientального, lecz przeniesionego do polszczyzny za pośrednictwem tureckim lub tatarskim, podobnie jak i inne pożyczki, stawało się bazą etymologiczną tworzących się przez wieki nazwisk. Pod względem ilości nazwisk wspomnianego powyżej pochodzenia orientального typ, prym wiodą te utworzone od wyrazów pospolitych, a więc odapelatywne. Nieco mniejszą grupę stanowią utworzone od imion. Wśród nich liczniejsze są te pochodne od imion męskich – bardzo nieliczne – od imion żeńskich. W prezentowanej pracy celem nie jest omawianie budowy polskich nazwisk, istnieje bowiem wiele opracowań poświęconych temu zagadnieniu. Tutaj zadaniem było wskazanie turkijskich, tureckich albo tatarskich baz etymologicznych w polskich nazwiskach.

Źródła i metodologia

W pracy nad prezentowanym zbiorem współczesnych nazwisk polskich pochodzenia turkijskiego, tatarsko-tureckiego oraz osmańsko-tureckiego podstawowym źródłem była ogólnie dostępna strona internetowa nazwiska-polskie.pl. Jest ona posegregowana alfabetycznie. Nazwiska spod poszczególnych litery są prezentowane bądź to w postaci jednolitej listy, bądź w postaci krótszych spisów. Konieczne zatem było przejście po kolei wszystkich zamieszczonych tam list alfabetycznych. Oczywiście praca ta o tyle miała sens, o ile autorce bliska była wiedza turkologiczna, a więc znajomość języka tureckiego, ogólna wiedza o językach turkijskich, a także historii i rozwoju języka tureckiego. Było to potrzebne do odnalezienia rdzeni słów turkijskich w słowach będących współczesnymi polskimi nazwiskami.

⁷ Klemensiewicz Z., *Historia języka polskiego*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1974, s. 348.

Cennym źródłem wykorzystanym do stworzenia tego spisu stała się praca Kazimierza Rymuta *Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny*. Pomocne okazały się opracowania na temat pochodzenia polskich nazwisk. Przydatne były także opracowania dotyczące etymologii zapożyczonego słownictwa pochodzenia turkijskiego, używanego w dzisiejszej polszczyźnie. Były to słowniki i glosariusze z adnotacjami o pochodzeniu zapożyczeń. Szczególnie dużo informacji dostarczyły opracowania autorstwa Stanisława Stachowskiego *Glosariusz turecko-polski* oraz *Słownik historyczny turcyzmów w języku polskim*, w całości poświęcone zapożyczeniom o pochodzeniu turkijskim. Pełna lista wykorzystanej literatury została wskazana w Bibliografii.

W prezentowanym słowniku powstało 548 haseł dotyczących nazwisk polskich z komponentem etymologicznym z języków tureckiego, tatarskiego i innych pokrewnych. Z kolei w słowniku dodatkowych nazwisk znalazło się ich 2094, co razem daje 2642 nazwisk ujętych w tym spisie. Są wśród nich nazwiska patronimiczne, odimienne, odcimiczne, odmiejscowe oraz odapelatywne. Obie części słownika wzajemnie się uzupełniają.

Objaśnienie skrótów używanych w przypisach

- GTO Stachowski S., *Glosariusz turecko-polski*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2005.
- OTS *Kanar Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Kanar M., Say Yayınları, İstanbul 2009.
- PSWO *Praktyczny słownik wyrazów obcych*, pod red. Latuska A. i Puchalskiej I., Wydawnictwo Zielona Sowa, Kraków 2002.
- Rymut I Rymut K., *Nazwiska Polaków – Słownik historyczno-etymologiczny, A–K*, Polska Akademia Nauk Instytut Języka Polskiego, Kraków 1999.
- Rymut II Rymut K., *Nazwiska Polaków – Słownik historyczno-etymologiczny, L–Ż*, Wydawnictwo Naukowe DWN, Kraków 2001.
- SEJP Brückner A., *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1985.
- SHT Stachowski S., *Słownik historyczny turcyzmów w języku polskim*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2007.
- SWO Jarosz M., *Słownik wyrazów obcych*, Wydawnictwo Europa, Wrocław 2001.
- TS I *Türkçe Sözlük 1. A – J*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, Ankara 1998.
- TS II *Türkçe Sözlük 2. K – Z*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, Ankara 1998.

SŁOWNIK POLSKICH NAZWISK POCHODZENIA TATARSKIEGO I TURECKIEGO

Lista nazwisk wraz z komentarzem historyczno-etymologicznym

~A~

Abakanowicz – prawdopodobnie pochodzi od określenia Abbas Han (Chan). To zestawienie arabskiego, ale popularnego wśród Turków i Tatarów imienia *Abbas* z isticznie turkijskim określeniem *han*. Oznacza chana, władcę w dawnych krajach Azji Środkowej. Inne nazwisko o tym samym pochodzeniu to Abakończyk.

Abdalla – źródłem etymologicznym jest tu oryginalnie arabskie, ale obecne w języku osmańsko-tureckim słowo *abdāl*, oznaczające wędrownego derwisza, żebraka⁸. Nazwisko o tym samym pochodzeniu to Abdel.

Abdulaziz – wzorem utworzenia tego nazwiska jest osmańsko-tureckie imię męskie *Abdülaziz*⁹. Oznacza najdoskonalszego sługę Boga.

Abdulewicz – jest to nazwisko odimienne, utworzone na bazie imienia męskiego, oryginalnie arabskiego, lecz popularnego wśród Turków i Tatarów: *Abdul*. Inne nazwiska o tej samej bazie etymologicznej to: Abulewicz, Obdulewicz, Obdulicz.

⁸ SHT, s. 3.

⁹ Zasady wymawiania wyrazów pochodzenia tureckiego/turkijskiego zapisane zostały w tekście *Jak czytać te słowa* na s. 137.

Abaj – podstawą etymologiczną może być tu turkijskie imię męskie *Abaj*, oznaczające starszego brata. Także Abajew ma to samo pochodzenie.

Abrahimowicz – to nazwisko odimienne, pochodne od imienia hebrajskiego Abraham, ale w tym przypadku prawdopodobnie od formy używanej wśród Turków i Tatarów: *İbrahim*. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Abragimowicz, Abrahamowski.

Abubekir – nazwisko pochodzące od arabskiego imienia, używanego w muzułmańskich społeczeństwach turecko-tatarskich: *Abubekir*. Inne nazwisko: Abikir.

Achbasz – nazwisko to pochodzi od turkijskiego wyrażenia *ak baş*, co można przetłumaczyć jako biała/ siwa głowa, siwogłowy. To także nazwa białogłowego ptaka brodzącego (szczudłaka)¹⁰.

Achmat – nazwisko odimienne, pochodne od arabskiego imienia męskiego, funkcjonującego wśród Turków i Tatarów w postaci *Ahmet* lub *Ahmed*. Inne nazwiska o tej samej podstawie etymologicznej: Achmadianow, Achmasiewicz, Achmatow, Achmatowicz, Achmeciewicz, Achmedianów, Achmedow, Achmet, Achmetowicz.

Afendiewicz – bazą etymologiczną tego nazwiska jest słowo pochodzące z języka osmańsko-tureckiego: *efendi*, o znaczeniu pan (nad służą), dżentelmen.

Agabekian – w nazwisku tym o charakterystycznym, ormiańskim zakończeniu, znajdują się dwa słowa pochodzenia tureckiego: *ağa*, które oznacza właściciela ziemskiego, oraz *bey* – pan.

Agha – pochodzi od tureckiego słowa *ağa*, co oznacza właściciela ziemskiego¹¹.

Ajsicz – nazwisko odimienne, pochodne od arabskiego imienia żeńskiego, w tureckiej wersji występującego jako *Ayşe*. Ajsza to popularne

¹⁰ TS I, s. 53.

¹¹ SWO, s. 23.

imię żeńskie w społeczności tatarskiej zamieszkującej (dawniej) terytory Rzeczypospolitej.

Akciński – być może u podstaw tworzenia tego określenia leżało osmańsko-tureckie słowo *ahçı*, we współczesnej turecczyźnie funkcjonujące jako *aşçı*. Oznacza kucharza, kuchmistrza¹². Wspólne pochodzenie może mieć także nazwisko Akczyński.

Akincza – można przypuszczać, że potencjalną bazę etymologiczną stanowi tureckie słowo *akıncı* – goniec, wysłannik, zwiadowca¹³. Innym nazwiskiem o podobnym pochodzeniu jest Akińcza.

Akman – być może nazwisko to ma związek ze słowem *akman*, które w języku tureckim oznacza czysty, jasny. Inne pochodne z tej samej bazy: Achmański.

Akmołowicz – u źródeł etymologicznych leżą dwa słowa obecne w języku osmańsko-tureckim: turkijskie *ak*, który znaczy biały, siwy, a także pochodne z perskiego *molla* – muła. To nauczyciel praw i doktryn islamu. Inne nazwisko o podobnym pochodzeniu: Akmałowicz.

Akrap – obecne w języku osmańsko-tureckim, oryginalnie arabskie słowo *akrep*, oznaczające skorpiona, może być źródłem pochodzenia tego nazwiska.

Aksak – nazwisko to może pochodzić od dwóch określeń zaczerpniętych z języków turkijskich: *aksak* – kulawy – lub też od skróconej wersji wyrażenia *ak sakal* – dosłownie biała broda (od *ak sakallı* – białobrody). Tak nazywano starszego mężczyznę o wysokiej reputacji, dostojnego starca – mędrca. Takie miano nosi też polski herb pochodzenia tatarskiego. Inne nazwisko o tej samej bazie etymologicznej: Akszak.

Alachamowicz – być może u podstaw tego słowa leży wyrażenie Ali Chan, w którym *Ali* to imię własne, a *chan*, turkijskie *han*, oznacza

¹² GTP, s. 40.

¹³ SEJP, s. 6.

wschodniego władcę. Inne podobne nazwiska: Alachimowicz, Alchimowicz, Alichniewicz, Alichnowicz.

Albijewicz – określenie stworzone przez dwa słowa zaczerpnięte z języka osmańsko-tureckiego: Ali Bej, w którym Ali to imię męskie pochodzenia arabskiego, natomiast bej, turkijskie *bey*, oznacza pana.

Alejewicz – nazwisko odimienne pochodzące od imienia męskiego *Ali*, popularnego wśród muzułmańskich społeczeństw, także Turków i Tatarów. Inne nazwiska: Alijew, Alijewicz, Alimowicz, Aliński, Aljewicz, Alkiewicz, Jałomowski, Jałymowicz, Jałymowski, Olejewicz, Olejewski, Olejkiewicz, Olejko, Olejkowicz, Olejowski.

Altyn – etymologii należy szukać w turkijskim słowie *altın*, który oznacza złoto lub złoty¹⁴. Inne nazwiska: Altun, Altyński.

Amirowicz – pochodzenia należy szukać w osmańskim słowie *emir*, oznaczającym dowódcę¹⁵.

Arabadzi – prawdopodobnie nazwisko to pochodzi od tureckiego słowa *arabacı*, czyli woźnica. *Arabacı* składa się z *araba* (wóz) + *-cı* (sufiks oznaczający wykonawcę czynności). Istnieje inna wersja tego słowa: *arba*, która również oznacza wóz, cztero- lub dwukołowy¹⁶. Inne nazwisko o podobnym pochodzeniu: Arabacz, Arbaczewski, Arbadzisz.

Arabik – choć przede wszystkim pochodzenia należy szukać w słowie Arab, określeniu etnonimicznym, to potencjalną podstawą słowotwórczą może być także turkijskie słowo *araba*, oznaczające rodzaj wozu, powozu. Podobne pochodzenie zdają się mieć nazwiska: Arabczuk, Arabczyk.

Arbuz – pochodzenie wiąże się ze słowem arbuz, a wywodzi się z języka tureckiego: *karpuz/ karpız* to nazwa tego owocu. Inne nazwiska z tej samej grupy: Arbus, Arbuziński.

¹⁴ TS I, s. 93.

¹⁵ SWO, s. 195.

¹⁶ PSWO, s. 46.

Arkanów – bazą etymologiczną jest wyraz pospolity arkan. Słowo to pochodzi z języków turkijskich: *urgan* oznacza właśnie sznur¹⁷.

Arnaut – pochodzenie tego nazwiska wiąże się z tureckim słowem *Arnavut* – Albańczyk, mieszkaniec Albanii¹⁸. Inne forma to Arnaud.

Arslan – bazą etymologiczną stanowi wyraz pospolity, funkcjonujący także jako imię męskie, popularne zarówno wśród Turków, jak i Tatarów: *Arslan*, co oznacza lwa. Inne nazwiska o tym samym pochodzeniu: Arsan, Arslan, Arslanonow, Arslanow, Arslanowicz, Asłamowicz, Asłanowicz.

Arszyński – należy zakładać, że nazwisko to wywodzi się od słowa *arszyn*, będącego określeniem jednostki długości. Jego pochodzenie jest turkijskie, w języku tureckim brzmi *arşın*.

Aszczeułow – prawdopodobnie od osmańsko-tureckiego *aşçı oğul/ oğlu*, gdzie pierwsze słowo oznacza kucharza, drugie – syna. Całość można przetłumaczyć jako syn kucharza.

Aszyk – tu bazą etymologiczną było prawdopodobnie obecne w językach turkijskich słowo *aşık*, oznaczające pieśniarza ludowego, poetę i śpiewaka¹⁹.

Atabegiszwili – to nazwisko z charakterystycznym, gruzińskim formantem *-szwili* zawiera także dwa słowa turkijskie: *ata*, czyli ojciec, oraz *bey/ bay*, czyli pan.

Ataman – pochodzi od *ataman*, co oznacza: 1. hetmana, naczelnego dowódcę Kozaków, 2. dowódcę bandy zbójczej, herszta. Istnieje kilka sprzecznych wywodów dotyczących pochodzenia słowa *ataman*. Słowo to wywodzić się może z języka turecko-tatarskiego (*ata* – ojciec, *man* – z perskiego „taki jak, podobny do”) lub od słowa *hetman* (niem. *Hauptmann*), które na Ukrainę dotarło za pośrednictwem języka pol-

¹⁷ SWO, s. 59.

¹⁸ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=arnavut> (06.04.2021).

¹⁹ SWO, s. 65.

skiego. Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Atamaniec, Atamanik, Atamaniuk, Atamańczuk, Atamańczyk, Atamański, Atmanowicz, Watamaniak, Watamaniuk.

Atlas – słowo potocznie atlas określa rodzaj gładkiego materiału. Jest to zapożyczenie oryginalnie z arabszczyzny, ale do języka polskiego dotarło poprzez język osmańsko-turecki: *atlas* stanowi właśnie typ satyny. Inne nazwiska: Atlasiński, Atlasiewicz, Atlasik, Atlasiński, Atłasiuk, Atłaski, Atłaszewski.

Aziubek – prawdopodobnie pochodzi od Aziz Bej, gdzie Aziz to męskie imię własne pochodzenia arabskiego, natomiast *bey/ bay* ma korzenie turkijskie i oznacza pana. Inne nazwisko Azbejowicz.

Aziulewicz – nazwisko odimienne, pochodne od arabskiego imienia męskiego, popularnego wśród Turków i Tatarów: *Adil*. Oznacza ono sprawiedliwy, prawy.

Aziz – *aziz* to arabski przymiotnik oznaczający kogoś o niepokalanej reputacji, świętego, a także imię męskie, *Aziz*, popularne w świecie turecko-tatarskim.

~ B ~

Bachmat – potocznie bachmat określa krępego konia²⁰. Wyraz ten ma pochodzenie tatarskie: *bahmat*. Szereg nazwisk ma wspólny rodowód etymologiczny: Bachmacz, Bachmaczuk, Bachmatiuk, Bachmatowicz, Bachmiatuk.

Bachtiak – nazwisko to zawiera w sobie osmańsko-tureckie (oryginalnie perskie) słowo *baht*, które oznacza los, powodzenie. Inne nazwiska z tym samym komponentem: Bachtig, Bachtijarow, Bachtin, Bachtjarowicz, Bachtjarow.

Baczmaga – w dawnym języku polskim używano słowa baczmagi na określenie rodzaju obuwia. To zapożyczenie z języków turkijskich: *ba-*

²⁰ SWO, s. 73.

śmak, co oznacza but²¹. Być może także nazwiska Baczmański, Baczmarzyński są tego samego pochodzenia.

Badan – jako wyraz pospolity *badan* określa rodzaj barwnika. Do polszczyzny przeszedł z rosyjskiego, jednak oryginalnie wywodzi się z mongolskiego *badan*. Nazwiska Badanko, Badanowski, Badań są prawdopodobnie tego samego pochodzenia.

Badawiak – w staropolszczyźnie w użyciu było słowo *badawija* na określenie konia rasy arabskiej. Otóż nazwa ta wywodziła się z języka Osmanów: brzmiała *bedevi*. Także nazwisko Badawski ma to samo pochodzenie.

Bagazja – w języku staropolskim funkcjonowało słowo *bagazja/ bagazyja*, którym nazywano tzw. płótno tureckie, czyli rodzaj wzorzystej tkaniny. Jego źródłem etymologicznym jest tureckie *bohça*. Innymi nazwiskami o wspólnym pochodzeniu są: Bagaziński, Bagażyński.

Bahaj – pochodzenia tego nazwiska można doszukać się w turkijskim wyrazie *boğa* – byk. Także nazwiska: Bohaj, Buchaj, Buchajczuk, Buchajczyk, Buchajewicz, Buchajewski, Buchajski, Buhaj, Buhajczuk, Buhajewicz, Buhajewski mają to samo pochodzenie.

Baj – etymologiczną podstawą tego określenia jest tureckie słowo *bay/ bey*, czyli pan. Ten sam rodowód ma Bajczyk oraz: Bej, Begłaryan, Begowski, Bejlik, Bejski, Bejuk, Bek, Bekin, Bekowski.

Bajbor – w języku staropolskim używano słowa *bajborek/ bajbarak* na określenie rodzaju szuby, kamizelki. Prawdopodobnie jest pochodzenia tureckiego i pochodzi od *baybarak/ bay barak*. *Bay* to człon oznaczający pana, *barak* – rodzaj grubego materiału. Inne nazwisko o tym pochodzeniu – Bajborowski.

Bajbus – prawdopodobnie wiąże się z nazwą herbu Bajbuza (Baybuza). Można w nim dostrzec dwa turkijskie słowa: *bay* – pan, oraz *boz* – ugor, szary, szarość.

²¹ SEJP, s. 10.

Bajdor – być może źródłem etymologicznym jest tu turkijskie imię Bajdar (*Baydar*).

Bajła – tradycyjnie osmańsko-tureckim słowem *baylo* określano ambasadorów, konsulów, przedstawicieli europejskich państw w Imperium Osmanów²². Bajło może mieć to samo pochodzenie.

Bajrak – osmańsko-tureckie *bayrak* oznacza sztandar, chorągiew. Inne nazwiska o potencjalnie tym samym pochodzeniu: Bajrakowski, Bajraktarow.

Bajramow – etymologicznie wiąże się ze słowem osmańsko-tureckim *bayram*, które oznacza święto. Inne podobne nazwiska: Bajramowicz, Bajramowski, Bajran.

Bajraszewski – za podstawę etymologiczną tego nazwiska można uważać turkijskie imię męskie *Bayras*.

Bakal – podstawą etymologiczną tego nazwiska jest bez wątpienia osmańsko-tureckie, oryginalnie arabskie, słowo *bakkal*, oznaczające sklep/ sprzedawcę wiktuałów, warzyw, przypraw. Stąd pochodzi polskie bakalie²³. Inne o potencjalnie wspólnej podstawie etymologicznej: Bakalik, Bakała, ewentualnie Bakałarz.

Baksys – nazwanie to należy wiązać ze słowem bakszysz, czyli rodzaj napiwku, zawołowanej jałmużny lub łapówki. Wyraz ten wywodzi się z turecczyzny: *bakış* mawiali i pisali Osmanowie, dziś Turcy. Także nazwisko Baksza ma prawdopodobnie tę samą podstawę.

Bakura – źródła tego nazwiska można szukać w turkijskim słowie *bakır/ bakur*, które oznacza miedź.

Bal – turkijskie słowo *bal* oznacza miód. Być może ono stanowi tu podstawę etymologiczną.

²² GTP, s. 52.

²³ SEJP, s. 12.

Balbatun – w tym nazwisku można dostrzec dwa turkijskie słowa: *bal* – miód, miodowy, i *Batun* – imię męskie. Podobne pochodzenie ma nazwisko Bałbatyn.

Bała – w językach turkijskich słowo *bala* oznacza pisklę, młode, a także dziecko, małego chłopca, młodszego syna. Niewykluczone, że może być również bazą nazwiska Bałła.

Bałaban – podstaw etymologicznych tego nazwiska należy szukać w nazwie osobowej Bałaban, używanej w językach wschodniosłowiańskich. Jest to zapożyczenie z języków turkijskich. Ludy turkijskie słowem *balaban* określają gatunek sokoła. Zestawia się ono z innymi: *pehlivan*, *palvan*, *balvan*, *balwan*, *palğan*, wiążąc je wszystkie ze wspólnym źródłem. W poszczególnych językach występują jako przymiotnik: duży, silny, dorodny. W języku kirgiskim *balaban* oznacza siłacza²⁴. Inne nazwiska: Bałabański, Bałabaj, Bałabajew, Bałabaniak, Bałabanow, Bałabański, Bałabas, Bałabasz, Bałabat, Bałabon, Bałaboński, Bałabuch, Bałabuj, Bałabun, Bałabuszyński, Bałanda, Bałbaszewski, Bałbatun, Bałłaban.

Bałabasz – kryją się w nim dwa słowa turkijskie: *bala* – dziecko, mały chłopiec, syn, również pisklę, młode; a także *baş* – głowa.

Bałachan – w tym nazwisku można dopatrzeć się dwóch słów pochodzenia turkijskiego: *bala* – dziecko, mały chłopiec, syn, też pisklę, młode; jak również – *chan*, turkijskie *han* – władca kraju w Azji Środkowej.

Bałagulski – nazwisko to wywodzi się od wyrazu *bałagula*, zapożyczonego do polszczyzny z języka rosyjskiego. *Bałagula* to m.in. zawadiaka, hulaka. W języku rosyjskim znalazło się prawdopodobnie z języków turkijskich lub z mongolszczyzny. Ma wspólne pochodzenie z wyrazem *bałagan*. *Balagan* w językach turkijskich to chaos, nieporządek.

Bałamut – słowo bałamut, przymiotnik bałamutny, oznacza flirciarza, uwodziciela. Do polszczyzny przyszło za pośrednictwem języka rosyjskiego z mongolszczyzny: *balamut* to w mongolskim swawolny.

²⁴ SEJP, s. 12.

Bałt – w dawnej polszczyźnie bałt służyło za określenie wielkiego bębna tatarskiego²⁵. Słowo to wywodzi się z języków turkijskich.

Bałtaczyński – w osmańskiej Turcji *baltacı* tworzyli oddziały tzw. drwali, zatrudnianych do ciężkich robót typu trzebieenie drzew, budowa dróg, a także do służby na terenie pałacu sultańskiego. Ich określenie pochodziło od słowa *balta*, czyli siekiera²⁶. Bałtaki, Bałtakis, Bałtakowski, Bałtyn, Belta mają wspólne pochodzenie.

Bałwanowski – jako wyraz pospolity bałwan oznacza figurę człowieka, bożka, słup, kloc. Za podstawę etymologiczną tego słowa także uważa się turkijskie *balaban* (patrz: **Bałaban**)²⁷. Nazwiska Balwan, Bołwan są tego samego pochodzenia.

Bałyk – za podstawę jego utworzenia uważa się turkijski wyraz *balık*, oznaczający rybę²⁸. Wspólne pochodzenie ma szereg nazwisk: Baług, Bałuk, Bałuka, Bałukonis.

Baratka – być może to nazwisko, podobnie jak Baratowicz, pochodzi od osmańsko-tureckiego *berat*, co oznacza przywilej (pierwotnie sultański), a także patent, przyzwolenie.

Barchan – kirgiski wyraz *balgan* w języku polskim brzmi barchan i oznacza piaszczystą wydmy w kształcie półksiężyca (patrz też: **Bałkański**). Inne nazwiska o potencjalnie wspólnym pochodzeniu: Barchanowicz, Barchanowski, Barchański.

Bałkański – bałkański to ten, który jest związany z Bałkanami, czyli z krainą geograficzno-historyczną w Europie południowo-wschodniej. Słowo wywodzi się z tureckiego *balkan*, co oznacza wysoką górę, masyw górski. Tureckie *balkan* i kirgiskie *balgan* pochodzą z tego samego turkijskiego praźródła (patrz: **Barchan**).

²⁵ PSWO, s. 65.

²⁶ SHT, s. 34.

²⁷ SEJP, s. 12.

²⁸ GTP, s. 55.

Bardzik – dawniej bardzikiem nazywano skórzane naczynie na wodę. Jego etymologię wiąże się z tureckim słowem *bardak*, oznaczającym kubek, naczynie.

Barut – *barut* w języku osmańsko-tureckim oznacza proch strzelniczy i stąd prawdopodobnie wywodzi się etymologia tego nazwiska. Nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Baruta, Barutowicz.

Barycz – w staropolszczyźnie barycz oznaczało bazar, targ, miejsce handlu. Słowo to ma rodowód turkijski: w tureckim *barış* oznacza pokój, w tatarskim – zysk lub korzyść. Pokrewne nazwiska: Barycza, Baryczka, Baryczko, Baryczkowski, Baryka.

Basalyk – basalykiem nazywano rodzaj bicia tureckiego lub tatarskiego zakończony metalową kulką lub nasadką. Określenie pochodzi od wyrazu *başalık*. Jest to słowo o wielu znaczeniach, m.in. oznacza zakończenie czegoś, zwieńczenie, główkę²⁹. Pokrewne nazwiska: Basaj, Basalygo, Basałaaj, Basałyga, Basałygo, Basałyngowicz, Basłak, Basłyk.

Basaman – w języku tureckim *basaman* znaczy ślad na ciele po chłóście, razy, baty. Pokrewne nazwiska: Basamania, Basamanowicz, Basamon.

Basz – turkijskie *baş* oznacza głowę. Pokrewne nazwiska: Baszun, Baszanowski.

Baszak – turkijskie słowo *başak* oznacza zarówno kłos, jak i ostrze, ostre zakończenie strzały lub dzidy.

Baszczij – można domniemywać, że podstawą etymologiczną było tu turkijskie *başçı*, co tłumaczy się jako naczelnik, szef, dowódca, przywódca. Podobnie rzecz ma się z nazwiskami Baszczok, Baszczuk, Baszczyc, Baszczyj, Baszczyk, Baszczyn.

Baszkirow – nazwisko to ma związek etymologiczny z nazwą etniczną: Baszkir, mieszkaniec Baszkirii. Baszkirzy to lud turkijski, ich ojczyzna

²⁹ SEJP, s. 17.

leży na zachód od gór Ural. Nazwa ta (*Başqort*) wiąże się z dwoma turkijskimi słowami: *baş* (głowa, główny), *qort* (wilk).

Baszłykiewicz – za podstawę etymologiczną można uznać tureckie *başlık*, oznaczające między innymi nakrycie głowy, kaptur (*baş* głowa + *-lık* sufiks słowotwórczy rzeczowników).

Batog – jako wyraz pospolity batog to duży, gruby bat. Pochodzenie etymologiczne tego słowa lokuje się w turkijским słowie *budak*, które oznacza grubą gałąź³⁰.

Batya – źródła etymologicznych tego nazwiska upatruje się w tatarskim słowie *batır*, oznaczającym bohatera, człowieka odważnego i godnego zaufania. Możliwe, że przodkiem etymologicznym tego słowa jest turkijskie *bahadır* (patrz: **Bohater**)³¹. Batyr, Baturo, Baturyn, Baturzycki mają to samo pochodzenie.

Bazar – arabskie słowo *bazar* znalazło się w polszczyźnie za pośrednictwem języka osmańsko-tureckiego, w którym *pazar* oznacza targ, targowisko, rynek, plac handlowy³². Pokrewne nazwiska: Baszarkiewicz, Bazarewicz, Bazarewski, Bazarkin, Bazarko, Bazarkowski, Bazarnicki, Bazarnik, Bazarowicz, Bazarowski, Bazarski.

Bedel – oryginalnie arabskie, ale obecne w języku osmańsko-tureckim słowo *bedel* oznaczało kogoś, kto w zastępstwie za kogoś innego odbywał służbę wojskową, także odbywał pielgrzymkę do świętych miejsc islamu. Nazwiska pokrewne: Bedelek, Bedełek.

Begier – nazwisko to pochodzi od osmańsko-tureckiego wyrazu *begür*, oznaczającego konia wierzchowego³³. Wspólne pochodzenie mają nazwiska: Bejger, Bejgerowski, Bejgier, Biergier.

³⁰ Rymut I, s. 23.

³¹ SEJP, s. 34.

³² SWO, s. 81.

³³ SHT, s. 45.

Bekciński – podstawą etymologiczną tego nazwiska jest słowo *bekçi*, oznaczające strażnika, stróża. Także nazwisko Bekczyński ma to samo pochodzenie.

Berberjusz – być może źródeł tego określenia należy szukać w osmańsko-tureckim wyrazie *berber*, oznaczającym cyrulika. Podobne pochodzenie może mieć nazwisko Berberyusz.

Bergandy – w języku osmańskim funkcjonowało *berganta/ bergente/ pergente*, choć dzisiejsza postać tego słowa brzmi *brigantin*. To polska brygantyna, łódź wojenna³⁴. Nazwisko odzwierciedla słowo w dawnej osmańskiej postaci, podobnie Berganta.

Besarab – Besarab jest mieszkańcem Besarabii, krainy historycznej we wschodniej Europie, na terenie Mołdawii i Ukrainy. Jej nazwa wywodzi się od określenia rodu Basarabów, co z kolei pochodzi od założyciela rodu – Basaraba I. Jego imię ma swój początek prawdopodobnie w języku kumańskim z rodziny turkijskich, w którym oznacza Ojca Króla. Baszaraba ma także podobne pochodzenie.

Besz – turkijskie słowo *beş* to liczebnik pięć.

Biczak – możliwe, że nazwisko to wiąże się z tureckim słowem *bıçak*, oznaczającym nóż. Wspólne pochodzenie może też mieć nazwisko Byczak.

Bierkat – prawdopodobnie ma związek ze słowem Birkut, nazwą polskiego herbu. Birkutem nazywa się także orła bielika. Sam wyraz *birkut* ma pochodzenie turkijskie i oznacza strzałę opatrzoną orlimi piórami³⁵. Berkus może mieć identyczne pochodzenie.

Bilał – *Bilal* to męskie imię własne pochodzenia arabskiego, obecne w kulturze Tatarów i Turków. Imię takie nosił pierwszy muezin gminy muzułmańskiej. Według tradycji był też pierwszym czarnoskórym mężczyzną wśród muzułmanów.

³⁴ GTP, s. 61.

³⁵ SEJP, s. 21.

Bisior – jako wyraz pospolity bisior oznacza tzw. morski jedwab, wiązkę nici o perłowo-jedwabistym połysku, która jest wydzieliną małży morskich. Określenie pochodzi od osmańsko-tureckiego (oryginalnie arabskiego) *büşra*. Inne nazwiska o tym samym pochodzeniu: Bisiorrek, Bisiorkowski, Bisiorski.

Bohater – pospolity wyraz bohater poprzez pośrednictwo ruskie do polszczyzny dotarł z języków turkijskich: jego turecka forma brzmi *bahadır*³⁶. Szereg nazwisk ma wspólny rodowód: Bohaterewicz, Bohaterka, Bohaterko, Bohaterowicz, Bohatkiewicz, Bohatyrewicz, Bohatyрко, Bohatyrowicz.

Bojar – jako wyraz pospolity oznacza magnata feudalnego w dawnej Rusi, Rosji. Przypuszcza się, że podobnie jak słowo bohater również bojar pochodzi od tureckiego *bahadır* (patrz też: **Bohater**). Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Bojarczuk, Bojarczyk, Bojarski.

Bojuk – nazwisko to pochodzi prawdopodobnie od turkijskiego przymiotnika *böyük/ büyük*, które oznacza duży, wielki, starszy.

Boluk – bazą tego nazwiska mogło być turkijskie słowo *bölük*, czyli odział, rota, poczet.

Borodaj – być może bazą etymologiczną było imię własne mongolskie *Burundai/ Burundaj*.

Borsuk – borsuk to zwierzę drapieżne z rodziny kunowatych, inaczej jaźwiec. Nazwa wywodzi się z języków turkijskich: to samo zwierzę ludy turkijskie nazywają *porsuk*³⁷. Inne polskie nazwiska o wspólnym rodowodzie: Borsucki, Borsukiewicz, Borsukowicz, Borsukowski.

Borys – prawdopodobnie imię wschodniosłowiańskie Borys, które bezpośrednio jest bazą etymologiczną tego nazwiska, pochodzi od

³⁶ Rymut I, s. 45.

³⁷ SEJP, s. 36.

turkijskiego słowa *barış*, oznaczającego pokój, mir. W tatarskim – zysk.

Boza – *boza* to osmańsko-turecka nazwa pewnego typu gorącego, lekko sfermentowanego napoju alkoholowego³⁸. Także nazwisko Bozacki może pochodzić z tego samego źródła.

Budziak – Budziak określa krainę geograficzno-historyczną na Bałkanach. Jej nazwa wywodzi się od turkijskiego słowa *bucak*, które oznacza część, kawałek, okręg, teren, rejon. Nazwiska Budziacki, Budziakowski, (być może także) Budziałkowski, Budziałowski mają wspólne pochodzenie.

Bukłaga – zapewne określenie to pochodzi od wyrazu pospolitego *bukłak*, oznaczającego rodzaj naczynia do przewożenia wody. Wywodzi się od tatarskiego *boklak* o tym samym znaczeniu³⁹. Także nazwiska: Bukłago, Bukłaha, Bukłaho, Bukłat mają to samo pochodzenie.

Bułak – za etymologiczne źródło można w tym przypadku uznać turkijskie słowo *bulak*, co znaczy źródło. Inne nazwiska o potencjalnie wspólnym pochodzeniu: Bułakiewicz, Bułakowski.

Bułan – w języku polskim istnieje, tylko w odniesieniu do konia, przymiotnik *bułany*, oznaczający kolor kasztanowy, płowy, żółtawy. Słowo *bulan* występuje w językach turkijskich, oznaczając bądź to łosia, bądź to żółtawo-kasztanowe umaszczenie zwierzęcia, zazwyczaj kopytnego. Inne nazwiska: Bulanda, Bułanow, Bułanowski, Bułanów.

Bułat – jako wyraz potoczny *bułat* to szabla pochodzenia tureckiego lub perskiego z szeroką klingą. Samo słowo wywodzi się z języka osmańsko-tureckiego (oryginalnie z perskiego): *puład* oznacza stal. Szereg polskich nazwisk ma wspólną bazę etymologiczną: Bułatecki, Bułatek, Bułatewicz, Bułatow, Bułatowicz, Bułaty.

Buława – *buława*, krótka laska zakończona ozdobną głowicą, oznaka władzy hetmańskiej, swą nazwę zawdzięcza zapożyczeniu z języka ro-

³⁸ Rymut I, s. 65.

³⁹ SEJP, s. 48.

syjskiej. Jednak oryginalnie słowo wywodzi się z języków turkijskich: *bulagu* to wschodnia broń obuchowa. Pokrewne nazwiska: Buławczyk, Buławicki, Buławieniec, Buławik, Buławka, Buławko.

Buľhak – być może źródłem tego nazwiska jest kirgiskie słowo *bulrak*, które znaczy dumny⁴⁰.

Bunar – źródłosłów tego nazwiska wiąże się z tureckim wyrazem *pinar*, oznaczającym źródło. Podobne pochodzenie można przypisać nazwisku Bunarowski.

Buńczuk – wyraz pospolity buńczuk, który oznacza koński ogon na drzewcu jako zamię władzy u ludów tureckich, wywodzi się z języka osmańsko-tureckiego. W osmańszczyźnie *buncuk* oznaczał ozdobę, zaś we współczesnym języku tureckim – paciorek. Inne nazwisko o tym samym pochodzeniu: Buńczek.

Burdziuk – to określenie wora skórzanego do transportu miodu, wody. W języku Tatarów brzmi *burduk* i było bazą etymologiczną dla tego nazwiska i nazwy pospolitej⁴¹. We współczesnym tureckim funkcjonuje słowa *bardak*, oznaczające dziś szklanekę, kubek, naczynie, które także wiąże się etymologicznie z *burduk*.

Burka – wyraz pospolity burka określa rodzaj okrycia, opończy, pele-ryny. Pochodzenie tego słowa jest turkijskie: *börk* stanowi rodzaj wojłokowego okrycia. Kilka nazwisk ma wspólne pochodzenie: Burczyk, Burczyn.

Buzdygan – nazwa wyrazu pospolitego, od którego pochodzi to nazwisko, buzdygan, czyli typ broni obuchowej, wywodzi się z tureckiego słowa *bozdoğan* o tym samym znaczeniu⁴². Podobnie Buzdyga, Buzdrygoń i Buźdygan.

⁴⁰ http://www.genezanazwisk.pl/nazwiska-widok-g-wny?title_op=ends&title=&page=49 (dostęp 21.05.2021).

⁴¹ SEJP, s. 49.

⁴² SWO, s. 101.

Byk – prawdopodobnie słowo pospolite byk, od którego pochodzi to nazwisko, ma rodowód tatarsko-turecki, od *boğa* (patrz: **Bahaj**). Wspólne pochodzenie mają: Bykalski, Bykas, Bykiewicz, Bykiw, Bykow, Bykowicz, Bykowski, Bykowy.

~ C ~

Caban – słowo potoczne *caban* w polszczyźnie ma wiele znaczeń: określa gatunek większego barana lub owcy, tak gwarowo nazywa się człowieka niezgrabnego. Istnieje domniemanie, że jego pochodzenie wiąże się z tureckim *çoban*, co oznacza pasterza⁴³. Inne nazwiska: Cabaj, Caban, Cabanek, Cebański, Ciabaj, Cieleban, Cielibała, Cioban, Czabaj, Czaban, Czabania, Czabanilik, Czabaniuk, Czabanka, Czabanow, Czabanowicz, Czabanowski, Czabańka, Czabański, Czebanik, Czebanow, Czebanyk, Czebańczuk.

Chabielski – być może to nazwisko patronimiczne wywodzące się od imienia *Habil*, popularnego rodu Turków i Tatarów. Jego pochodzenie jest niejasne: być może arabskie, być może turkijskie.

Chadid – prawdopodobnie określenie odimienne, pochodne od arabskiego imienia i przymiotnika *Hadid* – o znaczeniu silny, odporny, gniewny.

Chalembek – to nazwisko patronimiczne, pochodne od zestawienia *Halim Bey* (*Beg*): *Halim* – popularne wśród Tatarów i Turków imię pochodzenia arabskiego o znaczeniu łagodny, *bey* – pan.

Chalil – określenie odimienne bazujące na imieniu męskim *Halil*, oryginalnie arabskim, ale popularnym w kulturze muzułmańskiej Turków i Tatarów.

Chalimoniuk – nazwisko odimienne, pochodne od męskiego imienia pochodzenia arabskiego – *Halim*. Imię to, o znaczeniu łagodny, było popularne wśród ludów tatarsko-tureckich. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Chalimowicz, Halimowicz, Chalimoniuk.

⁴³ Rymut I, s. 107.

Chałat – chałat oznacza kaptę noszą głównie przez Żydów. Słowo to, pochodzenia arabskiego, przeszło do polszczyzny za pośrednictwem języka osmańsko-tureckiego, gdzie przybrało postać *hilat*⁴⁴. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Chałata, Chałatkiewicz, Halat, Halata, Halatyn, Hałat, Hałata, Hałatek.

Chan – słowo pospolite chan, oznaczające władcę w dawnych krajach Azji Środkowej i Wschodniej. Wywodzi się z języków turkijskich: *han*.

Charaba – w języku osmańsko-tureckim funkcjonował wyraz *harab* na określenie ruin, czegoś/ kogoś zrujnowanego. Używany był również do opisu społeczności żydowskiej⁴⁵. Wspólne pochodzenie może mieć nazwisko Charabasz.

Charłęza – wiąże się z nazwą geograficzną: określeniem wsi Charłęz leżącej nieopodal Chełma w województwie lubelskim. Wywodzi się z mongolskiego *harl*, które oznacza strażnicę wojskową wśród rozlewisk. Inne nazwisko o tym pochodzeniu: Charłęski.

Chazbej – to określenie odmienne pochodzące od męskiego imienia tatarskiego Chazbej (*Hazbey*). Inne nazwiska: Chazbiejewicz, Chazbijewicz.

Chazy – w języku staropolskim używane było słowo *chazy*, wywodzące się z arabskiego przez osmańsko-turecki: *gazi*. Tak określano wojowników lub wodzów wojsk państw muzułmańskich, lub też wojowników walczących z niewiernymi⁴⁶. Podobnie nazwiska Chażewski, Chazyński mogą mieć wspólne pochodzenie.

Chmiel – nazwisko wiążące się z chmielem. Wiele wskazuje, że jest to jedna z najdawniejszych pożyczek z języków turkijskich do słowiańskich⁴⁷. W języku czuwaskim to *humla*, tatarskim – *homlak*. Inne nazwiska podobnego pochodzenia: Chmiela, Chmielak, Chmielarczuk,

⁴⁴ SEJP, s. 175.

⁴⁵ GTP, s. 72.

⁴⁶ GTP, s. 73.

⁴⁷ SEJP, s. 180.

Chmielarczyk, Chmielarek, Chmielarski, Chmielarz, Chmielczyk, Chmielecki, Chmielek, Chmielelewicz, Chmielenko, Chmieleński, Chmieleski, Chmielewski, Chmielewicz, Chmielewiec, Chmielewski, Chmieliczek, Chmielik, Chmielikowski, Chmielina, Chmieliński, Chmielis, Chmielko, Chmielkowski, Chmiell, Chmielniak, Chmielnicki, Chmielniczek, Chmielnik, Chmielnikowski, Chmielniok, Chmieloch, Chmielok, Chmielorz, Chmielowicz, Chmielowiec, Chmielowski, Chmieluk, Chmielwski, Hmielewicz, Hmielewski, Hmielorz, Hmielosz, Hmielowiec.

Choraǵiewka – nazwisko to ma związek z wyrazem pospolitym choraǵiew, a jest bardzo dawnym zapożyczeniem turkijskim do języków słowiańskich. W języku mongolskim *orongo/ horongo* oznacza właśnie sztandar⁴⁸. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Choraǵiewicz, Choraǵiewski, Choraǵwicki, Choraǵwiczewski, Choraǵzak, Choraǵzczewski, Choraǵzek, Choraǵzewicz, Choraǵzewski, Choraǵżka, Choraǵżki, Choraǵzkiewicz, Choraǵżuk, Choraǵżyczewski, Choraǵżyk, Choraǵżykiewicz, Choraǵży, Choraǵżyk, Choraǵżyna, Horaǵa, Horaǵzak, Horaǵzek, Horaǵży.

Churamowicz – być może źródłem tego określenia jest arabskie imię męskie *Hiram*, popularne wśród ludów muzułmańskich, także wśród Turków i Tatarów.

Ciakalo – w języku staropolskim słowem *ciakał* określano szakale, dzikie zwierzęta z rodziny psowatych. Turecka nazwa tego zwierzęcia to *çakal* i stanowi zapożyczenie, które mogło być podstawą etymologiczną nazwiska⁴⁹.

Citko – pochodzi od imienia wschodniosłowiańskiego *Cit*. Być może wywodzi się od wschodniosłowiańskiego *czit*, co oznacza drobny deszcz z mgłą. Istnieje podejrzenie, że jego źródłem jest turkijskie słowo *çit* – mżawka⁵⁰.

⁴⁸ SEJP, s. 182.

⁴⁹ GTP, s. 74.

⁵⁰ Abramowicz Z., Citko L., *Słownik historycznych nazw osobowych Białostockizny (XV–XVII w.)*, t. I A–O, Białystok 1997, s. 70.

Ciuch – słowo potoczne ciuch oznacza pogardliwe określenie ubrania lub starą, zużytą odzież. Źródłosłowu można szukać w osmańsko-tureckim wyrażeniu *çuha*, oznaczającym rodzaj zbitej, gładkiej tkaniny. Inne nazwiska: Ciuchaj, Ciuchański, Ciuhak.

Ciura – ciura to dawne określenie pacholka obozowego, czeladnika. Pogardliwie tak mówiono o maruderach, ludziach do posługi. Wywodzi się z turecczyzny: *çurma* było pogardliwą nazwą niewolników na galerach itd⁵¹. Nazwiska Ciurak, Ciorka, Ciorkowski mają wspólne pochodzenie.

Ciuraba – być może słowem bazowym tego nazwiska było tureckie *çorba*, które oznacza zupę⁵². W staropolszczyźnie *czorba* oznaczała posiłek spożywany przez janczarów. Także nazwisko Ciurba ma podobne pochodzenie.

Cizma – słowo pospolite cizma to rodzaj skórzanego, płytkiego obuwia z niską cholewą o wydłużonym nosku. Nazwa wywodzi się z turecczyzny: *çizme* to spiczaste buty⁵³. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Cizmowski, Cizman, Cizmański.

Cybuch – słowo potoczne cybuch oznacza rodzaj długiej, metalowej lub drewnianej rurki z jednej strony zakończonej ustnikiem, z drugiej – fajką. Stanowi zapożyczenie z języka Osmanów: *çubuk* to właśnie rodzaj fajki⁵⁴. Patrz też: **Czybuk**. Inne nazwisko: Cybuchowski.

Cymbor – w języku potocznym, w dawnej polszczyźnie słowo cymbory oznaczało więzy, pęta, obręcz. Jego rodowód można wiązać z osmańsko-tureckim *çember* (wywodzącym się z perskiego): obręcz, okrąg. Inne nazwiska: Cymborowicz, Cymborowski, Cymborski.

Czachara – jako wyraz pospolity czahar to drzewo karłowate, zaś czahary – miejsce rozległe, niskie, porośnięte krzakami. Być może źródło

⁵¹ GTP, s. 76.

⁵² SEJP, s. 65.

⁵³ SEJP, s. 65.

⁵⁴ SHT, s. 77.

dłem etymologicznym tego wyrażenie jest turkijskie słowo *çayır*, które oznacza łąkę, błonia, także kolczaste, niskie rośliny, jak również wilgotne miejsce porośnięte trawami, chwastami. Nazwiska Czacharowski, Czacharski, Czachorowski, Czachórski, Czahara, Czaharyn, Czaharyński, Czahorowski, Czahórski prawdopodobnie mają wspólne pochodzenie.

Czajka – najprawdopodobniej wywodzi się od słowa czajka, oznaczającego gatunek ptaka. Niemniej może być od tureckiego *kayık*, czyli czajki – łodzi kozackiej używana do żeglugi po Dnieprze i Morzu Czarnym. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Czaika, Czaikowski, Czajkowski.

Czaman – w języku potocznym czaman to gatunek tureckiego kminu. Wywodzi się z osmańsko-tureckiego *çemen* o tym samym znaczeniu.

Czamara – słowo oznaczające męskie okrycie wierzchnie. Pochodzi z arabskiego, ale do polszczyzny przeszło za pośrednictwem osmańsko-tureckiego, w którym funkcjonuje jako *samur*. Oznacza kozuch, grube okrycie. Nazwiska Czamarka, Czamarczyn, Czamarski mają to samo źródło etymologiczne.

Czambuła – w języku polskim funkcjonuje powiedzenie „potępić w czambuł”, czyli całkowicie, totalnie. Słowo czambuł wywodzi się z języków turkijskich: *çapul* to zagon, specjalnie wydzielony oddział.

Czapracki – wiąże się ze słowem potocznym czaprak, oznaczającym przykrycie na konia lub na kozła karety. Jego źródłem jest tureckie *çaprak* o tym właśnie znaczeniu⁵⁵. Inne nazwiska: Czaprąga, Czaprak, Czapran, Czaprański.

Czata – czata, czaty jako wyraz pospolity to zabezpieczenie wojska podczas postoju, inaczej też straż, ochrona. Ma pochodzenie tureckie: *çete* – mały, zbrojny oddział, grupa⁵⁶.

⁵⁵ SHT, s. 82.

⁵⁶ GTP, s. 81.

Czaus – w turecczyźnie *çavuş* oznacza sierżanta, członka straży porządkowej, eskorty sułtańskiej itd. Z tej samej bazy wywodzi się kilka polskich nazwisk: Ciaus, Czausow, Czausz, Czauź, Czauź.

Czechman – możliwe, że nazwisko to pochodzi od słowa, które w staropolszczyźnie funkcjonowało także w formie czekman, a oznaczało wierzchni ubiór męski z długimi rękawami, wykonany z sukna, aksamitu. Nazwa przyszła z turecczyzny: były używane w tym języku formy *cepken*, *çekmen*.

Czekan – jako wyraz potoczny czekan oznacza rodzaj broni obuchowej. Rodowód słowa jest turecki: *çakan* – dosłownie uderzający, od czasownika *çakmak* – uderzać. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Czekaniak, Czekanow, Czekanowicz, Czekanowski, Czekanyk, Czekański.

Czerkas – nazwisko wywodzące się od etnonimu Czerkies: mieszkańiec Czerkiesji, krainy na północnym Kaukazie. Czerkiesem nazywano również gatunek konia z Kaukazu. Słowo wywodzi się z języków kaukaskich lub z języka perskiego, ale dopiero w tureckim, jako *Çerkes*, służyło ogólnemu określeniu mieszkańców Kaukazu i prawdopodobnie poprzez turecki pojawiło się w polskim. Inne nazwiska: Czerkasiewicz, Czerkasiński, Czerkaski, Czerkasow, Czerkaszyn, Czerkawski, Czerkies, Czerkieski, Czerkieś.

Czinar – w języku osmańskim, dziś w tureckim, funkcjonuje słowo pochodzenia perskiego *çinar*, które oznacza platan, gatunek drzewa liściastego o charakterystycznej, białej korze.

Czołpan – w językach turkijskich *çolpan* oznacza jutrzenkę. Używane jest jako imię męskie, w innych kulturach – jako żeńskie.

Czuhaj – w języku Osmanów używano słowa pochodzenia perskiego – *çuha*. Była to nazwa pewnego rodzaju wełnianej tkaniny. W języku polskim, w gwarach, istnieją słowa czuha, cucha: męska kurtka z sukna noszona przez górali. Szereg polskich nazwisk ma wspólne pochodzenie: Cuch, Cuchosz, Czuchan, Czuchański, Czuga, Czugaj, Czugajewicz,

Czugajewski, Czugaliński, Czugała, Czugan, Czugujewicz, Czuhajewski, Czuhan, Czuhorski.

Czumak – czumakami nazywano ludzi wożących towary, zwłaszcza sól, łodziami na Podolu. Jego pochodzenie jest niejasne, ale istnieją hipotezy wiążące je z tureckim słowem *çomak*, które oznacza rodzaj laski lub buławy⁵⁷. Inne nazwisko o wspólnym pochodzeniu to Czumakow.

Czuwasz – nazwisko wywodzące się od etnonimu Czuwasz, w językach turkijskich: *Çuvaş* – mieszkaniec Czuwasji. Czuwasze są ludem pochodzenia turkijskiego.

Czybuk – etymologii tego określenia należy szukać w tureckim słowie *çubuk*, co oznacza pręt, laskę, sztabę. Patrz też: **Cybuch**. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Czybyk, Czybylski.

Czymbajewicz – to nazwisko patronimiczne, prawdopodobnie powstałe od turkijskiego *Çınbay*, które składa się z *çın* – prawy, prawdziwy, słuszny – oraz *bay* – pan.

Czyngis-Chan – patronimiczne nazwanie składające się z dwóch członów: Czyngis – spolszczona wersja turkijskiego imienia *Cengiz* o znaczeniu silny, mocny – oraz chan – *han* – władca w Azji Środkowej i Wschodniej.

~ D ~

Dabulewicz – etymologii tego nazwiska warto szukać w osmańsko-tureckie słowie *davul* oznaczającym bęben⁵⁸, w oryginalnie pochodzącym z arabszczyzny. W języku polskim tureckie labialne *v* zmieniło się w *b*.

Darach – tak w dawnej polszczyźnie mówiono na drewnianą łyżkę. Słowo to wywodzi się od turkijskiego *tarak/ darak*, co w zależności od czasów i regionu znaczyło łyżkę, grzebień, grzebień tkacki, brone, czesak itd⁵⁹. Także nazwiska Darak, Darakiewicz mają wspólne pochodzenie.

⁵⁷ SEJP, s. 81.

⁵⁸ GTP, s. 85.

⁵⁹ GTP, s. 84.

Dejnek – być może źródeł tego określenia należy szukać w tureckim *değnek*, co oznacza łaskę, podporę, kij. Także tym określeniem nazywano prostego żołnierza kozackiego, uzbrojonego w gruby kij⁶⁰. Podobne nazwiska: Dejnecki, Dejnega, Dejneka, Dejneko.

Deli – pochodzenia tego nazwiska można doszukiwać się w co najmniej dwóch źródłach pochodnych z języka tureckiego. Jednym z nich jest wyraz *deli*, oznaczający szaleńca, osobę zaburzoną, ale także żołnierza oddziału lekkiej jazdy, utrzymywanej na granicy państwa Osmanów z krajami chrześcijańskimi. Inną jest tureckie, choć pochodzące z mongolskiego *teğelti*, określające długą szatę męską. Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Delijewski, Delijowski, Delura, Delurski.

Demeszko – wyrazem demeszka nazywano w dawnej Polsce wyrabianą w Damaszku szablę turecką ze stali damasceńskiej. W turecczyźnie używano słowa *damasko* na określenie tejże stali i tego typu wyrobów. Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Demeszczuk, Demeszuk.

Dera – istnieje wyraz pospolity *dera*, *derka*, oznaczający rodzaj okrycia ze skóry zwierzęcej. Jego etymologii należy szukać w turecczyźnie. Słowo *deri* oznacza skórę. Jest jeszcze jeden wątek poszukiwań źródła: polska *dera* ma być pożyczką z ukraińskiego *derha*, pochodzącego od tureckiego *çerge*, które określa namiot z koców⁶¹. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Darach, Derezeniuk, Deredas, Derejczuk, Derejsabicz, Derek, Derka, Deryło.

Derwisz – choć wyraz *derwisz* pochodzi z perskiego, w polszczyźnie znalazł się prawdopodobnie za pośrednictwem języka Osmanów. *Derwiş* oznacza członka muzułmańskiego bractwa religijnego o charakterze mistycznym, a także ascetę oraz biedaka⁶². Nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Derbisz, Derebisz, Derwis, Derwisiński, Derwiszak, Derwiszyński.

⁶⁰ SHT, s. 98.

⁶¹ SEJP, s. 87.

⁶² Rymut I, s. 132.

Dissar – w tekstach staropolskich pojawia się spolszczone słowo *dis-sarz*, pochodzące od osmańsko-tureckiego *dizdar*, co oznacza burgrabię, kasztelana. Także Dissarski ma podobne pochodzenie.

Doganowski – nazwisko wiążące się z tureckim słowem *doğan*, czyli sokół. Jednocześnie jest to popularne imię męskie wśród ludów turecko-tatarskich (patrz: **Tuhan**).

Dolman – w staropolszczyźnie używano określenia *dolman*. Tak nazywano zarówno rodzaj kurtki wojskowej, jak też typ okrycia damskiego o szerokich rękawach. Z kolei w turecczyźnie funkcjonowało słowo *dolman*, które oznaczało ubiór janczarów⁶³. Wspólne pochodzenie ma także nazwisko Dołmacki.

Dort – wśród wielu potencjalnych etymologii tego nazwiska można wskazać na pochodzące z języków turkijskich: *dört*, co oznacza cztery.

Dowlatowicz – nazwisko odimienne pochodne od popularnego wśród Turków i Tatarów imienia męskiego: *Devlet* (też jako *Dövlet*). Słowo to w znaczeniu potocznym określa także państwo. Inne nazwiska: Dowłasiewicz, Downarowicz.

Dubas – dubasem w dawnej polszczyźnie nazywano wiosłowo-żaglowy statek rzeczny. Z czasem słowo to nabrało także charakteru przerwiska na kogoś z charakterystycznym, dużym nosem⁶⁴. Wywodzi się z tureckiego *tombaz* – statek rzeczny. Inne nazwiska: Dubasiewicz, Dubaszyński.

Dułak – w staropolszczyźnie słowo *duak* określało typ stroju damskiego. Stanowi zapożyczenie z języka osmańsko-tureckiego: *duvak* dawniej to zasłona twarzy panny młodej⁶⁵, w dzisiejszym tureckim – także welon ślubny. Być może nazwiska Dułacz i Dułaj mają ten sam źródłosłów.

⁶³ SWO, s. 158.

⁶⁴ SWO, s. 163.

⁶⁵ GHT, s. 91.

Dyma – w staropolszczyźnie popularne było słowo *dyma*, określające rodzaj materiału podobnego do atlasu, wywodzące się z tureckiego *dimi*. Inne nazwiska: Dymka, Dymko, Dymkowski.

Dywan – potoczne słowo *dywan* jest pochodzenia osmańsko-tureckiego: *divan* ma wiele znaczeń. Od audyencji, konsylium, po radę państwa, salę debat, sądów i audyencji publicznych oraz państwowych. Inne nazwiska: Dywaniak, Dywaniuk, Dywanowicz, Dywań, Dywański.

Dziamalek – w dawnej polszczyźnie *dziamalek* oznaczało wielkie działo⁶⁶. Słowo to wywodzi się z osmańskiego *cebelük/ cebelik*.

Dzianak – prawdopodobnie pochodzenia tego nazwiska należy szukać w tureckim słowie *can*, oznaczającym duszę, ducha. To także popularne imię męskie, ale również określenie kogoś drogiego, kochanego. Inne nazwiska: Dzanajewicz, Dzianach, Dzianachowski, Dzianajewicz, Dzienajewicz, Dżamalis, Dżaman, Dżambułat, Dżandżałowski.

Dzida – słowo potoczne *dzida* oznacza rodzaj broni w typie rohatyny. Wywodzi się z osmańsko-tureckiego *cida*⁶⁷. Inne nazwiska: Dzidecki, Dzido, Dzidowicz.

Dzieferowicz – nazwisko odimienne pochodzące od arabskiego imienia męskiego, popularnego wśród Turków i Tatarów. W języku tureckim to *Cefer*, w polszczyźnie *Dzefer* lub *Dżafar*, chociaż spotykane też *Gafar*.

Dzienga – słowem *dziengi* (*diengi*) określa się pieniądze. To zapożyczenie z rosyjskiego, ale oryginalnie wywodzi się z języka Kirgizów: *tenge* – pieniądze⁶⁸. Także nazwiska *Dziengo* i *Dziengowski* mają to samo pochodzenie.

Dzingielewski – etymologia tego nazwiska wskazuje w pierwszej kolejności na *dzięgiel*, jednak prawdopodobna jest również występująca

⁶⁶ GTP, s. 94.

⁶⁷ GTP, s. 94.

⁶⁸ SEJP, s. 109.

w tekstach staropolskich glosa *dzingi*, oznaczająca rodzaj cymbałów. Źródło stanowi osmańsko-tureckie *çenk*, nazwa instrumentu. Inne nazwisko: Dzingelewski.

Dziryt – dziryt to rodzaj krótkiej włóczni o szerokim, niewielkim grocie. Nazwa, podobnie jak i sama broń, wywodzi się z obszarów osmańskich i brzmi *cirit*, choć oryginalnie pochodzi z arabszczyzny.

Dziudzi – w tekstach dawnej polszczyzny w użyciu była glosa *dziudzi*, co oznaczało karła. Źródłem jest osmańsko-tureckie *cüce*, właśnie o tym znaczeniu⁶⁹. Inne nazwiska: Dziudzia, Dziudziński, Dziudziel, Dziudzielek, Dziudzio.

Dziuma – prawdopodobną etymologią tego nazwiska jest osmańsko-tureckie słowo *cuma*, oznaczające piątek. Inne nazwiska: Dziumaga, Dziumak, Dziomaga.

~ E ~

Elczyk – w dawnych tekstach polskich pojawia się glosa z języka tureckiego: *elczy*, oznaczająca posłańca, emisariusza. Pochodzi od tureckiego słowa *elçi* o tym właśnie znaczeniu⁷⁰. Również nazwisko Elczewski może mieć ten sam źródłosłów.

Eminowicz – jest to nazwanie odmienne, pochodne od imienia męskiego *Emin*, popularnego wśród ludów turecko-tatarskich. *Emin* w języku tureckim oznacza też pewny, zaufany.

Emir – słowo emir funkcjonuje także jako wyraz pospolity. Oznacza władcę w krajach muzułmańskiego Wschodu. Choć pochodzi z arabskiego, pojawiło się w polszczyźnie w formie, jaka funkcjonowała w języku osmańsko-tureckim: *emir*. Ponadto Emir to także męskie imię własne, popularne wśród Turków i Tatarów. Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Emirow, Emirsajłow, Emirski.

⁶⁹ GTP, s. 96.

⁷⁰ GTP, s. 101.

Esaul – oznacza stopień oficerski w rosyjskich oddziałach kozackich. Występowało także na określenie różnego typu stopni w oddziałach kozackich przed wcieleniem do wojska rosyjskiego⁷¹. Stanowi zapożyczenie od tureckiego *yasavul*. Inne nazwiska pochodzące prawdopodobnie także od tego zapożyczenia to: Asaulenko, Osałkowski.

Eskar – w języku osmańsko-tureckim *eskar* oznaczał rodzaj leku⁷². Nazwisko polskie, oprócz innych prawdopodobnych etymologii, może także mieć źródła w tym słowie.

Eski – w języku tureckim przymiotnik *eski* znaczy stary. Wiele wskazuje, że polskie nazwisko jest bezpośrednim zapożyczeniem z tureckiego.

Essa – w staropolszczyźnie funkcjonowała glosa *essa*, która oznaczała zamek lub fortecę. Jej pochodzenie sięga języka Osmanów: źródłem jest *hisar* – zamek.

Eszik – w starszych tekstach polskich pojawia się glosa z języka osmańsko-tureckiego *eszek*⁷³. Oryginalnie słowo brzmi *eşek* i oznacza osła. Polskie nazwisko Eszik może się właśnie z niego wywodzić.

~ F ~

Falaga – w tekstach staropolskich zostało odnotowane słowo *fałagi*, które oznaczało rodzaj kary fizycznej. Źródło tej glosy to osmańsko-tureckie określenie *falaka* – narzędzie kary w postaci drewnianego kija lub sama kara, polegająca na obijaniu nagich stóp⁷⁴.

Farfura – w języku polskim funkcjonuje słowo *farfura/ farfur*, które oznacza fajans. Jest zapożyczeniem z języka osmańsko-tureckiego: *fağfur*⁷⁵. Tę samą etymologię mają także nazwiska Farfułowicz, Farfułowski.

⁷¹ SEJP, s. 8.

⁷² SHT, s. 121.

⁷³ SHT, s. 122.

⁷⁴ SHT, s. 125.

⁷⁵ SEJP, s. 118.

Ferman – w polszczyźnie używane było i jest słowo *ferman* w znaczeniu potocznym. Oznacza rozkaz ustny lub pisemny sułtana, a pochodzi od wyrazu *ferman* z języka Osmanów. Nazwisko *Firman* może mieć to samo pochodzenie.

Filiżanowski – pochodzenie tego nazwiska wiąże się z wyrazem pospolitym *filiżanka*. Źródło wywodzi się z języka Osmanów, jego pierwowzór to *fincan*⁷⁶.

Fukarewicz – być może etymologii należałoby szukać w słowie *fukara*, pochodzącym z języka osmańsko-tureckiego. To glosa, która pojawia się w staropolskich tekstach. *Fukara* oznacza biedotę, masę biedaków.

~ G ~

Gajda – wyraz pospolity *gajda* oznacza ludowy instrument dęty. Słowo zostało zaczerpnięte z turecczyny bezpośrednio lub za pośrednictwem języków bałkańskich. *Gayda* to właśnie instrument dęty z koziej skóry⁷⁷. Nazwiska *Gajdas*, *Gajdasz*, *Gajde*, *Gajdecki*, *Gajdeczka*, *Gajdeczko*, *Gajdowicz*, *Gajdowski* także mają związek z tą turecką pożywką.

Galka – spośród wielu etymologii tego nazwiska zwraca uwagę ta wiążąca się ze słownictwem turkijskim. Otóż przypuszcza się, że możliwym wytłumaczeniem jest powiązanie ze słowem *gałga*, turkijskie *galga*, czyli następcą tronu wśród ludów tatarskich⁷⁸. Podobnie jest z nazwiskiem *Kalka*.

Gaur – w dawnym języku polskim słowo *gaur* oznaczało to, co dzisiaj *giaur* – czyli niewierny, osoba niewyznająca islamu, chrześcijanin, katolik, też poganin. Wywodzi się z osmańsko-tureckiego *kafir*⁷⁹.

Gidian – można przypuszczać, że źródło tego nazwiska leży w archaicznym dziś w polszczyźnie słowie *gidia*, co oznaczało kogoś chudego

⁷⁶ SWO, s. 229.

⁷⁷ SWO, s. 256.

⁷⁸ SHT, s. 132.

⁷⁹ GTP, s. 111.

i wysokiego. Przypuszcza się, że pochodzi z turecczyny. Co prawda tureckie *gidi* znaczy głupek – to właśnie taką etymologię przypisuje się polskiemu słowu. Być może nazwiska Gidyk, Gidyna, Gidyński mają wspólne pochodzenie.

Giermak – przypuszcza się, że słowo giermak, używane w staropolszczyźnie na określenie rodzaju obszernego wierzchniego ubioru męskiego, pochodzi od wyrazu *armiak* znanego w językach wschodniosłowiańskich, które jest zapożyczeniem z tatarskiego: *armyak*. Pierwotnie oznaczało grubą tkaninę z wielbłądziej wełny⁸⁰. Taki źródłosłów mają nazwiska: Giermach, Giermakowski, Giermala, Jarmak.

Gonullu – zachodzi przypuszczenie, że pochodzenie tego nazwiska można powiązać z tureckim słowem *gönüllü*, co tłumaczy się jak ochotnik, chętny. Prawdopodobnie także: Gonul.

Gurdziński – w staropolszczyźnie przymiotnik grudziński oznaczał to, co dziś gruziński, czyli pochodzący z Gruzji, dotyczący Gruzji. Skąd taka forma? Poprzez zapośredniczenie w wersji osmańsko-tureckiej. *Gürcistan* to nazwa Gruzji w języku Osmanów.

~ H ~

Haba – etymologię tego nazwiska można wywieść z glosy osmańsko-tureckiej *aba*, będącej zapożyczeniem z arabskiego. W staropolszczyźnie habą (bądź chabą) nazywano grube, białe sukno, z którego wyrabiano opończe, peleryny⁸¹. Nazwiska Habacicki, Habacz, Habaj, Chaba, Chabaj także swe pochodzenie wiążą z tym słowem pospolitym.

Hacz – nazwisko pochodzi od słowa *haç*, co znaczy krzyż. Bardziej prawdopodobne wydaje się, że jest to pożyczka wprost z ormiańskiego, jednak możliwe, że do ormiańskiego zostało zapożyczone z języków turkijskich, w których ma także znaczenie drąg, kij, słup. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Czacz, Chaczewski, Chaczko,

⁸⁰ SHT, s. 135.

⁸¹ OTS, s. 9.

Chaczyk, Haczek, Haczela, Haczelski, Haczewski, Haczekiewicz, Haczko, Haczkowski, Kaczkarow.

Hadom – w języku staropolskim wyrazem hadom określano eunucha, wykastrowanego mężczyznę lub chłopca, inaczej trzebieńca, rzezańca⁸². Była to pożyczka z języka osmańsko-tureckiego, w którym brzmi *hadım*.

Hadzewicz – etymologii szeregu nazwisk z sylabą *hadz-/hadź-/hadź-* należy szukać w osmańsko-tureckim wyrazie *hacı*, zaczerpniętym z arabszczyzny. Oznacza pielgrzyma, który odbył podróż – pielgrzymkę do świętych miejsc islamu w Arabii: Mekki i Medyny⁸³. Inne nazwiska o potencjalnie wspólnym pochodzeniu to: Chadży, Hadzicki, Hadzić, Hadziński, Hadź, Hadźić, Hadźijew, Hadźyński.

Hajda – nazwisko to może pochodzić od słowa używanego jako wykrzyknienie: hajda! Pochodzi z języka tureckiego: *hayda*. Wykrzyknienie używane było w znaczeniu: naprzód, jazda, precz, do przodu. Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Hajdacki, Hajdacz, Hajdaczuk, Hajdak, Hajdas, Hajdasz, Hajdaś.

Hajdaj – w staropolszczyźnie słowem hajdaj określano starszego pastucha, pasterza wołów. Jest to pożyczka z ukraińskiego, a samo słowo ma pochodzenie tureckie, prawdopodobnie od wykrzyknienia *hayda* (patrz: **Hajda**). Hajdajenko to nazwisko o podobnym pochodzeniu.

Hajdamak – pochodzi od wyrazu pospolitego hajdamak/ hajdamaka, co określa bądź Kozaka zaporoskiego, bądź rozbójnika, hultaja, rabusia. Jest pożyczką z ukraińskiego, ale jego etymologia sięga turecczyzny. W języku tureckim czasownik *haydamak* oznacza m.in. napadać, zajmować⁸⁴. Ajdamach, Hajdamacha, Hajdamaczuk, Hajdamaszczuk, Hajdamaszek, Hajdamowicz to nazwiska o wspólnym pochodzeniu.

Hajdarowicz – stanowi nazwisko odimienne na bazie etymologicznej arabskiego imienia Hajdar, w tureckim zapisie: *Haydar*. Inne

⁸² GTP, s. 115.

⁸³ SHT, s. 139.

⁸⁴ SWO, s. 284.

nazwiska o tym samym pochodzeniu: Ajdarow, Ajdarów, Hajdara, Hajdari.

Hajduk – jako wyraz potoczny ma wiele znaczeń: 1. żołnierz piechoty węgierskiej, która istniała w Polsce od początku do połowy XVII wieku, 2. (u Słowian na pograniczu Turcji) człowiek prowadzący wojnę z Turkami na własny rachunek, 3. rozbójnik, rabuś, zbój, 4. służący, dozorca, gajowy, 5. lokaj magnacki w stroju węgierskim, 6. rozbójnik na Bałkanach, 7. nazwa tańca. Pochodzi z tureckiego *haydut* (a to z arabskiego *haydud*), przez węgierski, gdzie zyskało postać *hajduk*. Inne nazwiska: Ajduk, Ajdukiewicz, Hajducki.

Halaj – być może pochodzenie tego nazwiska można powiązać ze słowem z języka osmańsko-tureckiego (oryginalnie z arabskiego) *halayik*. Oznacza służbę, czeladź. Halajda, Halajka również można by powiązać z tym źródłem.

Halka – możliwe, że nazwisko to wiąże się ze słowem potocznym *halka*, które oznacza ubranie noszone przez kobiety pod sukienką lub spódnicą. Przypuszcza się, że wyraz ten został zapożyczony do polszczyzny z innych języków słowiańskich – południowych. W bułgarskim pojawił jako pożyczka z osmańsko-tureckiego: *hali*, co oznacza w nim dywan⁸⁵.

Halwa – można łączyć je ze słowem *chałwa*, tj. nazwą wyrobu cukierniczego z karmelu i miazgi nasion. W dawnej polszczyźnie zapis tego słowa był *hałwa*. Stanowi zapożyczenie osmańsko-tureckie: *halva/ he-lva*⁸⁶.

Hamal – źródłem tego nawiska może być słowo zaczerpnięte z języka osmańsko-tureckiego *hamal*. Do turecczyny zapożyczono je z arabskiego. Oznacza tragarza, który zawodowo trudnił się przenoszeniem pakunków, ciężkich przedmiotów⁸⁷. Także nazwisko Hamala może mieć tożsame pochodzenie.

⁸⁵ SEJP, s. 167.

⁸⁶ GTP, s. 118.

⁸⁷ GTP, s. 118.

Handżan – w tym nazwaniu kryją się dwa słowa obecne w językach turekijskich: *han*, które oznacza władcę dawnego państwa w Azji Środkowej, oraz *can*, oznaczające duszę, ducha.

Hanus – jedno z przypuszczeń na temat etymologii tego nazwiska sięga turekijskiego słowa *han*, oznaczającego chana, czyli władcę ludów tureckich i mongolskich. Takie prawdopodobieństwo odnosi się też do nazwiska Hanusa, Hanusak, Hańć.

Haracz – to inaczej okup, niesłusznie ściągana opłata. W języku tureckim istnieje w zapożyczonyj z arabszczyzny formie *haraç*, w realiach Imperium Osmańskiego oznaczało podatek płacony przez niemuzułmanów. Ten sam źródłosłów mają nazwiska: Charczenko, Charczewski, Charczuk, Charczun, Haracki, Harackiewicz, Harackiewicz, Haraczko, Karacz, Karaczewski.

Haramać – być może pochodzenie tego określenia wiąże się ze słowem popolitym, na które można natknąć się w tekstach staropolskich: *haramza*. Pochodzi od osmańsko-tureckiego *haramzade* lub *harami*, które oznaczało m.in. kogoś z nieprawego łoża lub zbója, draba⁸⁸. Nazwiska Charamsa, Charamski, Charamut, Haramus, Harmanza mogą mieć to pochodzenie.

Harbuz – *harbuz* to dawna nazwa arbuza, inaczej kawonu. Słowo, oryginalnie perskie, przeszło do polszczyzny z języka osmańsko-tureckiego; funkcjonuje tam jako *karpuz*.

Haremski – źródłosłowu tego nazwiska można doszukiwać się w wyrazach pochodzących z języka osmańsko-tureckiego: *harem* lub *haram* (oba wywodzące się z arabskiego). *Harem* to w krajach muzułmańskich nazwa części domu przeznaczona dla kobiet, jak również kobiety tam przebywające, żony lub nałożnice pana domu. *Haram* odnosi się do tego, co ogólnie zakazane, zabronione. Podobne pochodzenie może mieć nazwisko Karem.

Hasieniewicz – to nazwisko odimienne, u którego źródeł stoi wywodzące się z arabszczyzny imię męskie *Hasan*, popularne wśród ludów

⁸⁸ SEJP. s. 168.

turecko-tatarskich. Nosił je wnuk Proroka Mohammada, syn Alego i Fatimy. Inne nazwiska o tej samej bazie etymologicznej: Asanczukowicz, Assanczuk, Asanowicz, Assanowicz, Chasieniewicz.

Hazrat – prawdopodobnie wiąże się z osmańsko-tureckim (oryginalnie arabskim) *hazret*⁸⁹. Ma wiele znaczeń: święty, szacowny, także wyrażenie typu „bracie, brachu” w rozmowach znajomych i przyjaciół, a także „drogi, kochany”.

Horda – wyraz pospolity horda oznacza zgraję. Ma swoje źródło w językach turkijskich, bowiem *ordu* oznacza wojsko⁹⁰. Nazwiska o wspólnym pochodzeniu to: Hordyj, Hordyjewicz, Hordyn, Hordyniak, Hordyniec, Hordyń.

Hunkier – w dawnej polszczyźnie funkcjonowało słowo hunkiar, wywodzącego się z osmańsko-tureckiego *hunker*. Oznacza sułtana osmańskiego⁹¹.

Hurys – prawdopodobnie etymologię tego nazwiska można wytłumaczyć wyrazem pospolitym hurysa, oznaczającym ogólnie piękną dziewczynę lub, według wierzeń koranicznych, wiecznie młodą dziewicę, z którą przebywanie w Raju ma być nagrodą dla poległych za wiarę. Chociaż słowo wywodzi się z perskiego, to możliwe, że dostało się do polszczyzny za pośrednictwem osmańsko-tureckiego: *huri*. Hurysz ma podobne pochodzenie.

~ I ~

Ibrahim – nazwisko odmienne, którego źródłem jest imię Abraham, jednak w postaci zaczerpniętej z języka tureckiego (lub tatarskiego): *İbrahim* (patrz: **Abrahamowicz**). Jak w wielu przypadkach, do tych języków przeszło z arabskiego, a do arabskiego – z hebrajskiego. Ibrahim to popularne imię męskie w kulturze turecko-tatarskiej. Nazwisko Ibrahimy ma podobne pochodzenie.

⁸⁹ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=hazret> (dostęp 15.04.2021).

⁹⁰ SWO, s. 308.

⁹¹ GTP, s. 127.

Iliaszek – nazwisko odimienne, pochodzące od imienia Eliasz, w postaci używanej w językach tureckim bądź tatarskim: *İlyas*. Przeszło do nich z arabszczyzny, a to tego języka z hebrajszczyzny, w którym funkcjonuje w formie Elijahu, co oznacza *Bogiem jest Jah*. Inne nazwiska o takim pochodzeniu: Iliasiuk, Iliaszczuk, Iliaszenko, Iliasiewicz, Iliaszewski, Iliaszuk, Illasiewicz.

Imański – rodowodu tego nazwania można upatrywać w wyrazie *imam*, zaczerpniętym do polszczyzny z języka tureckiego, do którego przeszło z arabskiego. Imam, w arabszczyźnie oznaczający przewodnika, przywódcę, wśród wyznawców islamu to osoba prowadząca modlitwy w meczecie. Oznacza także tytuł nadawany wybitnym teologom muzułmańskim⁹². Także nazwisko Imanowski ma to samo pochodzenie.

Imbrzykowski – nazwisko to utworzono od wyrazu pospolitego imbryk, oznaczającego niewielki dzbanek, naczynie na zaparzoną herbatę. Słowo to, jak i oznaczany przez nie przedmiot, są importem ze świata kultury muzułmańsko-tureckiej. W turecczyźnie brzmi *ibrik*. Zostało zaczerpnięte z arabszczyzny⁹³. Wspólne pochodzenie ma także Imbrzykowski.

Islami – źródłem tego nazwiska jest słowo islam – poddanie się woli Bożej. Wywodzi się z języka arabskiego, lecz można przypuszczać, że jego pojawienie się w polszczyźnie wiąże się z językami turecko-tatarskimi jako pośrednikami. Bowiernie to cywilizacja muzułmańska w wariantach turecko-tatarskim była tą, dzięki której islam i jego wyznawcy znaleźli się na terenach polskich. W języku tureckim ma takie samo brzmienie: *islam*.

Issa – być może należy powiązać je z imieniem Jezus w wersji używanej w językach tureckim czy tatarskim, gdzie zaczerpnęły ją z arabskiego: *İsa*. Do arabszczyzny przeszło z języka aramejskiego, z formy Jozua, co oznacza *Bóg jest zbawieniem*. Imię często używane w społecznościach tureckich i tatarskich. Nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Isajewicz, Isajkowski, Isakiewicz.

⁹² SHT, s. 155.

⁹³ SWO, s. 319, GTP, s. 132.

Izmailow – nazwisko to należy powiązać z imieniem Izmael w formie używanej w językach tatarskim lub tureckim: *İsmail*. Przeszło do nich z arabszczyzny, a wcześniej do niej z hebrajszczyzny. Inne nazwiska o tym rodowodzie: Ismajlewicz, Izmailów, Izmailowicz, Izmailowski, Izmajłow, Izmajłowicz, Izmajłowski, Izmajnowicz, Izmałkow.

~ J ~

Jakut – być może pochodzenia tego nazwiska należy szukać w nazwie etnicznej Jakut. Jakuci to lud turkijski żyjący w północnej Syberii. Podejrzewa się, że ich nazwa ma związek z turkijskim słowem *yaka*, co oznacza skraj (a więc Jakuci to ci, którzy mieszkają na skraju, na obrzeżach – świata turkijskiego). Jednak w języku osmańsko-tureckim, dziś w tureckim, funkcjonuje słowo *yakut*, zapożyczenie z arabskiego, oznaczające rubin⁹⁴. Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Jakuta, Jakutajć, Jakutczyk, Jakutek, Jakutis, Jakutowicz.

Jałoir – nazwisko to pochodzi od imienia własnego Dżalair, popularnego w muzułmańskiej kulturze turecko-tatarskiej. Turecki przymiotnik *calayır* oznacza sprytny, zwinny, żwawy.

Janbiekowicz – człon *-biek* ma pochodzenie turecko-tatarskie: *bey/beg*, co oznacza wódz, pan, władca, dostojnik. Imię Janibek nosił m.in. chan Ordy Kazachskiej, obecnie spotykane w Kazachstanie.

Janczar – pochodzenie tego nazwiska należy wiązać ze słowem janczar. Oznaczało żołnierza doborowej piechoty wojsk tureckich. Pochodzi od tureckiego wyrażenia *jeni çeri*, czyli nowe wojsko. W języku polskim zapożyczenie tego wyrażenia dało nazwę wielu obiektom: janczar – wspomniany żołnierz, janczarka – rodzaj strzelby, janczary – dzwonki przy uprzęży końskiej⁹⁵. Zatem nazwisko może pochodzić od któregoś z tych nowych słów, mających wspólne źródło w języku osmańsko-tureckim. Podobne nazwiska: Janczara, Janczarczyk, Janczarek, Janczarski, Janczaruk, Janczarzyk, Janczura.

⁹⁴ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=yakut> (dostęp 29.04.2021).

⁹⁵ SWO, s. 340.

Jar – jedną z możliwych etymologii jest słowo jar, czyli rów, parów, wąska, głęboka dolina⁹⁶. Ma pochodzenie tureckie, w którym funkcjonuje jako *yar*. Inne nazwisko o podobnym pochodzeniu: Jarlik.

Jarczak – to nazwisko pochodzi od wyrazu pospolitego – pożyczki tatarskiej. W staropolszczyźnie jarczakiem określano lekkie, ozdobne siodło. Prawdopodobnie źródłem jest słowo *eyer* (siodło) oraz *eyercik* (siodelko)⁹⁷. Podobne nazwiska: Jarczaszek, Jarczaszyk, Jerczak, Jerczyński.

Jarłaczyński – można powiązać je ze słowem pospolitym jarłyk. Oznacza pismo dyplomatyczne, pisemne rozporządzenie wydane dla podbitych władców przez władcę mongolskiego. W językach turkijskich funkcjonuje jako *yarluk*.

Jarmuła – źródło tego nazwiska można odnaleźć w słowie jarmułka, będącym pożyczką z tureczyzny. *Yağmurluk* to określenie na nakrycie przeciwdeszczowe: płaszcz z kapturem lub sam kaptur. W języku polskim jarmułka nabrała nieco innego znaczenia: niewielka, przylegająca czapka⁹⁸. Podobne nazwiska: Jamuła, Jarmul, Jarmula, Jarmulak, Jarmulewski, Jarmuliński, Jarmulski, Jarmuł, Jarmułkiewicz, Jarmuło, Jarmułowicz, Jarmułowski.

Jaruga – źródłem tego nazwiska jest słowo jaruga, oznaczające rozległy, błotnisty jar lub gęsto zarośniętą, trudną do przebycia część lasu. Jar jest słowem pochodzenia tureckiego: *yar* w tureczyźnie to rów – również parów, wądół (patrz też: **Jar**).

Jasak – możliwe, że źródłem tego nazwania jest słowo pochodzące z języków turkijskich: *yasak*, co oznacza zakaz, prawo.

Jasiek – w języku potocznym, jako wyraz pospolity, jasiek oznacza małą poduszkę. Stanowi zapożyczenie z rosyjskiego, do którego zostało wzięte z języków turkijskich: *yastık* to właśnie poduszka⁹⁹. Być może Jasiejko ma podobne pochodzenie.

⁹⁶ SEJP, s. 199.

⁹⁷ SHT, s. 165.

⁹⁸ SHT, s. 166.

⁹⁹ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=yast%C4%B1k> (dostęp 29.04.2021).

Jasiński – jest to nazwisko odimienne. Należy wiązać je z imieniem Hasan, popularnym w muzułmańskiej cywilizacji turecko-tatarskiej, a wywodzącym się z języka arabskiego (patrz też: **Hasieniewicz**). Imię Hasan nosił jeden z wnuków Proroka Muhammada, syn Alego i Fatimy.

Jaśmin – rodowód tego nazwiska wiąże się ze słowem jaśmin, określającym krzew lub pnącze z rodziny *Olaeeae*. Jego nazwa została do polszczyzny zapożyczona z języka tureckiego, do którego trafiła z perszczyzny. Wersja turecka brzmi *yasemin*. Nazwisko Jaśmiński ma wspólne pochodzenie.

Jazykow – w staropolskich tekstach odnotowywano, że Turcy często używają wyrażenia *yazık, yazık!*, co oznacza „szkoda!, strata!”¹⁰⁰

Jermak – to nazwisko prawdopodobnie także pochodzi od używanego w staropolszczyźnie wyrazu pospolitego giermak. Giermak był rodzajem ubrania wierzchniego (patrz też: **Giermak**). Jest zapożyczeniem z tureckiego, podobnie jak jarmułka pochodzi od *yağmurluk*. W turezczyźnie to peleryna przeciwdeszczowa z kapturem, okrycie głowy (patrz też: **Jarmuła**). Nazwiskiem o takim samym pochodzeniu jest Jermaczek.

Juka – etymologii tego określenia można doszukać się w wyrazie pospolitym juk, oznaczającym tobołek, ciężar, bagaż. Jest to pożyczka z języka tureckiego, w którym funkcjonuje słowo *yük*, oznaczające ciężar. Pochodzić od niej może też nazwisko Juczkowicz.

Jupa – jako wyraz potoczny jupa, jupka oznacza rodzaj kaftana. Podejrzewa się, że słowo to, oryginalnie arabskie, w polszczyźnie znalazło się za pośrednictwem osmańsko-tureckiego: *cübbe* to określenie grubej kurtki¹⁰¹. Także Jupowicz, Jupecki mają wspólne pochodzenie.

Jusiński – nazwisko odimienne, którego źródłem jest Uszen – *Uşen* – imię legendarnego księcia tatarskiego¹⁰². Inne nazwiska o tym samym rodowodzie: Juszyn, Juszynski.

¹⁰⁰ GTP, s. 139.

¹⁰¹ SEJP, s. 209.

¹⁰² <https://genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=juszynski> (dostęp 21.05.2021).

Kabak – w dawnej polszczyźnie kabak funkcjonowało jako określenie rosyjskiej karczmy. Z kolei kabaczek to inna nazwa cukinii. Pojawiły się wywody wiążące pochodzenie obu tych słów z tureckim *kabak*, co oznacza dynię lub cukinię¹⁰³ (w azerbejdżańskim cukinię). Inne nazwiska: Kabacik, Kabacinski, Kabaciński, Kabaczko, Kabacznik, Kabaczuk, Kabaczyjew, Kabaczyński.

Kaban – jako wyraz potoczny oznacza młodego wieprzka karmionego ziemniakami, a w niektórych regionach także dzika. Słowo *kaban* w podobnym znaczeniu występuje w językach turkijskich¹⁰⁴. Inne nazwiska: Kabanienko, Kabanow, Kabanowski, Kabanów, Kabański.

Kabin – być może nazwisko to pochodzi od tureckiego *kebin* – ślub, zaślubiny¹⁰⁵.

Kaczan – jako wyraz pospolity kaczan oznacza kolbę kukurydzy, głąb kapusty. Jego pochodzenie nie jest do końca pewne, ale lokuje się je wśród języków turkijskich. W języku tureckim brzmi *koçan*. Także nazwiska Kaczanek, Koczan mają wspólne pochodzenie.

Kader – osmańsko-tureckie *gaddare/ kaddare* oznaczało koncerz¹⁰⁶. Możliwe, że Kadera ma też wspólne pochodzenie.

Kadi – słowo oznaczające sędziego muzułmańskiego, oryginalnie arabskie, przez pośrednictwo osmańsko-tureckie, w postaci osmańskiej *kadi*, dostało się do polszczyzny. Inne nazwiska o potencjalnie wspólnym pochodzeniu: Kadyna, Kadyński, Kodzia, Kodziewicz.

Kadyna – w staropolszczyźnie słowo kadynia określało białogłową, kobietę turecką. To zapożyczenie z języków turkijskich: *kadın* – kobieta¹⁰⁷. Kadyński ma też wspólne pochodzenie.

¹⁰³ SEJP, s. 210.

¹⁰⁴ SEJP, s. 211.

¹⁰⁵ SHT, s. 178.

¹⁰⁶ GTP, s. 144.

¹⁰⁷ GTP, s. 146.

Kaftan – dawniej słowo oznaczające wyłącznie strój męski, z długimi rękawami, długi lub półdługi, zapinany od przodu. Obecnie typ wygodnej kurtki lub rozpinanego swetra. Wywodzi się z języka Osmanów: *kaftan* oznaczał właśnie kurtkę z długimi rękawami. Inne nazwiska: Kaftaniak, Kaftanowicz, Kaftanowski, Kaftański, Kawtański.

Kagan – kagan, słowo obecne w polszczyźnie, oznacza władcę ludu turkijskiego. Jest również zapożyczone z języków tych ludów. W języku tureckim występuje jako *kağan*.

Kaik – pochodzenie tego nazwiska można powiązać z tureckim słowem *kayık*, zresztą zapożyczonym do języka polskiego w postaci *kaik*. To lekka, zwrotna, drewniana łódka¹⁰⁸. Patrz także: **Czajka**. Inne nazwiska: Kaikowski.

Kaim – istnieją dwie możliwości wy tłumaczenia pochodzenia tego nazwiska: pojawiająca się w dawnych polskich tekstach glosa osmańsko-turecka *kaime*, znacząca banknot, dokument papierowy, lub też od słowa *kaim*, które w języku Osmanów określało dozorcę meczetu, strażnika¹⁰⁹.

Kaimakami – w języku osmańsko-tureckim funkcjonowało słowo *kaymakam* – polskie kajmakam – urzędnik, przedstawiciel władzy centralnej na prowincji¹¹⁰.

Kajdan – wyraz potoczny kajdany będący zapożyczeniem z ukraińskiego, do którego przeszedł z języka osmańsko-tureckiego, a oryginalnie wywodzi się z arabskiego: *kaydan* – okowy, pęta¹¹¹. Inne nazwiska: Kajda, Kajdana, Kajdanek, Kajdaniak, Kajdaniuk, Kajdanowicz, Kajdanowski, Kajdański, Kajdasz, Kajdaszuk.

Kalata – nazwisko to wiąże się z potocznym wyrazem kaleta, czyli skorzana sakiewka. Pochodzi z osmańskiego *kalta/ kalita*, a to z arabskiego *chalita/ charita*. Inne nazwiska: Kaleta, Kaletowski, Kalita, Kalitowski.

¹⁰⁸ SWO, s. 348.

¹⁰⁹ GTP, s. 148.

¹¹⁰ PSWO, s. 257.

¹¹¹ SHT, s. 188.

Kaleka – słowo potoczne kaleka, oznaczające osobę z ułomnościami fizycznymi, pochodzące od tureckiego *kalık*, oznaczającego coś wybrażonego, kogoś z ułomnością¹¹². Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Kaleczyc, Kaleczyński, Kalek.

Kaletnik – kaletnik, osoba zajmująca się kaletnictwem, czyli wyrobem produktów skórzanych: pasów, toreb itd. Nazwa wywodzi się z osmańsko-tureckiego (oryginalnie arabskiego) *kalta/ kalita*, co oznaczało skórzaną sakiewkę (patrz też: **Kaletka**)¹¹³. Podobne pochodzenie mają nazwiska Kaletyn, Kaletyński.

Kalfa – ma związek z osmańsko-tureckim słowem *kalfa*, które oznacza ochmistrza/ ochmistrzynię, a także pałacowego lekarza lub budowniczego.

Kalkandzis – prawdopodobnie wywodzi się od tureckiego słowa *kalkançı* – płatnerz, wytwórca tarcz (*kalkan* tarcza + *-cı* sufiks wykonawcy).

Kałabanowski – określenie to ma prawdopodobnie związek z tureckim słowem *kalabalık*, które oznacza tłum, tłok. Inne nazwiska prawdopodobnie o tym samym pochodzeniu: Kałabin, Kałabis, Kałabucki, Kałabuk, Kałabun, Kałabunowski, Kałabuń, Kałabuński, Kałaburski.

Kałafut – wiąże się prawdopodobnie z osmańsko-tureckim słowem *kalafat*, które oznacza szkutnika, budowniczego lub naprawiającego łodzie.

Kałaur – nazwisko pochodzące prawdopodobnie od osmańsko-tureckiego *kılavuz*, które oznacza przewodnika, prowadzącego, także oddział wojska¹¹⁴. Inne miana o być może wspólnym pochodzeniu: Gałagus, Gałagusz, Gałaguz, Kałaur.

Kałmuk – nazwisko wywodzi się od określenia etnonimicznego Kałmuk. W językach turkijskich lub mongolskim brzmi *kalmak*, co oznacza „zostać”. Inne nazwiska: Kałmuk, Kałmucki.

¹¹² SWO, s. 349.

¹¹³ PSWO, s. 258.

¹¹⁴ SHT, s. 195.

Kałym – być może bazą etymologiczną jest tu turkijskie słowo *kałym*, co oznacza wykup dawany przez pana młodego dla rodziców jego narzeczonej, w języku tureckim *kalım*. Pochodzi od czasownika *kalmak* – pozostawiać.

Kanak – możliwe, że używane w staropolszczyźnie słowo *kanak*, oznaczające gruby łańcuch noszony na szyi lub jako ozdoba włosów, wywodzi się od osmańsko-tureckiego *kasnak*, co oznacza grubą obręcz¹¹⁵.

Kanapa – wyraz potoczny *kanapa* jest zapożyczeniem z językiem osmańsko-tureckiego: *kanep* to rodzaj mebla z obiciem, służący do wygodnego siedzenia.

Kantar – różne mogły być źródła etymologiczne tego nazwiska. Jedno z nich wywodzi się z tureckiego kręgu językowego: *kantar* stanowi rodzaj uździenicy służącej do uwiązywania koni w stajni¹¹⁶. *Kantar*, zapożyczenie z arabskiego, to w świecie tureckim rodzaj wagi. Inne nazwiska: *Kantarek*, *Kantarewicz*.

Kańczucki – bazą etymologiczną jest tu słowo *kańczug*, rodzaj bicia z plecionego rzemienia, osadzonego na krótkim trzonku. Słowo to pojawiło się w polszczyźnie jako zapożyczenie z języków turkijskich: tureckie *kañcı* oznacza właśnie bicz. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: *Kańczucki*, *Kańczugowski*, *Kańczok*, *Kańczuga*, *Kańczugowski*, *Kańczuk*, *Kańczukowski*, *Kańczuła*, *Kańczura*, *Kańczurzewski*, *Kańczyk*, *Kańczykowski*.

Kapciuch – potoczne słowo *kapciuch*, czyli woreczek na tytoń, wywodzi się z tureckiego *kapçık*. W tureczyźnie to mały pojemnik. Podobnego pochodzenia: *Kapczuk*, *Kapczyk*.

Kapędzia – wywód etymologiczny tego nazwiska może sięgać osmańsko-tureckiego słowa *kapıcı*, które oznacza odźwiernego. W dawnej polszczyźnie używano słowa *kapedzie* właśnie w określeniu tego zajęcia¹¹⁷.

¹¹⁵ SEJP, s. 215.

¹¹⁶ SWO, s. 354.

¹¹⁷ GTP, s. 154.

Karabas – nazwisko pochodzące od tureckiego wyrażenia *kara baş/ karabaş*, które dosłownie oznacza czarna głowa. Ma także inne znaczenia: piec pasterski, choroba drobiu, młody, niezonaty mężczyzna, mnich.

Karabela – nazwisko wiążące się z karabelą, rodzaj szabli ze specyficzną rękojeścią. Nazwa ta pojawiła się w polszczyźnie poprzez język osmańsko-turecki, a pochodzi od nazwy miasta Kerbela w Iraku, gdzie produkowano ten rodzaj broni. Istnieje jeszcze inne wytłumaczenie: zestawienie *kara bela*, czyli ciężki los (*kara* – czarny, ciemny, zły; *bela* – los). Inne nazwiska o tym samym pochodzeniu: Karabella, Karabelski, Karabielnikow.

Karaczan – nazwisko wiążące się ze słowem potocznym karaczan. Pochodzi od tureckiego *tarakan*, które określa tego insekta¹¹⁸. To samo pochodzenie mają także: Karakandas, Karaluch, Karaluk.

Karadynus – w dawnej polszczyźnie słowem Karadyn, Karadynia nazywano Morze Czarne. Wywodzi się to z osmańsko-tureckiego *Kara Deniz* (*kara* – czarny, *deniz* – morze)¹¹⁹.

Karakuła – karakuł to rasa owiec. Nazwa pochodzi z języków turkijskich, prawdopodobnie od określenia jeziora w dzisiejszym Turkmenistanie – *Karakul* – Czarne Jezioro. Nazwiska Karakuła, Karakulka, Karakulo, Karakulski mają wspólne pochodzenie.

Karaman – nazwisko o korzeniach tureckich: *Karaman* to nazwa miasta w środkowej Anatolii, a także gatunek tłustoogoniastych owiec hodowanych w Anatolii.

Karamus – możliwe, że wywodzi się z turecko-osmańskiego *karamürsel*, które określa rodzaj statku. Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Karamuz, Karamuż.

Karauda – karauł oznacza wartę, straż. Jest to pożyczka z języków turkijskich: w kazachskim i tatarskim brzmi *qaravıl*.

¹¹⁸ SWO, s. 357.

¹¹⁹ GTP, s. 157.

Karawan – pochodzenie tego nazwiska należy wiązać ze słowem potocznym karawana, a jego źródła trzeba szukać w języku osmańsko-tureckim: karawana to *kervan*¹²⁰. Inne nazwiska z tego źródła: Karwan, Karwanecki, Karwaniecki, Karwański.

Kardasz – zapożyczenie z języków turkijskich: w języku tureckim *kardeş* oznacza brata, rodzeństwo. Inne pokrewne nazwiska: Kardas, Kardasewicz, Kardasiak, Kardasiewicz, Kardasiński, Kardaszak, Kardaszewicz, Kardaszewski, Kardaszuk, Kardaszyński, Kardaś, Kordas, Kordaszewski, Kurdas, Kurdasiński.

Karłuk – być może pochodzi od nazwy etnicznej – Karłucy – lud koczowniczo-pasterski zamieszkujący w Azji Centralnej. Językoznawcy wywodzą tę nazwę od turkijskiego słowa *kar/ qar* – śnieg. Nazwisko Karłyk ma wspólne pochodzenie.

Karmazyn – oznacza barwę czerwoną, amarantową. Oryginalnie arabskie słowo dostało się do polszczyzny prawdopodobnie poprzez język osmańsko-turecki¹²¹, w który brzmi *kırmızı*. Pokrewne nazwiska to: Karmarz, Karmasz, Karmaz, Karmaza, Karmazy.

Karwasiecki – karwasera to w dawnej polszczyźnie nazywanie gościńca, domu gościnnego. Wywodzi się z osmańsko-tureckiego *kervansaray*¹²². Zawiera *kervan*, co oznacza karawanę, a także *saray* – duży budynek, pomieszczenie, pałac. Patrz też: **Karawan**.

Kary – przymiotnik kary jest używany do określenia ubarwienia czarnego konia. Pochodzenia tego słowa należy szukać w językach turkijskich: *kara* oznacza czarny. Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Kara, Karoń, Karos, Karosas, Karosek, Karosiak, Karosiewicz, Karoszewski, Karoś, Karościk.

Kasap – nazwisko to można uznać za bezpośrednią pożyczkę z języka osmańsko-tureckiego: *kasap* oznacza rzeźnika. Inne nazwisko o podobnym pochodzeniu: Kasabow.

¹²⁰ SHT, s. 208.

¹²¹ SEJP, s. 220.

¹²² GTP, s. 158.

Kasimowicz – nazwisko odimienne, którego źródłem jest popularne wśród Turków i Tatarów imię męskie: *Kasim*. Oryginalnie pochodzi z arabszczyzny.

Katana – być może źródłosłowem tego nazwiska jest osmańsko-tureckie *keten*, pochodne od arabskiego *katan*, oznaczające len lub tkaninę lnianą.

Kawa – słowo potoczne kawa w języku polskim znalazło się dzięki zapożyczeniu od wyrazu *kahve* z języka Osmanów. Być może także takie źródło mają nazwiska: Kawecki, Kawicz, Kawina, Kawiński, Kawka, Kawula.

Kawiorowski – bazą etymologiczną tego nazwiska jest potoczny wyraz kawior, co oznacza soloną ikrę. Pochodzi on od tureckiej nazwy miasta Teodozja na Krymie – *Kaffa*, która była ważnym ośrodkiem handlu kawiozem¹²³. Nazwisko Kawiorski ma tę samą genezę.

Kawon – źródłem tego nazwiska jest potoczne słowo kawon, inaczej arbuż. Wywodzi się od tureckiego *kavun*. Inne nazwiska: Kawoń, Kawończyk.

Kaznecki – nazwisko to pochodzi wedle przypuszczeń od słowa *kazna*, zapożyczonego z rosyjskiego i używanego na określenie skarbnika, skarbowego. W języku polskim używany jest nadal, choć ma nieco archaiczny wydźwięk, przymiotnik *kadzionny*, na oznaczenie tego, co przynależne do skarbu lub finansów państwowych. Wywodzi się ono z osmańsko-tureckiego *hazne*, co znaczyło skarb¹²⁴. Także Kazniewski ma to pochodzenie.

Kiaszewicz – istnieje przypuszczenie, że bazą etymologiczną jest tu osmańsko-tureckie *kaşif*. Słowo to oznaczało nadzorcę, przełożonego¹²⁵.

¹²³ SEJP, s. 223.

¹²⁴ SEJP, s. 223.

¹²⁵ GTP, s. 164.

Kibicz – prawdopodobnym źródłem jest tutaj słowo potoczne kibić. Dziś wyraz ten oznacza stan, talię, figurę. Jeszcze w XVII wieku znaczenie było inne: pałąk, drewniana część łuku. Także kibitka zawdzięcza mu swoją nazwę: wywodzi się bowiem z tatarskiego słowa *kibit*, oznaczającego pierwotnie kram, konstrukcję, budę.

Kiecz – kiecz jest staropolskim określeniem płaszcza sukiennego, a kieczka płóciennej sukni wiejskich kobiet. Słowo to pochodzi z tureckiego: *keçe* oznacza wołok, filc lub gruby materiał. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Kieca, Kiecak, Kieczek, Kieczeń, Kieczka.

Kielbasa – nazwisko mające oczywiste powiązanie z wyrazem pospolitym kielbasa. Choć jego etymologia nie jest pewna, jednak wiąże się ją z wyrażeniem zaczerpniętym z języków turkijskich: tureckie *kül bastı* oznacza coś położonego w popiele. Inne, pokrewne etymologicznie nazwiska: Kielbalski, Kielbania, Kielbas, Kielbasiak, Kielbasicz, Kielbasiewicz, Kielbasiński, Kielbaski, Kielbasowicz, Kielbaszczak, Kielbaszewski, Kielbaśnik, Kielbawski, Kielbasa, Kielbasa.

Kierejczuk – jako bazę etymologiczną należy przyjąć tu słowo kiereja: rodzaj opończy, szeroki płaszcz podbity futrem. Rodowód tego wyrazu znajduje się w językach turkijskich: tureckie *kır* oznaczające kolor szary, popielaty jest przodkiem polskiego słowa. Inne nazwiska o tym samym pochodzeniu: Gierejczyk, Gierejewski, Gierejkiewicz, Gierejko, Gierejkowicz, Gierek.

Kieszak – pochodzenia tego nazwiska można szukać w tureckim słowie *kese*, co oznacza portmonetkę. Także słowo kieszeń wywodzi się od tej pożyczki¹²⁶. Nazwisko Kieszek ma to samo pochodzenie.

Kiler – może mieć pochodzenie orientalne: w osmańsko-tureckim *kiler* to spiżarnia¹²⁷. Inne nazwiska o potencjalnie tym samym rodowódzie: Kilar, Kilarecki, Kilarowski, Kilarski, Kilerski.

¹²⁶ SEJP, s. 229.

¹²⁷ GTP, s. 166.

Kilim – źródłem tego nazwiska jest potoczne słowo kilim, oznaczające makatę, dywanik. Wywodzi się z języka osmańsko-tureckiego (oryginalnie z perszczyzny): *kilim* – tkana narzuta, makata¹²⁸. Inne nazwiska: Kiliman, Kilimann, Kilimański, Kilimar, Kilimas, Kilimczak, Kilimiak, Kilimik, Kilimiuk, Kilimnik.

Kindra – w języku staropolskim słowo *kindra* występowało w znaczeniu okrycie, koc. Pochodzi od nazwy miasta w Turcji *Kandıra*, gdzie dawniej wyrabiano tego typu tkaniny. Podobne nazwiska: Kindracki, Kindraczuk, Kindrasiuk, Kindryk.

Kindy – słowem *kindy* nazywano w dawnej polszczyźnie jedną z pięciu codziennych modlitw muzułmanów, a dokładnie drugą¹²⁹. Nazwa wywodzi się z osmańsko-tureckiego określenia *ikindi namaz*, dosłownie: druga modlitwa.

Kiorhassan – w nazwisku tym można dojrzeć przydomek i imię z obszaru osmańsko-tureckiego: *Kör Hasan*, co znaczy: Ślepy Hasan. Hasan to imię oryginalnie arabskie, popularne wśród niearabskich muzułmanów.

Kiosk – słowo *kiosk* ma źródło w języku osmańsko-tureckim: *köşk* to mały pałacyk.

Kirkor – etymologia tego nazwiska tradycyjnie sięga wyrażenia pochodzącego z języków turkijskich: *kırk er* oznacza czterdziestu (*kırk*) mężczyzn/ żołnierzy (*er*).

Kiszka – być może źródłem tego nazwiska jest także słowo tureckie słowo *kese* – o znaczeniu portmonetka (patrz też: **Kieszak**). Podobne pochodzenie można przypisać nazwisku Kiszicki.

Kiścień – źródłem jest tu pospolite słowo *kiścień* – rodzaj broni obuchowej, składającej się z trzonka i przyczepionego do niego łańcucha i kulą. Stanowi pożyczkę z języka tatarskiego: *kisten*. W tej właśnie for-

¹²⁸ SHP, s. 226.

¹²⁹ GTP, s. 167.

mie funkcjonowało w XVII-wiecznej polszczyźnie¹³⁰. Także Kiściński ma to samo pochodzenie.

Kitaj – nazwisko nawiązujące do nazwy Chin obecnej w różnych językach turkijskich: *Kitay*¹³¹. Ponadto w dawnej polszczyźnie słowem kitajka nazywano m.in. rodzaj tkaniny wschodniej. Szereg nazwisk ma to samo pochodzenie: Kitajczuk, Kitajczyk, Kitajewski, Kitajgrodzki, Kitajkowski.

Kłobuk – nazwisko mające odzwierciedlenie w wyrazie potocznym: kłobuk to rodzaj stożkowatej czapki. Pochodzenie słowa jest tureckie: *kalpak* jest nazwą wysokiej czapki¹³². Inne nazwisko: Kłobukowski.

Kłyczek – dawniej słowem kłycz nazywano szablę. Źródłosłów wywodzi się z osmańszczyzny: *kılıç* oznacza rodzaj szpady lub szabli¹³³. Także Kłyczko ma wspólne pochodzenie.

Kobierski – bazą etymologiczną jest słowo kobierzec, będące pożyczką z języków wschodniosłowiańskich, z postaci *ковѣр*. Ta zaś pochodzi z języków turkijskich, *kebir* oznacza ślub, z mongolskiego *kebis* – dywan¹³⁴. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Kobiernicki, Kobiernik, Kobierny, Kobierowski, Kobierzański, Kobierzewski, Kobierziński, Kobierzycki, Kobierzyński.

Kobza – istnieje słowo potoczne kobza, jako nazwa instrumentu muzycznego: ludowej lutni lub też dud góralskich. Bazą jest tureckie słowo *kopuz*: nazwa instrumentu strunowego szarpanego¹³⁵. Nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Kobzak, Kobzan, Kobzar, Kobzarenko, Kobzarski.

Kociuba – kociuba to w dawnym gospodarstwie domowym podłużny przedmiot służący do przesuwania pieczywa w głębokim piecu chle-

¹³⁰ SEJP, s. 231.

¹³¹ SEJP, s. 231.

¹³² SWO, s. 376.

¹³³ GTP, s. 172.

¹³⁴ SHT, s. 232.

¹³⁵ SEJP, s. 241.

bowym. Nazwę tę wywodzi się od tureckiego słowa *kösmek*, które oznacza między innymi przesuwac, popychac¹³⁶. Inne nazwiska o potencjalnie wspólnym pochodzeniu: Kociubajło, Kociuban.

Koczara – nazwisko mające potencjalnie dwie tureckie (turkijskie) bazy etymologiczne: *koşmak*, co oznacza biec, przemieszczać się pospiesznie, oraz *göçmek/ köçmek* – koczować, ewentualnie też *geçmek/ keçmek*, czyli przechodzić. Inne nazwiska o prawdopodobnie jednym rodowodzie: Koczewski, Koczowski.

Koliba – jako wyraz pospolity oznacza szałas na Podhalu. Słowo to przeszło do polszczyzny z języka rumuńskiego albo bezpośrednio z tureckiego: *koliba* oznacza dom w górach. Oryginalnie wywodzi się z greki. Tak nazywana była willa prezydenta Kemala Atatürka w Ankarze¹³⁷. Szereg nazwisk ma wspólne pochodzenie: Kolibab, Kolibaba, Kolibabski, Kolibacz, Kolibada, Kolibaj, Kolibek.

Kołczan – ma pochodzenie turkijskie: w tatarskim *kolçan*, *kulçan* to pokrowiec na strzały, sajdak¹³⁸. Inne nazwiska przypuszczalnie wywodzące się z tego samego źródła: Kołcz, Kołczak, Kołczewiak, Kołczewski.

Kołpak – kołpak oznacza wysoką, spiczastą czapkę obszytą futrem, charakterystyczną dla Tatarów w dawnych wiekach. Słowo to pochodzi od turkijskiego *kalpak*, oznaczającego wołokowe, cylindryczne nakrycie głowy¹³⁹. Nazwiska o tym samym pochodzeniu: Kołpaczek, Kołpaczeński, Kołpaczewski, Kołpaczkiewicz, Kołpaczyński, Kołpakowicz, Kołpakowski.

Konak – *konak* to rodzaj pałacu, siedziby władz administracyjnych, ogólnie gmach w krajach bałkańskich lub Turcji.

Koncerewicz – nazwisko mające związek z wyrazem pospolitym koncerz. Oznacza długi miecz, rapier. Stanowi zapożyczenie z języka

¹³⁶ SHT, s. 234.

¹³⁷ <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/can-dundar/iste-ataturk-un-gizli-sig-nagi-1013537> (dostęp 08.04.2021).

¹³⁸ SHT, s. 236.

¹³⁹ SWO, s. 384.

osmańsko-tureckiego, a pierwowzorem było słowo pochodzenia arabskiego: *hancar*¹⁴⁰.

Kontusz – nazwa staropolskiego stroju męskiego kontusz wywodzi się od określenia osmańskiego: Osmanowie nosili *kontos*.

Kopieniak – w staropolszczyźnie kopieniakiem określano rodzaj perleryny. Nazwa ta ma swoje korzenie w języku tureckim: *kepenek* to perleryna¹⁴¹. Inne nazwy o potencjalnie wspólnym pochodzeniu: Kopieniak, Kopienka, Kopieńka, Kopieński.

Koran – nazwisko wiążące się ze słowem Koran – nazwą Świętej Księgi islamu. Prawdopodobnie arabskie dotarło do polszczyzny przez pośrednictwo osmańskie: *Kuran* to postać z języka Osmanów.

Korbacz – nazwanie to ma pochodzenie tureckie: *kurbaç* oznacza rodzaj bicia. A potoczne słowo polskie korbacz to właśnie bicz z krótkim trzonkiem i długim rzemieniem¹⁴². Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Korbaczyński, Korban.

Korman – być może u źródeł tego nazwiska leżało turkijskie słowo *karman*, oznaczające pośpiech albo zamieszanie¹⁴³. Inne nazwiska o potencjalnie wspólnym pochodzeniu: Kormanek, Kormaniak, Kurman, Kurmanek, Kurmanowicz, Kurmanowski, Kurmański, Kurmas, Kurmaniak.

Korsak – korsak to drapieżne zwierzę, gatunek lisa, który żyje na stepach wschodniej Europy i Azji Środkowej. W języku Tatarów *korsak* oznacza lisa, w kirgiskim to *karsak*¹⁴⁴. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Korsakow, Korsakowski.

Kosz – nazwisko wiążące się etymologicznie z wyrazem pospolitym kosz. Jednym z jego znaczeń jest określenie oddziału lub obozu woj-

¹⁴⁰ SEJP, s. 252.

¹⁴¹ SHP, s. 241.

¹⁴² SEJP, s. 256.

¹⁴³ SHP, s. 242.

¹⁴⁴ SWO, s. 410.

skowego kozackiego albo tatarskiego. Należy łączyć je etymologicznie z turkijskim czasownikiem *koşmak*, które oznacza m.in. bieć, przemieszczać się pospiesznie. Inne powiązane nazwiska: Koszałek, Koszowski, Koszowy.

Kotara – określenie to należy kojarzyć ze słowem kotara, będącym zapożyczeniem z języka tureckiego: *kotar* oznacza namiot lub rodzaj zadaszanej zagrody¹⁴⁵. Inne nazwiska: Kotar, Kotarak, Kotarski.

Kotas – nazwisko wywodzące się od pospolitego wyrazu *kutas*. Dziś nabrało pejoratywnego znaczenia, lecz dawniej określało przede wszystkim ozdobę w formie zwisającego pędzla. Wywodzi się z języka osmańsko-tureckiego: *kuta*, od czagatajskiego *kutas*¹⁴⁶. Szereg nazwisk ma wspólne pochodzenie: Kotas, Kotasas, Kotasek, Kotasiak, Kotasiewicz, Kotasiński, Kotassa, Kotasas, Kotaszewicz, Kotaszewski, Kutasewicz, Kutasiewicz, Kutasik, Kutasiuk, Kutaski, Kutasko, Kutaszewicz, Kutaś, Kudaj, Kudajczyk, Kudajewski, Kudas, Kudasienin, Kudasiiewicz, Kudasik, Kudasiński, Kudasas, Kudaszewicz, Kudaś, Kutasewicz, Kutasiewicz, Kutasiuk, Kutaski, Kutasko, Kutaszewicz, Kutaś.

Kotlubaj – nazwisko odimienne, które wywodzi się od turkijskiego imienia męskiego *Kutlubey*. *Kutlu* oznacza szczęśliwy, *bey* – pan, władca.

Koza – określenie to wiąże się z pospolitym wyrazem *koza*, oznaczającym gatunek zwierzęcia, także udomowionego. Jest prawdopodobnie wczesnym zapożyczeniem turkijskim do języków słowiańskich¹⁴⁷. Trudno rozstrzygnąć, czy wymienione tu następne nazwiska wiążą się ze słowem *koza*, czy też *Kozak* (patrz: **Kozak**): Kozacz, Kozaczek, Kozaczenko, Kozaczeńko, Kozaczewski, Kozaczekiewicz, Kozaczko, Kozaczkow, Kozaczkowski, Kozaczok, Kozaczuk, Kozaczyk, Kozaczyński, Kozajda, Kozal, Kozala, Kozuch, Kozuj, Kozuk, Kozul, Kozula, Kozulak, Kozulko, Kozulski, Kozułko.

¹⁴⁵ SWO, s. 412.

¹⁴⁶ <https://www.nedirnedemek.com/kutar-ne-demek> (dostęp 09.04.2021).

¹⁴⁷ SHT, s. VI.

Kozak – pochodzenie tego nazwiska można wiązać ze słowem koza, a wówczas kozak oznaczałoby pasterza kóz, jednak etymologia może wynikać z ukraińskiego określenia – Kozak. Ono z kolei wywodzi się z formy *kazak*, pochodzącej z języków tureckich. Może to być określenie członka formacji wojskowej na południowo-wschodnich krańcach Rzeczypospolitej, a także ludu koczowniczego żyjącego na stepach Azji Środkowej¹⁴⁸. Patrz też: **Koza**. Inne nazwiska o tym pochodzeniu: Kozacki, Kozaczko, Kozaka, Kozakiewicz, Kozakin, Kozakowski, Kozaków.

Kożuch – u podstaw etymologicznych tego i wielu podobnych nazwisk leży wyraz pospolity kożuch. Istnieje wśród językoznawców spór na temat jego pochodzenia. I choć wskazuje się, że jest to słowo prasłowiańskie, jednak zaznacza się także, że pochodzi od słowa koza, mającego korzenie tureckie. Z takiego punktu rozważań można wywnioskować, że w słowie kożuch są pierwiastki tureckie. Zgonie z tym, także inne nazwiska można zaliczyć do tej grupy: Korzuch, Korzuchin, Korzuchowicz, Korzuchowski, Kożucha, Kożuchar, Kożucharow, Kożuchin, Kożuchowicz, Kożuchowski.

Krym – nazwisko to ma związek z nazwą geograficzną: Krym, w tureckiej wersji *Kırım*, tatarskiej *Qırım*. To półwysep na Morzu Czarnym. Inne nazwisko: Krymka, Krymski.

Kuczma – kuczma oznacza rodzaj futrzanej czapki. Tak też określano skłębione, skołtunione, nierozczesane włosy¹⁴⁹. Słowo to przeszło do polszczyzny przez pośrednictwo węgierskie z turecczyzny, a brzmiało *koşma*. Inne nazwiska: Kuczmański.

Kuczuk – zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że źródłem etymologicznym tego nazwiska jest turecki przymiotnik *küçük*, który oznacza mały. Także Kuciukisz ma wspólne pochodzenie.

Kudak – być może nazwisko to należy powiązać z nazwą geograficzną Kudak, twierdzą nad Dnieprem. Istnieje domniemanie, że jej pocho-

¹⁴⁸ SEJP, s. 262.

¹⁴⁹ SHT, s. 248.

dzenie, wcześniej Kodak, jest turkijskie: od czasownika *koymak*, które znaczy kłaść. Inne nazwiska: Kudaciak, Kudacki, Kudaka, Kudakiewicz.

Kulbaka – potoczne polskie słowo kulbaka oznacza rodzaj siodła. Pochodzi od tureckiego *kaltak*, które oznacza drewnianą część siodła¹⁵⁰. Inne nazwiska o tym samym pochodzeniu: Kulbacki, Kulbacz, Kulbaczewski, Kulbaczyński, Kulbicki.

Kułak – prawdopodobnie stanowi pożyczkę z języka rosyjskiego: kułak to bogaty chłop. Jednak ma pochodzenie turkijskie: wiąże się z turkijskim *kul* – niewolnik lub *kol* – ręka. Inne nazwiska pochodne z tego samego źródła: Kułaczek, Kułaczewski, Kułakowicz, Kułakowski.

Kumasa – nazwisko to należy etymologicznie powiązać z wyrazem pospolitym kumys. Wywodzi się z języków turkijskich: tureckie *kumuz* to kobyle mleko. Inne nazwiska o prawdopodobnie wspólnym pochodzeniu: Kumasiak, Kumaski, Kumaszewski, Kumaszka, Kumaszyński, Kumycz.

Kurban – u źródeł tego nazwiska leży arabskie słowo, używane w językach turkijskich: *kurban* oznacza ofiarę składaną Bogu. Inne, powiązane etymologicznie nazwiska: Chorban, Kurbaniak, Kurbanly, Kurbanowski, Kurbański.

Kurdek – być może pochodzenie tego nazwiska należy powiązać z oryginalnie perskim, ale obecnym w języku osmańsko-tureckim słowie *kard*, które oznacza rodzaj noża. W języku polskim pochodnym słowem od tej pożyczki wschodniej jest kord, kordzik, jak również kordełas¹⁵¹. Inne nazwiska potencjalnie o tym samym pochodzeniu: Kordek, Kordiuł, Kordiułkiewicz, Kordysz, Kordyszewski, Kordyś, Kordziński, Kurdej, Kurdynowski.

Kurdziuk – nazwisko wywodzące się z pospolitego słowa kurdiuk, co oznacza tłuszcz odkładający się na zadzie i ogonie owiec azjatyckich,

¹⁵⁰ SHT, s. 249.

¹⁵¹ SEJP, s. 256.

tw. thustoogoniastych¹⁵². Kurdiuk pochodzi od turkijskiego *kuyruk*, które oznacza ogon, a w szczególności tłusty ogon pewnego gatunku owcy.

Kureń – jako wyraz pospolity kureń oznacza oddział kozacki lub jego stację. Nazwa przyszła do polszczyzny z rosyjskiego, a jej pochodzenie jest tatarskie: *küren* to obozowisko¹⁵³. Także nazwisko Kurenko ma podobne pochodzenie.

Kurhan – istnieje związek pomiędzy tym nazwiskiem o słowem potocznym *kurhan*, oznaczającym ziemną mogiłę, kopiec. Poprzez język ukraiński wyraz ten przywędrował do polszczyzny z języków turkijskich: turecki *kurgan* to twierdza, zamek, a w węższym znaczeniu: ziemny nasyp na obszarach stepowych¹⁵⁴. Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Kurgun, Kurhanowicz, Kurhański, Kurchan, Kurchański.

Kuszlik – określeniem *kuşluk namazi* nazywano poranną modlitwę muzułmanów, pierwszą z pięciu w ciągu dnia¹⁵⁵, odprawianą w czasie, gdy zaczynają śpiewać ptaki. Być może Kuszlak ma podobne pochodzenie.

~ L ~

Lala – choć nazwisko to można wiązać głównie ze źródłem prasłowiańskim, to uzasadnione jest także szukanie potencjalnej etymologii w turecczyźnie, w słowie *lala*. U Osmanów określano nim wychowawcę, inspektora, sługę. Inne nazwiska: Lalacki, Lalacz.

Lelak – być może wywodzi się od słowa tureckiego *leylek*, które oznacza bociana, choć bardziej możliwe są także inne źródła.

Liman – pochodzenie tego nazwiska można powiązać ze słowem *liman*, oznaczającym typ zatoki. Pochodzi ono z języka greckiego, ale do polszczyzny w tej postaci *liman* przyszło właśnie z turecczyzny¹⁵⁶.

¹⁵² PSWO, s. 324.

¹⁵³ SEJP, s. 283.

¹⁵⁴ SHT, s. 252.

¹⁵⁵ GTP, s. 178.

¹⁵⁶ SWO, s. 448.

Inne nazwiska o tym pochodzeniu: Limani, Limanin, Limanowicz, Limanowski, Limańczuk, Limański.

Lulka – rodowód tego nazwiska sięga wyrazu pospolitego lulka. Dziś to słowo archaiczne, już nieużywane, oznaczające rodzaj wielkiej fajki. Stąd słynny wers z *Pani Twardowskiej* Adama Mickiewicza: *Jedzą, piją, lulki palą...*¹⁵⁷. Nazwa ta wywodzi się z języka tureckiego: *lüle* to właśnie fajka¹⁵⁸. Inne nazwiska o tym pochodzeniu: Luleczka, Luleczko, Lulkiewicz, Lulko, Lulkowicz, Lulkowski.

~ Ł ~

Łoszak – źródeł tego nazwiska można szukać w wyrazie łoszak, który oznacza młodego łosia, ale również małego tatarskiego konia. Słowa to w polszczyźnie znalazło się za pośrednictwem ukraińskim. Natomiast domniemywa się, że łoszak ma rodowód turecki i pochodzi od słowa *alaş*, co tłumaczy się jako plamisty, gniady¹⁵⁹. Także nazwisko Łoszakiewicz ma wspólne pochodzenie.

~ M ~

Mahmet – nazwisko to ma pochodzenie odimienne. Jego źródłem jest imię używane wśród ludności turecko-tatarskiej: *Mehmet*, będące pochodzenia arabskiego: Muhammad. Inne nazwiska wywodzące się z tego imienia: Machmeciewicz, Machmed, Machimet, Machometa, Mahmad, Mahmedow, Mahomet, Mahomud.

Majak – być może pochodzenie tego nazwania wiąże się z tatarskim słowem *mayak*, które oznacza wiechę, z daleka widoczną oznakę czegoś umieszczaną na szczycie¹⁶⁰.

Majdan – określenie wiążące się ze słowem pospolitym, dziś archaicznym, używanym powszechnie w staropolszczyźnie: majdan. To plac,

¹⁵⁷ <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/ballady-i-romanse-pani-twardowska.html> (dostęp 16.04.2021).

¹⁵⁸ SEJP, s. 303.

¹⁵⁹ SHT, s. 257.

¹⁶⁰ SEJP, s. 318.

wykarczowany teren w lesie, ale także duża ilość bezładnie ułożonych przedmiotów, duża ilość bagaży. Jego źródło znajduje się w języku tureckim: *meydan* oznacza plac, dużą, otwartą, zaaranżowaną przestrzeń¹⁶¹. Słowo *majdan* odnajdujemy w wielu nazwach miejscowości w Polsce. Nazwiska wywodzące się od tureckiego *meydan* mogą zatem wiązać się nie tyle ze znaczeniem potocznym, co z nazwami miejscowości. Są to: Majdaczak, Majdanczyk, Majdani, Majdaniak, Majdaniec, Majdanik, Majdaniuk, Majdanowicz, Majdańczuk, Majdańczyk, Majdański, Majdas, Majdasz, Majdaszek, Majdaszka, Majdaś, Majdyn.

Mamleczewicz – nazwisko odimienne, pochodzące od osmańsko-tureckiego (z arabskiego) słowa *mamelek*. Oznacza właściciela, posiadacza.

Mandra – rodowód tego określenia da się powiązać z tureckim wyrazem *mandıra*, które w tekstach polskich pojawia się jako glosa w postaci *mandra*. Był to rodzaj zagrody dla zwierząt bez zadaszenia, jedynie z płotem¹⁶².

Manzul – nazwisko mające związek z osmańsko-tureckim słowem *mazil* (niekiedy jako *mazul*), oznaczającym banitę, zdymisjonowanego, odrzuconego¹⁶³.

Marangos – podstawą etymologiczną jest prawdopodobnie osmańsko-tureckie słowo *marangoz*, oznaczające stolarza.

Martauz – nazwisko to wywodzi się od osmańsko-tureckiego słowa (zapożyczonego z greki) *martolos*, oznaczającego niewolnika¹⁶⁴.

Marula – w języku osmańsko-tureckim słowem *marul* określa się sałatę lub ogólnie zielone, liściaste warzywa. Nazwiska Marulewski, Marulski mogą mieć to samo pochodzenie.

Masłok – przypuszczalnie nazwisko to ma związek ze słowem pospolitym *masłok*, używanym w staropolszczyźnie. Chodzi o pożyczkę z tu-

¹⁶¹ SWO, s. 465.

¹⁶² GTP, s. 184.

¹⁶³ GTP, s. 185.

¹⁶⁴ <https://islamansiklopedisi.org.tr/martolos> (dostęp 09.04.2021). SEJP, s. 324.

reckiego *maslak*¹⁶⁵: pity przez janczarów napój o właściwościach odurzających. Inne nazwisko: Masłonik.

Mejszutowicz – być może źródłosłowem tego nazwiska jest popularne wśród Turków i Tatarów imię męskie (pochodzenia arabskiego) *Mesut*. Inne nazwisko: Majszutowicz.

Melech – wywód etymologiczny tego nazwiska można skierować w stronę tureckiego słowa *melek* (pochodzenia arabskiego), oznaczającego anioła. Inne nazwisko: Melechowicz.

Melik – *melik* w osmańszczyźnie oznacza władcę, króla. Jest to słowo oryginalnie arabskie¹⁶⁶. Wiele nazwisk ma wspólne pochodzenie: m.in. Melichow, Melikiewicz, Meliksetian.

Mezer – jednym z możliwych wytłumaczeń pochodzenia tego nazwiska jest słowo *mezar*, w języku tureckim oznaczające grób.

Mielikbaszyc – określenie to pochodzi od imienia *Malik/ Melik* (co także oznacza króla, władcę, patrz: **Melik**) oraz określenia *baş*, czyli głowa, wódz, przywódca. Stanowiło więc połączenie imienia z tytułem honorowym. Inne nazwiska: Malikbaszyc.

Mierzynski – mierzynem lub mierzynkiem określano dawniej konia roboczego, co było zapożyczenie z języka rosyjskiego. Pierwotnie słowo to pochodzi z języków turkijskich lub mongolskiego: *morin* znaczy inaczej wałach¹⁶⁷. Także nazwisko Mierzynski, Morin ma podobne pochodzenie.

Milkamanowicz – jest to kolejne nazwisko z serii odimiennych. Wywodzi się od popularnego wśród Turków i Tatarów imienia męskiego *Mülkaman* (pochodzenia arabskiego). Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Milkowski, Miłkowski, Miłaszewicz.

¹⁶⁵ Bektan 2013, s. 237.

¹⁶⁶ GTP, s. 191.

¹⁶⁷ SEJP, s. 334.

Minbułatowicz – w określeniu tym kryją się dwa słowa z uniwersum języków turkijskich: *min* (*bin*), który oznacza tysiąc, oraz *bulat* – spolszczona wersja bułat, osmańsko-tureckiego *pala*, oznaczającego rodzaj szabli.

Mirza – źródłem tego nazwiska jest słowo *mirza*, w kulturze turecko-tatarskiej oznaczające władcę, księcia. Pochodzi z perszczyzny¹⁶⁸. Tytułu mirzy używały niektóre rody tatarskie zamieszkujące tereny polskie. Inne nazwiska o tym samym pochodzeniu: Mirzajewski, Mirzałek, Murza, Murzacz, Murzak, Murzała, Murzanowski, Murzański, Murzawa, Murzec, Murzek, Murzewicz, Murzewski, Murziak, Murzicz, Murzo, Murzowski, Murzun, Murzunowski, Murzyc, Murzyczek, Murzyczuk, Murzyk, Murzylski, Murzyła, Murzyło, Murzyłowski.

Misiura – słowo pospolite misiurka, czyli rodzaj hełmu typu wschodniego, złożonego ze sztywnej części metalowej, osłaniającej czaszkę, oraz czepca kolczego, przypiętego wokół z pozostawieniem części otwartej na twarz. Pochodzi od arabskiej nazwy Egiptu – *Misir* – z tureckiego *Mısır* (azerbejdżańskie *Misir*). Takie hełmy mieli posiadać mongolscy lub tureccy zdobywcy ziem Egiptu¹⁶⁹. Inne nazwiska: Miserski, Misiur, Misiurek, Misiurewicz, Misiurka, Misiurkiewicz, Misiurna, Misiurny, Misiuro, Misiurski, Missura.

Mollow – źródłosłów tego nazwiska to *mułła*, czyli nauczyciel, interpretator praw koranicznych. Słowo pochodzenia arabskiego, znalazło się w polszczyźnie poprzez język turecki, w którym ma formę *molla*.

Mongol – określenie mające swoją etymologię w nazwie etnicznej *Mongol* – ludu środkowoazjatyckiego Mongołów. Inne nazwiska: Mongolik, Mongolski, Mongólski, Mongulski.

Mortusiewicz – nazwisko odimienne, pochodne od imienia męskiego używanego wśród ludów turecko-tatarskich: *Murtaza*. Inne nazwisko: Montusiewicz.

¹⁶⁸ SWO, s. 506.

¹⁶⁹ SWO, s. 506.

Muchajer – etymologii tego określenia należy szukać w słowie *moher*, w postaci występującej w języku tureckim: *muhayyer*. Wywodzi się z arabszczyzny, oznacza rodzaj grubego materiału¹⁷⁰.

Mucharz – nazwisko odmienne, pochodzące od imienia męskiego, wywodzącego się z arabszczyzny, ale popularnego wśród Turków i Tatarów: *Muharrem*. To także nazwa pierwszego miesiąca kalendarza muzułmańskiego. Inne nazwiska: Mucharski, Muchła.

Munkenbek – człon *-bek* wywodzi się od tureckiego słowa *bey/ beg*, oznaczającego pana, władcę.

Mustafa – jest to nazwisko odimienne, utworzone od imienia męskiego *Mustafa*, popularnego wśród ludów turecko-tatarskich. Wywodzi się z języka arabskiego. Inne nazwiska również pochodne od tego imienia: Masztafiak, Mustafaga, Mustaficz, Mustafin, Mustafowicz, Mustapicz, Musztafa, Musztaffa, Musztaficz, Musztafyga.

Mysak – nazwanie odimienne, którego źródłem jest popularne wśród Turków i Tatarów imię męskie *Musa*, wywodzące się z języka arabskiego. Inne nazwiska: Mysakowicz, Mysakowski.

Myślewicz – prawdopodobnie nazwisko to pochodzi od określenia muzułmanin, czyli wyznawca islamu. W języku tureckim brzmi ono *müslüman*. W staropolszczyźnie z kolei muzułmanów nazywano *muślimami*. Inne nazwiska o tej etymologii: Muszumański, Myślewski, Muśliński.

~ N ~

Nadziak – także i to nazwisko ma źródło w słowie użycia potocznego: *nadziak*, będący typem broni obuchowo-siecznej. Przedmiot ten oraz jego nazwa zostały zaczerpnięte z turecczyzny. *Nacak* w języku Osmanów stanowi rodzaj siekiery bojowej¹⁷¹. Nazwisko *Nadziakiewicz* również ma takie pochodzenie.

¹⁷⁰ SEJP, s. 347.

¹⁷¹ SHT, s. 297.

Nahaj – tu źródłem jest nazwa etniczna ludu turkijskiego, Tatarów Nogajskich – *Nogay*, zamieszkujących Powołże i północny Kaukaz, utworzona od imienia jednego z wodzów Złotej Oprdy – Nogaja. Wiele nazwisk ma podobne pochodzenie: Nachaj, Nachajczuk, Nachajewski, Nachajka, Nachajło, Nachajowski, Nachajski, Nachańczyk, Nachański, Nahajczuk, Nahajewski, Nahajło, Nahajowski, Nahajski, Nagaj, Nagajczyk, Nagajek, Nagajew, Nagajewicz, Nagajewski, Nagajski, Nagay, Nogaj, Nogajny, Nogay.

Nahajko – rodowodu tego słowa należy szukać w słowie nahajka, czyli określeniu krótkiego bicia używanego przez Nogajów i Kozaków. Tatarzy siekli nim swoje konie. Przez ziemie Rusi słowo to przeszło do użycia na terenach polskich.

Najman – pochodzenia tego nazwiska można upatrywać w spolszczonej formie niemieckiego słowa Neuman. Jednak istnieje także inna wersja jego etymologii: *Nayman beg* był tatarskim księciem, uczestnikiem bitwy pod Grunwaldem w 1410 roku. Wywodził się z rodu Czyngis Chana, był potomkiem pogromcy plemienia Najmanów.

Nargel – być może Nargel wywodzi się od wyrazu pospolitego nargil, czyli fajka wodna. Przedmiot i jego nazwa *nargile* są pożyczką z państwa Osmanów. Słowo do turecczyzny przeszło z języka perskiego¹⁷². Nazwisko Nargiel także ma taki rodowód.

Natoli – w dawnym języku polskim słowem Natol określano ogólnie Turka, słowem kogoś wywodzącego się z Natolii, czyli Anatolii¹⁷³. Utworzono je od osmańsko-tureckiego *Anadolu*. Także Natolski ma to wspólne pochodzenie.

Nazmi – nazwisko odimienne, jego źródłem jest imię męskie pochodzenia arabskiego, popularne w kulturze turecko-tatarskiej: *Nazmi*. Inne powiązane nazwiska: Nazmiejew, Nazmijew.

¹⁷² SHT, s. 299.

¹⁷³ GTP, s. 44.

Odakowski – być może pochodzi od turkijskich wyrazów: *oda* – pokój, izba lub *odak* – namiot.

Ogierman – część tego nazwiska, *ogier-*, jest zapożyczeniem z języków turkijskich: w języku tureckim forma tego słowa to *aygir*, co oznacza samca konia¹⁷⁴. Podobną etymologię ma nazwisko Ogiermann.

Ogly – źródło tego nazwiska stanowi turkijskie słowo *oğul*, oznaczające syna lub młodzieńca. Inne nazwisko o tym samym pochodzeniu: Ogulewicz.

Okińczyc – być może jest to nazwisko odmienne, pochodzące od imienia męskiego używanego wśród ludów turkijskich: *Akin*. Inne nazwisko o podobnym pochodzeniu: Okieńczyc.

Opończewski – u źródeł tego nazwiska stoi wyraz pospolity *oponcza*, oznaczający szeroką pelerynę bez rękawów. Pochodzi z języka osmańsko-tureckiego: *cübbe* (arabska *dżubba*)¹⁷⁵. Inne nazwisko: Opoński.

Orda – nazwisko wywodzi się od turkijskiego słowa *ordu*, mającego szerokie znaczenie: wojsko, sztab, dowództwo, miejsce uzbrojone, państwo, a także dawne państwo tatarskie, również tatarski obóz wojskowy. Pochodne słowo – *horda* – oznacza z kolei zgraję. Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Ordak, Ordakiewicz, Ordakowski, Ordał, Ordan, Ordanik, Ordanowicz, Ordanowski, Ordański, Ordasz, Ordaszewski, Ordech, Ordecha, Ordecki, Ordejuk, Ordenowicz, Ordega, Ordo, Ordojowicz, Ordon, Ordonia, Ordoniec, Ordonowski, Ordoń, Ordoński, Ordoszewski, Ordowicz, Ordowski, Ordza, Ordziej, Ordziejewski, Ordzik.

Ordyniec – ordyniecem określano potocznie (i nieco negatywnie) Tatara należącego do ordy, a samo *orda* pochodzi od turkijskiego *ordu* (patrz: Orda). Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Ordych, Ordycz, Ordyczyński, Ordyk, Ordyn, Ordyna, Ordyniak, Ordynicek, Ordynka, Or-

¹⁷⁴ SWO, s. 552.

¹⁷⁵ SHT, s. 307.

dynko, Ordynoski, Ordynowicz, Ordynowski, Ordyński, Ordys, Ordysiński, Ordyszewski, Ordziniak, Ordziński.

Orkisz – nazwisko to wiąże się ze słowem pospolitym, nazwą zboża, czyli orkiszem. Wywodzi się z języków turkijskich¹⁷⁶, od słowa *urkuş*. Inne nazwisko: Orkiszewski.

Orucki – etymologii tego nazwiska można szukać w tureckim słowie *oruç*, oznaczającym post, jak również używanym jako imię męskie.

Osman – źródłem może być tu męskie imię własne *Osman* (z języka arabskiego), a także nazwa etniczna odnosząca się do Turków zamieszkujących Imperium Osmańskie (Ottomańskie). Takie samo pochodzenie ma wiele nazwisk: Asman, Oshman, Osmana, Osman-czuk, Osmanczyk, Osmanda, Osmani, Osmaniec, Osmanka, Osmann, Osmanow, Osmanowicz, Osmanowski, Osmanów, Osmań, Osmańczuk, Osmańczyk, Osmański, Osomański, Oszman, Oszmana, Oszmaniec, Oszmankiewicz, Oszmanowicz, Oszmańczuk, Oszmańczuk, Oszmański, Oszmian, Oszmiana, Oszmianczuk, Oszmianiec, Oszmiański, Oszmiańczyk, Oszmieńczuk, Ośmański, Ośmian, Ośmiana, Ośmiańczuk, Ośmiański, Otmanowski, Otmianowski, Otomański.

Otak – słowo *otak* w języku tureckim oznacza namiot¹⁷⁷ (patrz też: **Odakowski, Watach**). Być może właśnie ono wyjaśniałoby etymologię tego nazwiska.

Ozan – to nazwisko może mieć pochodzenie odmienne i wówczas jego źródłem byłoby imię męskie *Ozan*, popularne wśród Turków i Tatarów. Jednocześnie *ozan* znaczy poeta, pieśniarz, twórca.

~ P ~

Pabudziński – być może źródłem tego nazwisko jest osmańsko-tureckie słowo *pabuç*, oznaczające trzewik, rodzaj obuwia¹⁷⁸. Patrz też: **Papucewicz**.

¹⁷⁶ Rymut II, s. 184.

¹⁷⁷ GTP, s. 213.

¹⁷⁸ SHT, s. 323.

Pajdziński – nazwisko pochodzi prawdopodobnie od słowa pajda, w znaczeniu część, kawałek. Pojawiło się w polszczyźnie jako zapożyczenie z języka tureckiego¹⁷⁹, gdzie funkcjonuje w formie *payda*. Wspólne pochodzenie ma wiele nazwisk: Pajda, Pajdak, Pajdała, Pajdasek, Pajdecki, Pajdek, Pajdiowski, Pajdowski, Pajdo, Pajdos, Pajdosz, Pajdzik, Pajdziński.

Pajuk – źródłem tego nazwiska jest wyraz obecnie archaiczny, dawniej będący w powszechnym użyciu: pajuk, stanowiący synonim określeń dworzanina, laufra, sługi na dworze. To także słowo zaczerpnięte z języka osmańsko-tureckiego: *peyk* (zapożyczone z perskiego) oznaczało dworzanina w pałacu sułtańskim¹⁸⁰. Nazwiska Pajka, Pejka, Pejko, Pejkowski mają podobny źródłosłów.

Pałasz – oznacza rodzaj broni białej, forma miecza. Sam przedmiot oraz jego nazwa są importem osmańsko-tureckim. W języku Osmanów istniało słowo *pala* na określenie tej broni, jak również wiosła¹⁸¹. Inne nazwiska tego samego pochodzenia: Pałas, Pałasik, Pałasiński, Pałaski, Pałaszewski, Pałaszowski, Pałaszyński, Pałaś.

Papucewicz – w gwarach języka polskiego istnieje słowo papucie, określające rodzaj miękkiego obuwia używanego w domu. Papuć to także zapożyczenie z języka osmańsko-tureckiego. Niegdyś Osmanie, obecnie Turcy używają słowa *pabuç* (będącego zapożyczeniem z perszczyzny) na określenie buta, ale także izolacji, podkładki. Patrz też: **Pabudziński**.

Pasza – nazwisko to wiąże się ze słowem pasza, czyli pożyczką osmańsko-turecką *paşa*. W turecczyźnie oznaczało wysokiego urzędnika Turcji osmańskiej. W języku polskim rozszerzyło swe znaczenie także o aspekt określania osoby bogatej i nieskrępowanej w swoich zachowaniach. Szereg innych nazwisk ma ten sam źródłosłów: Basza, Paszajew, Paszyc, Paszyn, Paszyna, Paszynin, Paszyń, Paszyński.

¹⁷⁹ SEJP, s. 391.

¹⁸⁰ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=peyk> (dostęp 09.04.2021).

¹⁸¹ SEJP, s. 392.

Patula – etymologia tego nazwiska wiąże się z używanym w staropolszczyźnie słowem *patula*, które oznaczało wartę nocną, straż. Choć w oryginale pochodzi z języka włoskiego (*pattuglia*)¹⁸², to do języka polskiego dostało się za pośrednictwem turecczyny. Dziś jednak *patula* w tureckim jest także archaizmem. Inne nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Patulak, Patulski.

Pendzik – to dokument wystawiany dla nabywcy jeńca wojennego na dowód zapłaty jednej piątej wartości na rzecz państwa. Wywodzi się z osmańsko-tureckiego *pencik*¹⁸³.

Perkal – jako wyraz pospolity perkal, perkalik oznacza rodzaj tkaniny. Jest zapożyczeniem z osmańsko-tureckiego: *pergale* to rodzaj tkaniny z grubej nici¹⁸⁴.

Pilaw – znawcy onomastyki przypuszczają, że uzasadnione jest szukanie etymologii tego polskiego nazwiska w słowie *pilaw*, używanym wśród ludów turkijskich (i nie tylko), oznaczającym rodzaj potrawy z ryżu z dodatkami. Do polszczyzny *pilaw*, *pilav*, dostał się z języka tureckiego lub tatarskiego, a do tych języków został zapożyczony z perskiego. Inne nazwiska o prawdopodobnie tym samym pochodzeniu: Pilawa, Pilawczyk, Pilawiecki, Pilawiński, Pilawka, Pilawski, Piławka, Piławski¹⁸⁵.

Postoł – można domniemywać, że nazwisko to wiąże się wyrazem *postoła*, używanym przed wiekami w języku polskim na oznaczenie rodzaju prymitywnego obuwia, łapci ze skóry, łyka, kory, przywiązywanych do stopy sznurkiem lub rzemieniem. Skąd takie słowo? Z turecczyny! *Post* (pożyczka do tureckiego z perskiego) to kawałek skóry zwierzęcej, wycięty fragment futra, skórzana podkładka, siedzisko¹⁸⁶. Inne nazwiska o podobnej proveniencji: Postoła, Postołek, Postołów, Postołowicz, Postołowski.

¹⁸² SHT, s. 237.

¹⁸³ GTP, s. 219.

¹⁸⁴ PSWO, s. 451.

¹⁸⁵ Rymut II, s. 238.

¹⁸⁶ SHT, s. 328.

Pusztuk – domniemanie o pochodzeniu tego nazwiska kieruje na słowo puszt, obecne w tekstach staropolskich opisujących realia życia w Imperium Osmańskim. *Pušt* w języku Osmanów było określeniem na młodzieńca/ chłopca rozkoszy¹⁸⁷.

~ R ~

Rachimi – nazwisko odimienne pochodzące od arabskiego imienia męskiego *Rahim*, popularnego wśród Turków i Tatarów. To także przymiotnik zapożyczony do języka osmańsko-tureckiego, łączący się z jednym z dziewięćdziesięciu dziewięciu pięknych imion Boga – *Ar-Rahim*: Miłościwy, Litościwy. Inne nazwiska pochodzące od tego samego słowa: *Rachimow*, *Rachimów*.

Rachman – w staropolszczyźnie przymiotnik *rochmanny* oznaczał łaskawy, swojski, łagodny. Zapożyczone do języka polskiego z osmańsko-tureckiego od arabskiego *rahman*, co oznacza miłosierny. Jako *Ar-Rahman* stanowi jedno z pięknych imion Boga, w formie *Rahman* jest imieniem męskim (patrz też: **Rachimi**)¹⁸⁸. Wspólne pochodzenie mają nazwiska: *Rahman*, *Rochman*, *Rochmankowski*.

Ramiz – to kolejne nazwisko odimienne, pochodzące od arabskiego imienia męskiego używanego przez ludy tatarsko-tureckie: *Ramiz*. Oznacza: inteligentny, precyzyjny, dokładny. *Raniszewski* ma wspólny źródłosłów.

Rasłań – prawdopodobnie wywodzi się od wschodniosłowiańskiego imienia *Ruslan*, którego pochodzenie wiąże się z tureckim słowem *arslan*, co oznacza lew (patrz: **Arslan**). Jako *Arslan* także funkcjonuje jako imię męskie¹⁸⁹. Szereg nazwisk ma wspólne pochodzenie: *Rasłań*, *Rasłoń*, *Rosłana*, *Rosłanek*, *Rosłaniak*, *Rosłanica*, *Rosłaniec*, *Rosłaniuk*, *Rosłankiewicz*, *Rosłanowski*, *Rosłań*, *Rosłański*, *Roslan*, *Roślan*, *Rosłon*, *Rosłonk*, *Rosłoniak*, *Rosłoniec*, *Rosłoniewski*, *Rosłonik*, *Rosłoniowicz*, *Rosłonkiewicz*, *Rosołonowski*, *Rosłoń*, *Rosłoński*, *Rusłaniec*.

¹⁸⁷ SHT, s. 329.

¹⁸⁸ SEJP, s. 459.

¹⁸⁹ Rymut II, s. 361.

Redżepi – to także nazwisko odimienne, pochodzące od arabskiego imienia męskiego używanego przez Turków i Tatarów. *Recep* oznacza siódmy miesiąc kalendarza księżycowego, muzułmańskiego.

Romadaniowicz – to nazwanie odimienne wywodzące się od arabskiego imienia *Ramadan*. Taką nazwę nosi również dziewiąty miesiąc muzułmańskiego kalendarza księżycowego, miesiąc postu. W wersji Ramazan jest popularne wśród Turków i Tatarów. Nazwiska wywodzące się od tego imienia: Ramadani, Ramadanis.

Rumak – jako wyraz pospolity rumak oznacza szybkiego, sprawnego konia. Słowo to jest pożyczką z tatarskiego: *argamak* oznacza szybkiego konia¹⁹⁰. Możliwe, że nazwisko Rumczyk wywodzi się z tego samego zapożyczenia.

Rumelski – wiąże się z nazwą geograficzną Rumelia, będącej określeniem europejskiej części Imperium Osmańskiego. Nazwa ta wywodzi się od wyrażenia *Rum eli*, co oznacza kraj (*el*) Rzymian (*Rum*)¹⁹¹. Inne nazwisko: Rumelczyk.

Ryzwanowicz – to także nazwisko odimienne. Wywodzi się od arabskiego imienia męskiego, popularnego wśród Turków i Tatarów. W języku tureckim brzmi *Rızvan*. Oznacza ono zadowolenie.

~ S ~

Saban – pochodzi od turkijskiego słowa *saban*, co oznacza pług. Do polszczyzny przeszło przez język ukraiński. Istnieje także przypuszczenie, że może pochodzić od arabskiego słowa *szaban*, czyli nazwy ósmego miesiąca kalendarza księżycowego, używanego też jako imię męskie¹⁹². Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Sabanek, Sabani, Sabania, Sabaniak, Sabaniewicz, Sabaniewski, Sabankiewicz, Sabanowski, Sabantka, Sabanty, Sabań, Sabański, Szaban, Sszabaniewski, Szabanow, Szabanowicz, Szabanowski, Szabanów, Szabań, Szabański, Szabunas, Szabunia, Szabuniewicz.

¹⁹⁰ SHT, s. 338.

¹⁹¹ SHT, s. 338.

¹⁹² GTP, s. 226.

Sadak – być może stanowi bezpośrednie zapożyczenie z języków turkijskich: *sadak* oznacza to samo, co obecnie funkcjonujące w polszczyźnie *sajdak*, czyli futerał na strzały (patrz: **Sajdak**). Niewykluczone, że u podstawy etymologicznej leży słowo osmańsko-tureckie *sadaka* (z arabszczyzny), które oznacza jałmużnę¹⁹³. Podobne nazwiska: Sada-kierski, Sadakiewski, Sadakowski.

Sadyk – to nazwisko pochodne od imienia męskiego *Sadık* (czyt. Sadyk), oryginalnie arabskiego, ale popularnego wśród Turków i Tatarów. Jako przymiotnik oznacza wierny, wytrwały. Inne nazwisko: Sadykiewicz.

Safaniuk – być może to także nazwisko odimienne, pochodne od imienia męskiego popularne wśród Osmanów i Tatarów: *Sefa* (*Safa*).

Safarewicz – etymologii tego nazwiska można szukać w tureckim słowie *seferli*, które oznaczało dworzanina sułtańskiego wyruszającego w podróż, podróżnego. Z kolei *Sefer* to używane przez Turków i Tatarów imię męskie pochodzenia arabskiego, oznaczające podróż, wyprawę. Inne nazwiska: Saferski, Saferyjski.

Safian – jako wyraz pospolity oznacza cienką, miękką, barwioną skórę kozłęcia lub barana, wykorzystywaną zazwyczaj do wyrobu butów. Jest to pożyczka z języka osmańsko-tureckiego, a oryginalnie pochodzi z perszczyzny. *Sahitiyan* w języku Osmanów oznacza właśnie wyprawioną, barwioną skórę, zwłaszcza kozią¹⁹⁴. Inne nazwiska: Safianczuk, Safianek, Safianik, Safianowicz, Safianowski, Safiańczuk, Safiańczyk, Safiański, Safijan, Safijanik, Safijanowski, Safijańczuk, Safijański, Safin, Safinowski, Safiński, Safjan, Safjanik, Safjanowski, Safjański, Szafiański, Szafijański, Szafiński, Szafjański.

Sagan – w polszczyźnie słowo potoczne *sagan* oznacza duży garnek lub dzban. Jest pożyczką z języka osmańsko-tureckiego, a oryginalnie pochodzi z arabskiego¹⁹⁵. W języku Osmanów był to *sahan*, czyli

¹⁹³ GTP, s. 226.

¹⁹⁴ SHT, s. 342.

¹⁹⁵ SEJP, s. 479.

wa *salma*, oznaczającego danie z ryżu¹⁹⁹. Inne nazwiska o podobnym źródle: Sałamach, Sałamacki, Sałamaj, Sałamaja, Sałamaszek, Sałamaszenko, Sałameszek, Sałamocha, Sałamszyński, Sałomacki, Sałomczak, Szałamacha, Szałamachin, Szłamacki, Szłamaj, Szłamaja, Szałamej.

Salaś – być może źródłem tego nazwiska jest wyraz pospolity *szałas*. Mógł przejść do polszczyzny z języka osmańsko-tureckiego: *salaş* to prowizoryczny budynek²⁰⁰. Szereg nazwisk ma wspólne pochodzenie: Salaś, Sałasiewicz, Sałasiński, Szałas, Szałasek, Szałasny, Szałas, Szałasewicz, Szałas, Szałasnik, Szałasny.

Samson – oczywiście nazwisko to może pochodzić od imienia Samson. Jednak prawdopodobne jest również pochodzenie osmańsko-tureckie: *samson* oznaczał brytana, psa bojowego²⁰¹. Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Samsonik, Samsoniuk, Samsonow, Samsonowicz.

Sarab – u źródeł etymologicznych tego nazwiska może być słowo oryginalnie arabskie, obecne w języku osmańsko-tureckim: *şarap* – wino²⁰². Inne nazwiska: Saraba, Sarabacha, Sarabaj, Saraban, Sarabasz, Sarabin, Sarabiński, Sarabon, Sarabun, Sarabura, Saraburski, Saraburz, Szarabajko, Szarabejko, Szarapa, Szarapajew, Szarapanowski, Szarapata, Szarapka, Szarapo.

Sarafan – w polszczyźnie funkcjonuje potoczne słowo *sarafan*, oznaczające sukmanę chłopów rosyjskich, luźną suknię rozpinaną z przodu. Jest to zapożyczenie z perszczyzny poprzez język osmańsko-turecki: *serapa* to typ długiej szaty. Inne nazwiska: Szarafan, Szarafanow, Szarafiński.

Saraj – w polszczyźnie funkcjonuje słowo *seraj*, które oznacza pałac, miejsce zamieszkania władcy Wschodu, zwłaszcza sultana osmań-

¹⁹⁹ SEJP, s. 480.

²⁰⁰ SEJP, s. 540.

²⁰¹ GTP, s. 229.

²⁰² SHT, s. 393.

skiego. Do języka polskiego dostało się z osmańsko-tureckiego: *saray* to pałac. Inne nazwiska: Sarajew, Sarajewski, Sarajnikow, Sereja, Szaraj, Szarajew, Szarajko.

Saryk – w języku tureckim *sarik* oznacza turban, zawój, rodzaj nakrycia głowy.

Sawłuk – powiązane z potocznym wyrazem szawłok, oznaczającym w dawnej polszczyźnie skórzany wór na wodę. Wywodzi się z tureckiego *suluk*, oznaczającego pojemnik na wodę, skórzane worki do transportu wody²⁰³.

Sazanek – tak nazywa się dziko żyjący karp, od którego pochodzą gatunki hodowlane. Słowo to przez pośrednictwo przeszło do polskiego oryginalnie z tureckiego: *sazan* to właśnie dziki karp²⁰⁴. Inne nazwiska: Sazanow, Sazanowicz, Sazanów.

Selam – być może nazwisko to należy powiązać z imieniem Selim (patrz: **Selim**). W języku tureckim słowo *selam* oznacza pozdrowienie. Inne nazwisko: Salam.

Selim – imię *Selim*, popularne wśród Turków i Tatarów, leży u podstaw etymologicznych tego nazwiska. Oryginalnie imię arabskie: Salim, to ten godzien zaufania. Inne nazwiska: Selimi, Seliminowicz, Selimowicz.

Semen – to określenie kozaka wyborowego. Prawdopodobnie pochodzi od osmańsko-tureckiego *seymen* (zapożyczenie z perszczyzny), co oznaczało nadzorcę, pilnującego, stróża²⁰⁵. Nazwiska Semencow, Semenczenko i Semenczuk mają wspólne pochodzenie.

Semer – być może podłożem etymologicznym tego nazwiska jest tureckie słowo *semer*, oznaczające siodło²⁰⁶. Inne nazwiska o potencjal-

²⁰³ SHT, s. 358.

²⁰⁴ SWO, s. 721.

²⁰⁵ SEJP, s. 484.

²⁰⁶ GTP, s. 236.

nie wspólnym pochodzeniu: Samara, Samaraj, Samarak, Samarański, Samarcew, Samarczenko, Samarec, Samarek, Samaro, Samarow, Samarowicz, Samarowski, Samarski, Samaruk, Samaryczew, Samaryczow, Samaryk, Samaryn, Samaryna, Samarzewski, Samarzuk, Szamara, Szamarek, Szamarzewski.

Sepeta – w języku polskim funkcjonuje słowo *sepet*, czyli kosz, kufer, skrzynia. Stanowi zapożyczenie z turecczyny: *sepet* znaczy właśnie kosz, koszyk. Do tureckiego dostało się z perskiego: *sabad* to w perszczyźnie plecione (z wikliny, lecz nie tylko) wiaderko²⁰⁷. Inne nazwiska: Sepetkowski, Sepetowski.

Serdiuk – sardziak, serydziak – tak w staropolszczyźnie określano jednostki służby pieszej. Być może nazwisko to pochodzi od osmańsko-tureckiego *sarıca*²⁰⁸. Istnieje także możliwość, że wywodzi się z tureckiego określenia *serdengęti*, co określało wojaka ochotnika²⁰⁹. Także Serdiukow i Serdiuk mogą mieć to samo pochodzenie.

Seremat – nazwisko odimienne pochodzące od imienia używanego przez Słowian wschodnich i południowych: Szeremet. Wywodzi się z osmańsko-tureckiego słowa *şeremet*, co oznacza gbura²¹⁰. Szereg nazwisk ma to samo pochodzenie: Seremak, Serement, Seremeta, Seremento, Seremet, Seremeta, Sermantowicz, Sermata, Serment, Sermet, Sernat, Sernata, Szemer, Szemerda, Szerameta, Szeremant, Szeremata, Szeremecki, Szeremenk, Szerement, Szeremeta, Szeremet, Szeremeta, Szeremeti, Szeremetti, Szeremety, Szeremetyński, Szeremiecieński, Szeremiet, Szeremiet, Szeremietenko, Szeremietiew, Szeremieto, Szeremiota, Szeremitiew, Szeremiuk, Szeremowicz, Szeremta, Szerematyński, Szeremet, Szeremeta, Szeremeti, Szeremetyński, Szeremieniak, Szeremieto, Szeremit, Szremkowski, Szeremowicz, Szremski, Szeremieniak, Szremet, Szremeta, Szremetyński.

²⁰⁷ SHT, s. 361.

²⁰⁸ GTP, s. 238.

²⁰⁹ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=serdeng%C3%A7ti&lnk=1> (dostęp 09.04.2021), SHT, s. 363.

²¹⁰ Rymut II, s. 535.

Sędziak – tak w staropolszczyźnie określano wojewodę w kraju Osmanów. Słowo pochodzi od osmańsko-tureckiego *sancak*, oznaczającego jednostkę administracji terytorialnej²¹¹.

Skinder – nazwisko odimienne. Powstało od imienia męskiego Aleksander, ale w wersji używanej w języku tureckim i tatarskim: *İskender*.
Inne nazwisko: Skinderowicz.

Smajkiewicz – kolejne nazwisko odimienne pochodzące od imienia męskiego Izmael, w brzmieniu charakterystycznym dla języka tureckiego lub tatarskiego: Przez język arabski dostało się do osmańsko-tureckiego z hebrajszczyzny, gdzie znaczy „Bóg usłyszał” (patrz: **Izma-
iłow**). Inne nazwiska: Smailus, Smal, Smolski, Smajkowski, Szmal.

Solak – w języku tureckim *solak* określa osobę leworęczną. W dawnych wiekach tak nazywano oddział janczarów bezpośrednio ochraniających sułtana²¹². Podobne nazwisko: Sulak.

Sołtyk – to jedno z nazwisk odimiennych. U jego podstawy leży imię męskie, popularne wśród Turków i Tatarów: *Saltuk*. Oryginalnie arabskie imię nosi znaczenia: wolny, niezależny. Inne nazwiska: Sołtycki, Sołtycz, Sołtyka, Sołtykiewicz, Sołtykowski.

Spahić – u podstawy etymologicznej leży słowo oryginalnie perskie, ale w formie zapożyczonej z języka Osmanów: *sipahi*, co oznacza jeździec, żołnierz oddziału kawalerii.

Stambulski – stambulski to ten, kto przybył ze Stambułu bądź w jakiś sposób jest związany tym miastem. Tę formę przyswojono od osmańsko-tureckiej nazwy *İstanbul*, która pochodzi od greckiego wyrażenia *stin poli*, czyli „do miasta”. Inne nazwiska o tym pochodzeniu: Stambuldzys, Stambuli, Stambuliński, Stambuła, Stambułka, Stambułko, Stanbuli, Stanbulski, Stanbuła, Stanbulski, Stanibuła, Stanibułka, Sztambulski.

²¹¹ SEJP, s. 486.

²¹² GTP, s. 242.

Suhak – suhak to w polszczyźnie nazwa gatunku ssaka kopytnego. Pochodzi od ukraińskiego *sugak/ suhak*, a to z kolei od tatarskiego *sayğaq*. Oryginalnie określenie wywodzi się prawdopodobnie z czagatajskiego²¹³. Nazwiska o wspólnym pochodzeniu: Suhako, Suchak.

Sukman – u podstawy tego nazwiska leży wyraz potoczny sukmana. Jest to kontaminacją polskiego słowa sukno oraz kipczackiego *çekman*, co oznacza ubranie²¹⁴. Nazwisko Sukmanowski ma podobne pochodzenie.

Suleiman – jedno z nazwisk odimiennych. U jego podłoża znajduje się imię męskie Salomon, w wersji używanej przez Turków i Tatarów: *Süleyman*. Ma pochodzenie hebrajskie, do języka Osmanów przeszło przez język arabski. Inne nazwiska: Sulejmanow, Sulejmanowicz, Sulewicz, Sulim, Sulima, Sulimanowicz, Sulkiewicz.

Sułtan – zapożyczenie z języka osmańsko-tureckiego: *sultan*, czyli władca Imperium Osmańskiego lub kraju muzułmańskiego Wschodu. Oryginalnie pochodzi z arabszczyzny²¹⁵. Inne nazwiska o tym samym rodowodzie: Sałtan, Sałtun, Soltan, Soltuniak, Soldan, Soldani, Sołdan, Sołdański, Sołtanik, Sołtaniuk, Sołtanowicz, Sołtanowski, Sołten, Sołton, Sołtonowicz, Sołtoń, Sołtun, Sołtyn, Sołtyniak, Sołtynik, Sołtyń, Sołtyński, Sołtan, Sołtanowski, Sudan, Sudanow, Sudański, Sudeński, Sułtanow, Sułtanowicz, Sułtanowski, Szałtan, Szałtanowicz, Szałtun, Szołtyniak, Szołtun, Szołtyniak.

Sunita – nazwisko to należy powiązać z wyrazem potocznym sunnita. Określa on muzułmanina, który obok Koranu uznaje tradycję *sunny*. W języku osmańsko-tureckim brzmi *sünni*, pochodzi z arabskiego.

Sura – jedną z możliwości wytłumaczenia pochodzenia jest wywodzące się z arabskiego osmańsko-tureckie słowo *sure*, które oznacza surę, czyli rozdział Koranu. Inne nazwiska: Surlej.

²¹³ SHT, s. 378.

²¹⁴ SEJP, s. 525.

²¹⁵ Rymut II, s. 505.

Surma – w polszczyźnie mówi się tak na drewniany instrument dęty. Jego nazwa została zapożyczona z języka osmańsko-tureckiego: *zurna*. Oryginalnie słowo to pochodzi z perszczyzny²¹⁶. Inne nazwiska: Siurmacki, Siurmak, Siurmicki, Sorma, Sormacz, Sórma, Surema, Sureńczyk, Surmacewicz, Surmach, Surmacki, Surmacz, Surmaj, Surmasiewicz, Surmasz, Surmecki, Surmela, Surmiak, Surmiakiewicz, Surmicki, Surmicz, Surmik, Surmiński, Surmionek, Surna, Surnacz, Surnaj, Surnia, Surniak, Surnicki, Surnik, Surnikowski, Surno, Surnowicz, Szurma, Szurmach, Szurmacki, Szurmacz, Szurmak, Szurmas, Szurmiak, Szurmik, Szurmo.

Syria – nazwisko wiąże się z nazwą kraju Syria, która z języka arabskiego, poprzez osmańsko-turecki, dotarła do polszczyzny: *Suriye*. Do arabskiego trafiła z greckiego, wcześniej z innych języków. Inne nazwiska: Syrja, Syryjczak, Syryjczyk, Syryjski, Syryński.

Sysz – być może wywodzi się od staropolskiego *szysz*. W językach wschodniosłowiańskich funkcjonuje podobnie brzmiące określenie na guz lub stóg. Etymologia sięga do języków turkijskich: *şış* to albo szaszłyk, albo opuchlizna, obłość, niekiedy otyłość. Inne nazwiska: Syszek, Syszyna, Szysiak, Szysiek, Szysik, Szysiuk, Szysz, Szyszało, Szyszej, Szyszeja, Szyszewski, Szyszow, Szyszuk, Szyszula, Szyszycycki, Szyszydło, Szyszylak, Szyszylko, Szyszyló, Szyszylowicz, Szyszyna, Szyszynski.

Szach – słowo *szach* oznacza władcę Wschodu. Wywodzi się z perszczyzny i przeszło do polskiego poprzez język Osmanów: *şah* to władca Persji. Inne nazwisko: Szachowicz.

Szachinowski – nazwisko to można określić jako odimienne, związane z popularnym wśród Turków i Tatarów imieniem męskim: *Şahin*. Jako wyraz potoczny ma znaczenie sokół.

Szachmat – wyrażenie *szach-mat* wywodzi się z języka perskiego, a w polszczyźnie znalazło się prawdopodobnie przez pośrednictwo osmańsko-tureckie: *şahmat* to strategia gry w szachy²¹⁷. Inne nazwiska: Sachmac, Sachmaciński, Sachmata, Szachmytowski.

²¹⁶ SWO, s. 768.

²¹⁷ SHT, s. 388.

Szahidewicz – u źródeł tego nazwiska może leżeć słowo wywodzące się z arabszczyzny, obecne w językach Turków i Tatarów: *şehid/şahid/şahit*, oznaczającego poległego za wiarę, w obronie wiary lub w imię wielkiej i godnej idei, a także świadka. Inne nazwisko: Szehidewicz.

Szajka – wiąże się z wyrazem pospolitym szajka, oznaczającym grupę o charakterze przestępczym. Ma to samo pochodzenie co czajka, w znaczeniu statku używanego na Morzu Czarnym²¹⁸ (patrz: **Czajka**). W języku tureckim *şayka* jest określeniem tejże łodzi. Inne nazwiska: Szajkiewicz, Szajko, Szajkowski.

Szakirow – to nazwisko odmienne związane z imieniem męskim, używanym przez Turków i Tatarów: *Şakir*. Pochodzi z arabszczyzny i oznacza wdzięczny, chwalcący Boga. Pokrewne nazwiska: Sakiera, Sakierski, Szakiera, Szakierski, Szakur, Szakura, Szakuro.

Szałaba – prawdopodobnie pochodzi od używanego na dawnych Kresach słowa szálaban, oznaczającego pijatykę. Możliwe, że wywodzi się od osmańskiego-tureckiego wyrazu *şarap*, czyli wino. Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Sałaban, Sałabon, Sałaboń, Sałabun, Sałabaj, Sałabski, Sałabuda, Sałaburz, Sałabut, Sałbut, Szalabaj, Szalabawka, Szalaboda, Szalabski.

Szamara – być może nazwisko to należy wyprowadzać od osmańsko-tureckiego wyrażenia *şamar*, które oznacza raz, uderzenie, policzek, kopniak. Nazwiska Szamarek i Szamarszewski zdają się mieć identyczne pochodzenie, choć mogą także wywodzić się od *semer* (patrz: **Se-mer**).

Szamski – przymiotnikiem szamski w dawnej polszczyźnie określano to, co wiązało się z miastem Szam, czyli Damaszkiem. Nazwa *Şam* funkcjonuje w języku tureckim i za jego pośrednictwem dotarła do polszczyzny²¹⁹. Inne nazwiska: Szamowicz, Szamowski.

²¹⁸ SEJP, s. 539.

²¹⁹ GTP, s. 391.

Szarawara – potoczne słowo szarawary ma swoje źródło w języku osmańsko-tureckim: *şalvar* to szerokie spodnie²²⁰. Inne nazwiska: Szarawarski.

Szaterny – szater to określenie namiotu, schronienia dla owczarzy w górach. Przypuszcza się, że nazwa wywodzi się od osmańsko-tureckiego *çadır*, co oznacza właśnie namiot²²¹. Także nazwisko Szaterski ma to pochodzenie.

Szejk – szejk oznacza władcę plemienia arabskiego lub wyższego rangą duchownego muzułmańskiego. To słowo pochodzenia arabskiego, lecz do polszczyzny przeszło za pośrednictwem osmańsko-tureckim: *şeyh*²²².

Szejtan – wywodzi się od osmańsko-tureckiego wyrazu *şeytan*, który oznacza szatana, diabła²²³.

Szerbat – wywód etymologiczny można wiązać ze słowem sorbet, które oznacza deser złożony z soku owocowego z lodem. Wywodzi się z osmańsko-tureckiego *şerbet* (oryginalnie arabskiego)²²⁴.

Szłyk – wiąże się ze słowem pospolitym, dziś mającym charakter archaizmu, które oznaczało wysoką, stożkową czapkę, popularną w dawnych wiekach na ziemiach ruskich i litewskich. Nazwa ta pochodzi od turkijskiego *başlık*, co między innymi oznacza nakrycie głowy, kaptur z długimi końcami do obwijania wokół szyi lub pasa (patrz: **Baszłykiewicz**). Inne nazwiska: Szłykiewicz, Szłykowicz.

Szyryn – nazwisko to może pochodzić od przymiotnika obecnego m.in. w języku Osmanów: *şirin*, zapożyczonego z perszczyzny, oznaczającego: piękny, miły, przyjemny. To także popularne imię żeńskie w kręgu kulturowym perskim i osmańskim²²⁵.

²²⁰ SWO, s. 781.

²²¹ SEJP, s. 542.

²²² GTP, s. 250.

²²³ GTP, s. 251.

²²⁴ PSWO, s. 559.

²²⁵ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=%C5%9Firin&lnk=1> (dostęp 09.04.2021).

Tabin – określenie tkaniny jedwabnej, wywodzące się od osmańsko-tureckiego *tebia*²²⁶. Wspólne pochodzenie mogą mieć nazwiska Tabinowski i Tabiński, choć niewykluczone jest inne, patrz: **Tebinka**.

Tabor – wyraz pospolity tabor oznacza obóz, ciąg podążających za sobą wozów. Słowo to przeszło do polszczyzny z węgierskiego, a wcześniej – jako *tabur* – z osmańsko-tureckiego. Jego początki sięgają prawdopodobnie mongolszczyzny²²⁷. Szereg nazwisk ma wspólne pochodzenie: Tabora, Taborek, Taborowicz, Taborowski, Taborski, Taboryski.

Tabuła – pochodzenie tego nazwiska można wiązać ze słowem pospolitym tawuła, oznaczającym gatunek rośliny z rodziny *Rosaceae*. Zostało zapożyczone z języków rodziny turkijskiej, w gwarach języka tureckiego zachowało się w postaci *davulgu*, w języku tatarskim jako *tubilgi*²²⁸.

Tachtajew – pochodzenie tego miana można powiązać z dwoma słowami pochodzenia osmańsko-tureckiego: *taht*, które oznacza tron, jak również *tahta* deska, drewno, drewniany.

Talaga – można przypuszczać, że uzasadnione jest powiązanie etymologii ze słowem z rodziny języków turkijskich, które w języku tureckim brzmi *tolga*, a oznacza hełm, osłonę głowy. Co więcej, *Tolga* to popularne imię męskie wśród ludów turańskich, także wśród Turków i Tatarów. Istnieje jeszcze inne wytłumaczenie pochodzenia tego nazwiska. Wiąże się je z rosyjskim teleżka, telega – określeniem pojazdu, kolasy²²⁹. Wówczas wywodzi się je z osmańsko-tureckiego *talika*²³⁰. Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: Talago, Telega, Telegiej, Telego, Teleguj, Telej, Telejko, Teliga.

²²⁶ <https://www.nedirnedemek.com/tebin-ne-demek> (dostęp 09.04.2021).

²²⁷ SEJP, s. 563.

²²⁸ SHT, s. 414.

²²⁹ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=talika> (dostęp 09.04.2021).

²³⁰ SEJP, s. 568.

Talan – pochodzenie tego nazwiska można powiązać z imieniem męskim, popularnym wśród ludów turańskich, które brzmi właśnie *Talan*, a oznacza gwałtowny najazd, atak. Podobne pochodzenie może mieć również *Tałań*.

Talkowski – wywodzi się od imienia używanego wśród ludów turekowskich, które brzmi *Talik*. Jest pochodzenia arabskiego i oznacza uśmiechnięty lub roztopny. Inne nazwiska o podobnym pochodzeniu: *Talka*, *Talko*, *Tolko*, *Tolkowski*.

Taraban – miano to można powiązać z wyrazem pospolitym *taraban*, oznaczającym duży, podłużny bęben używanym w dawnym wojsku. Jest zapożyczeniem z języka tureckiego: *daraban* znaczy uderzenie²³¹. Podobne pochodzenie dotyczy nazwisk: *Baraban*, *Barabaniec*, *Barabanow*, *Barabański*, *Tarabański*, *Tarabin*²³².

Tarak – nazwanie to można wywieść od tureckiego słowa *tarak*, co oznacza grzebień, a także grabie, zgrzebło, nastroszony czub (np. na głowie ptaka), patrz też: **Derech**.

Tarchanow – pochodzenie można powiązać z imieniem męskim używanym wśród ludów turekowskich, które brzmi *Tarkan/ Tarhan*, zaś oznacza pana, dostojnika, dowódcę²³³. Podobne pochodzenie można przypisać nazwiskom: *Terchanow*, *Torhan*.

Tasiemski – pochodzenie należy wywodzić od słowa pospolitego *tasiemka*. Z kolei *tasiemka* jest zdrobnieniem od wyrazu *taśma*, który został zapożyczony z rodziny języków turekowskich, prawdopodobnie z tureckiego lub z języków tatarskich. W języku tureckim brzmi on *ta-sma* (wiadomo, że w takiej postaci wywodzi się z kirgiskiego) i oznacza taśmę, rzemień, pasek²³⁴.

²³¹ SWO, s. 800.

²³² Rymut II, s. 596.

²³³ GTP, s. 256.

²³⁴ SWO, s. 801.

Tatar – nazwisko to pochodzi od nazwy etnicznej *Tatar*. Nazwa ta używana była (i jest nadal) wśród licznych grup etnicznych, żyjących na różnych, często dość odległych od siebie obszarach, także w różnych czasach. Tę samą etymologię ma szereg nazwisk: Tatar, Tatarancew, Tataranian, Tataranin, Tatarankow, Tataranowicz, Tatarata, Tatarcewa, Tatarczak, Tatarczany, Tatarczewski, Tatarczuch, Tatarczuk, Tatarczy, Tatarczycz, Tatarczyk, Tatarczyński, Tatarek, Tatarelis, Tatarenko, Tatareńko, Tatarewicz, Tatarka, Tatarkiewicz, Tatarkin, Tatarkowski, Tarnik, Tatarnowski, Tataro, Tataronicz, Tataronis, Tatarow, Tatarowicz, Tatarowski, Tatarów, Tatarski, Tataruch, Tataruda, Tataruj, Tataruk, Tatarunowicz, Tatary, Tatarycz, Tataryn, Tatarynow, Tatarynowicz, Tatarz, Tatarzuch, Tatarzycki, Tatarzyk, Tatarzyn, Tatarzyński, Tater (choć też możliwe pochodzenie od niem. *der Täter* – sprawca, winowajca), Tatera, Taterczuk, Taterczyński, Taterewicz, Taterka, Taterko, Taterski, Taterycz, Tator, Tatoranowicz, Tatorek, Tatorowski, Tatraczany, Tatter, Taty, Tatyra, Tatytrak, Tatyrsa, Tąatarski.

Tatarak – pochodzenie można wywodzić od nazwy pospolitej tatarak, określającej roślinę porastającą brzegi stawów i potoków. Tradycja ludowa wiąże ją z Tatarami. Ponoć dotarł na ziemię polskie podczas najazdów tatarskich (mongolskich) w XIII wieku. Tatarak miał być używany przez najeźdźców jako środek do uzdatniania wód stawów i innych zbiorników wodnych – do picia. Tatarak należy wywodzić od nazwy etnicznej – Tatar (patrz: **Tatar**).

Tebinka – prawdopodobnie pochodzi od słowa pospolitego tebinka, które z kolei można wywodzić od osmańsko-tureckiego wyrazu *teben-gi*²³⁵. Jest to nazwa płatów skóry przymocowanych do siodła, które chroniły nogi przed ocieraniem o umocowanie strzemion. Inne nazwiska o podobnej etymologii: Tabin, Tabinowski, Tabiński. Patrz też: **Tabin**.

Temlak – w języku staropolskim temlak oznaczało to, co współczesne temblak. Pochodzi od turkijskiego *temlik*, czyli rzemienia mocowanego w broni siecznej oraz drzewcowej, jak również taśmy do usztywnienia kontuzjowanej ręki²³⁶.

²³⁵ SEJP, s. 567.

²³⁶ SEJP, s. 568.

Terlik – choć prawdopodobnie pochodzi od staropolskiego słowa *tarło*, co oznaczało przyrząd do ucierania, to być może da się powiązać z tureckim słowem *terlik*: pantofel, rodzaj niskiego obuwia. Inne nazwiska o podobnej etymologii: Terlicki, Terlicz, Terliczak, Terlikiewicz, Terlikowski.

Terzić – nazwisko pochodne od osmańsko-tureckiego słowa *terzi* oznaczającego krawca²³⁷.

Tetera – prawdopodobnym wytłumaczeniem pochodzenia tego nazwiska jest ukraińskie słowo *tetera*, oznaczające cietrzewia. Może też pochodzić od etnonimu Tatar (patrz: **Tatar**). Inne nazwiska o podobnej etymologii: Tetar, Tetara, Teter, Teterczyk, Teterczyn, Teterczyński, Teterka, Teterko, Teternak, Teterowicz, Teterski, Teteruk, Teterus, Teterych, Teterycz, Teteryczka, Teteryczko, Teteryz, Thater.

Tochtomyszewicz – wywodzi się od imienia używanego w społecznościach ludów turańskich. W języku tureckim brzmi *Toktamış*, co oznacza osiadły. W języku polskim – Tochtamysz.

Tołumbas – pochodzi od tureckiego słowa *tulumba*, co tłumaczy się jako tulumba, rodzaj podłużnego wyrobu cukierniczego przypominającego wyglądem bęben²³⁸. Taką etymologię ma także nazwisko Tulumbas.

Topczyj – etymologię tego nazwiska można odnaleźć w osmańsko-tureckim *topçı*, co oznacza puszkarz, artylerzysta²³⁹. Także Topczyński może mieć to samo pochodzenie.

Topor – określenie to wywodzi się od słowa pospolitego *topór*, oznaczającego rodzaj siekiery. Ma pochodzenie oryginalnie perskie, do polszczyzny przeszło za pośrednictwem języka osmańsko-tureckiego, w którym miało formę *tabar*²⁴⁰. Inne nazwiska o wspólnym pochodze-

²³⁷ GTP, s. 261.

²³⁸ GTP, s. 265.

²³⁹ GTP, s. 267.

²⁴⁰ SEJP, s. 573.

niu: Toporczyk, Toporek, Toporkiewicz, Topornicki, Toporowicz, Toporowski, Toporski, Toporyński, Toporzysz, Toporzyszek, Toporzyskiewicz, Topór.

Topuszek – bazą może być tu osmańsko-tureckie *topuz*. To rodzaj broni: niedługi, gruby kij zakończony gałką. Podobne pochodzenie może mieć Topuziak.

Torba – nazwisko to pochodzi od słowa pospolitego torba, zapożyczonego z języka tureckiego. W turecczyźnie brzmi ono *torba* i posiada znaczenia sakwa, torba. Inne nazwiska o takiej etymologii: Torbacki, Torbac, Torbański, Torbicki, Turba, Turbacki, Turbacz.

Towara – niewykluczone, że podstawą etymologiczną jest tutaj słowo towar. Ono z kolei stanowi jedno z najwcześniejszych zapożyczeń turkijskich do języków słowiańskich: *tavar* w starotureckim to majątek, danina, dar. We współczesnym tureckim *davar* oznacza bydło, stado kóz i owiec²⁴¹. Inne nazwiska: Towarek, Towarnicki, Towarski, Towarzyński.

Tufekcis – źródłem etymologicznym może być osmańsko-tureckie słowo *tüfekçi*, oznaczające strzelca²⁴². Także nazwisko Tufeksis zdaje się pochodzić z tej samej bazy.

Tuhan – słowo to pochodzi z rodziny języków turkijskich, w których *Tuhan* było często używanym męskim imieniem własnym, a także tytułem oznaczającym księcia, syna władcy. W języku tureckim, w postaci *doğan*, nadal funkcjonuje jako imię własne, natomiast wyraz pospolity oznacza sokoła. Podobną etymologię mają następujące nazwiska: Toğay, Tuchan, Tuchanowicz, Tuchanowski, Tuchański, Tuhaj, Tuhankiewicz, Tuhanowski, Tuganowski, Tukan, Tukanowicz²⁴³ (patrz: **Doganowski**).

²⁴¹ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=davar> (dostęp 20.05.2021).

²⁴² <https://www.nisanyansozluk.com/?k=t%C3%BCfek&lnk=1> (dostęp 09.04.2021).

²⁴³ Rymut II, s. 627.

Tulipan – nazwisko to pochodzi od wyrazu pospolitego tulipan, który w takiej postaci został zapożyczony z języka włoskiego (w postaci *tulipa*). Do niego z kolei został przeniesiony z turecczyny, gdzie miał postać *tülbent* (oryginalnie z perskiego), co znaczy zawój, rodzaj nakrycia głowy (patrz: **Turban**). Kształt kwiatu tulipanu przypomina mały turban. Podobną etymologię ma Tulipański.

Tuman – wywodzi się od słowa pospolitego tuman, które zostało zapożyczone z języka tureckiego. Tam funkcjonuje w formie *duman* i oznacza dym, mgła²⁴⁴. Inne nazwiska o podobnej etymologii: Tumaniec, Tumaniewicz, Tumanik, Tumanis, Tumankiewicz, Tumanow, Tumanowicz, Tumanowski, Tumanów, Tumanyan, Tumański.

Tur – być może nazwisko to pochodzi od nazwy zwierzęcia tur. Możliwym źródłem jest także etnonim Turek, *Türk*. Podobnie można powiedzieć o nazwisku Turaczy.

Turban – nazwisko to pochodzi od wyrazu pospolitego turban, zapożyczonego z języka tureckiego, z postaci *tülbent*. Do turecczyny przeszedł z języka perskiego (patrz: **Tulipan**). Oznacza zawój, rodzaj nakrycia głowy. Być może do języka polskiego nie trafiło z turecczyny, lecz jeszcze za pośrednictwem języka francuskiego²⁴⁵. Inne nazwiska o takiej etymologii: Turbankiewicz, Turbański.

Turek – pochodzi od nazwy etnicznej Turek, która w językach turańskich funkcjonuje jako *Türk*. Turkiem mogły być określane osoby nie tylko pochodzenia tureckiego, ale ogólnie te przybywające z Turcji, ale także wyznawcy islamu. Wielu innym nazwiskom można przypisać taką etymologię: Tur (tu ewentualnie również od nazwy zwierzęcia, patrz: **Tur**), Turcewicz, Turczan, Turczaniewicz, Turczanik, Turczanowicz, Turczanowski, Turczańcza, Turczenik, Turczeniuk, Turczenko, Turczew, Turczuk, Turczyk, Turczykowski, Turczyło, Turczyn, Turczyzna, Turczyniak, Turczyniewicz, Turczynin, Turczyniok, Turczyno, Turczynowicz, Turczynowski, Turczyń, Turczyński, Turczyszyn, Turecki, Tureczek, Turczyn, Turka, Turkacz, Turkała, Turkałuk, Turkała, Turka-

²⁴⁴ SHT, s. 429.

²⁴⁵ SHT, s. 430.

ło, Turkan, Turkanik, Turkaniuk, Turkas, Turkasz, Turke, Turkel (być może też od *Türk eli* – kraj Turków), Turkewicz, Turkiel (być może też od *Türk eli* – kraj Turków), Turkiew, Turkiewicz, Turkin, Turko, Turkoł, Turkoniak, Turkos, Turkosz, Turkow, Turkowiak, Turkowicz, Turkowid, Turkowiec, Turkowyd, Turków, Turski.

Turkuł – przypuszczalnie pochodzi od ukraińskiej nazwy szczytu w paśmie gór Czarnohory – *Turkul*. Ta z kolei może wywodzić się od tureckiej nazwy *Türk ağılı*, co można tłumaczyć jako turecki auł, osada górska, zamieszкана przez Turków. Podobną etymologię można przypisać nazwiskom: Turkoł, Turkula, Turkulak, Turkuła.

Turżak – słowo to używane bywało na określenie kolędnika. Niemniej etymologii nazwiska można szukać w słowie tur (gatunek zwierzęcia) lub też w etnonimie Turek (patrz: **Tur**, **Turek**).

Twarog – wyraz pospolity twaróg, będący podstawą etymologiczną tego i szeregu podobnych nazwisk, pochodzi prawdopodobnie z języków turkijskich i jest zaliczany do bardzo wczesnych pożyczek do języków słowiańskich. Istnieją spory wokół niepewności pochodzenia tego słowa²⁴⁶. W dialektach współczesnej tureczczyzny *torak* oznacza m.in. właśnie twaróg²⁴⁷. Inne nazwiska: Twarogal, Twarogiel, Twarogowski.

Tymarkiewicz – tymarem w dawnej polszczyźnie określano folwark turecki, wieś przekazaną wojownikowi jako jego żołąd. Ogółem też tak nazywano właścicieli tych lenn. Wywodzi się z osmańsko-tureckiego *timar* o tym samym znaczeniu²⁴⁸.

Tymirczyc – nazwisko pochodzi od popularnego wśród ludów turkijskich imienia męskiego: Timur – od *demir* żelazo, żelazny, przenośnie niezłomny.

²⁴⁶ SHT, s. VII.

²⁴⁷ SEJP, s. 586; także internetowany słownik <https://sozluk.gov.tr/>, hasło torak (dostęp 21.05.2021).

²⁴⁸ GTP, s. 271.

Tyton – wywodzi się z wyrazu pospolitego funkcjonującego w języku polskim: tytoń. Jest to słowo pochodzenia tureckiego, gdzie brzmi *tütün* i dotyczy zarówno rośliny, jak i wyrabianego z niego produktu²⁴⁹. Inne nazwiska o tej etymologii: Tiutiundziew, Tiutiunik, Totoń, Totuń, Tytonik, Tytoń, Tytuńczyk.

~ U ~

Uczkuroniec – źródłem pochodzenia może być tu tureckie słowo *uçkur*, oznaczające rodzaj paska. W dawnym języku polskim używane było pochodne od niego słowo oczkur/ uczkur – jako tasiemka, pasek²⁵⁰. Inne nazwisko o tym pochodzeniu: Uczkuronis.

Ulak – w dawnej polszczyźnie występowało słowo ulak na określenie konia pocztowego. Pochodzi od turkijskiego *ulak* o tym samym znaczeniu²⁵¹.

Ułan – nazwisko wywodzące się od dawnego tytułu przysługującego arystokracji tatarskiej – *oğlan* – przyjęte przez ród tatarski osiadły w I Rzeczypospolitej. Od niego powstało słowo pospolite ułan, żołnierz lekkiej kawalerii. Pochodzi z języka tureckiego, dziś oznacza młodzieńca, natomiast dawniej także księcia tatarskiego. Od słowa ułan wywodzą się inne nazwiska: Oglan, Uglanica, Uglaniec, Ułaniak, Ułanicki, Ułanow, Ułanowicz, Ułanowski, Ułanów, Ułanek, Ułański, Ułań²⁵². Do ich utworzenia użyto zastawu typowych przyrostków tworzących nazwiska.

Usta – jedną z wielu możliwości wyjaśnienia źródłosłowu tego nazwiska w języku polskim jest powiązanie go z wyrazem o tożsamym brzmieniu, wywodzącym się z języka osmańsko-tatarskiego. *Usta* oznacza mistrza, fachowca w danej dziedzinie i pochodzi z języka perskiego²⁵³.

²⁴⁹ SWO, s. 831.

²⁵⁰ SEJP, s. 592; <https://www.nisanyansozluk.com/?k=u%C3%A7kur> (dostęp 09.04.2021).

²⁵¹ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=ulak> (dostęp 09.04.2021).

²⁵² Rymut II, s. 639.

²⁵³ SHT, s. 450.

Uszak – prawdopodobne wytłumaczenie pochodzenia nazwiska pozwala wiązać je z tureckim słowem *uşak*, które oznacza dziecko, ale także sługę, czeladnika, ucznia²⁵⁴, miasto w Turcji oraz rodzaj tkanego dywanu²⁵⁵. Podobną etymologię mogą mieć nazwiska: Uszacki, Uszakiewicz, Uszakow, Uszakowicz.

Uzbej – nazwisko Uzbej można powiązać z nazwą etniczną, odnoszącą się do ludu turkijskiego Uzbeków. W języku tureckim brzmi ona *Özbek*.

Urakczyńcow – być może nazwanie to pochodzi od tureckiego słowa *orakçı*, co oznacza żniwiarza (*orak* żniwa > *orakçı* żniwiarz)²⁵⁶. Patrz: **Uraków**.

Uraków – przypuszczalnie źródło tego nazwiska tkwi w tureckim słowie *orak*, co oznacza żniwa. Patrz: **Urakczyńców**.

~ W ~

Watach – nazwisko to można łączyć ze słowem pospolitym *wataha*, oznaczającym przede wszystkim stado wilków, ale także ogólnie grupę. Podejrzewa się, że zostało zapożyczonego z rosyjskiego, do którego z kolei przeszło z języków turkijskich i pochodzi od *otak/ otaq*. We współczesnych językach turkijskich oznacza pokój, komnatę, namiot, ale dawniej także rodzinę, grupę, stado²⁵⁷. Patrz: Odakowski, Otak. Być może Wateh ma to samo pochodzenie.

Warkocz – pospolite słowo *warkocz*, dające bazę etymologiczną dla szeregu nazwisk, jest, jak można wywnioskować z nielicznie zachowanych źródeł, wczesnym zapożyczeniem turkijskim w językach słowiańskich²⁵⁸. Rdzeń czasownikowy *ör-* oznacza pleść, zaplatać, *örgü* to *warkocz*. Inne nazwiska: Warkocki, Warkoczek, Warkoczewski, Warkoczyński.

²⁵⁴ SHT, s. 450.

²⁵⁵ Żygulski Z., *Sztuka turecka*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1988, s. 116.

²⁵⁶ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=orak&lnk=1> (dostęp 09.04.2021).

²⁵⁷ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=ota%C4%9F> (dostęp 29.04.2021).

²⁵⁸ SHT, s. VII.

Waz – jednym z możliwych tłumaczenia pochodzenia Waz jest tureckie słowo *vaaz*, które tłumaczy się jako kazanie. Do turecczyzny przeszło z języka arabskiego²⁵⁹.

Warda – pochodzenia tego miana można szukać w tureckim słowie *varda*, które tłumaczy się jako rozkaz: bacność²⁶⁰. Pochodzi z języka włoskiego, w którym funkcjonuje w postaci *guarda*.

Wej – potencjalnego wytłumaczenia pochodzenia Wej można szukać w tureckim słowie *vay*, używanym jako okrzyk, w znaczeniu biada, szkoda. To tureckie wykrzyknienie prawdopodobnie zostało zapożyczone z języka perskiego²⁶¹. Możliwe, że do perskiego przeszło z języka awestyjskiego. Niewykluczone, że także nazwisko Waja ma podobną etymologię.

Wojdła – jedna z możliwych etymologii kryje się w słowie, które współcześnie brzmi wojłok, natomiast w języku staropolskim funkcjonowało jako wojdłok. Jest zapożyczeniem z języków wschodniosłowiańskich, a pierwotnie, w brzmieniu rekonstruowanym jako *oyluk* bądź *oylik*, zostało do wschodnich Słowian zapożyczone z któregoś z języków turkijskich²⁶².

~Z~

Zabandżała – nazwisko to może pochodzić od tureckiego słowa *saban*, co oznacza pług, z sufiksami *-ca* i *-li*, zharmonizowanymi wokalnie²⁶³. Można domniemywać, że całościowo odnosiło się do osoby pochodzącej z miejsca, miejscowości, określanej *Sapanca* (być może zasiedlonej przez jeńców tatarskich?).

Zahara – należy wywodzić w pierwszej kolejności od imienia Zachariasz. Wśród ludności muzułmańskiej funkcjonowało także w żeńskiej

²⁵⁹ GTP, s. 278.

²⁶⁰ GTP, s. 278.

²⁶¹ SHT, s. 454.

²⁶² SEJP, s. 629.

²⁶³ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=saban> (dostęp 13.04.2021).

formie Zahara. Być może nazwisko to należałoby również powiązać z osmańsko-tureckim słowem *zahire*, oznaczającym zapasy, żywność²⁶⁴.

Zaim – może wywodzić się od imienia *Zaim*, pochodzącego z języka arabskiego i oznaczającego księcia. Imię takie używane było wśród ludności muzułmańskiej i mogło występować wśród ludności tatarskiej zamieszkującej tereny polskie. W języku osmańsko-tureckim słowem *zaim* określano także osobę nagrodzoną majątnościami za zaśluga wojenne²⁶⁵.

Zamirowski – nazwisko to można powiązać z imieniem męskim *Zamir*, używanym przez ludy tatarskie i tureckie. Ma pochodzenie arabskie, oznacza serce, sumienie²⁶⁶. Podobne pochodzenie może dotyczyć nazwisk: Zamirski, Zamirczuk.

Zebel – jednym z prawdopodobnych wytłumaczeń pochodzenia tego nazwiska jest powiązanie ze staropolskim słowem *zebel*, służącym do określania jeźdźca. Jest to głosa z języka osmańsko-tureckiego, wywodząca się ze słowa *cebeli* (*cebe* zbroja + *-li*), które tłumaczy się jako uzbrojony, posiadający zbroję²⁶⁷.

Zagarda – nazwisko to można wywodzić z osmańsko-tureckiego słowa *zağarcı*, oznaczającego łowczego²⁶⁸.

Zyl – może pochodzić od tureckiego słowa *zil*, oznaczającego dzwonek²⁶⁹. Zylami nazywano instrument z dzwoneków i blaszek umocowanych na długim drągu, używany w oddziałach janczarskich. Podobne pochodzenie mogą mieć także nazwiska: Zyla, Zel i Zil.

²⁶⁴ SHT, s. 463.

²⁶⁵ GTP, s. 283.

²⁶⁶ <https://www.nisanyansozluk.com/?k=zamir> (dostęp 13.04.2021).

²⁶⁷ GTP, s. 285.

²⁶⁸ SHT, s. 463.

²⁶⁹ SHT, s. 469.

Lista pozostałych nazwisk

~A~

- Abajew – patrz: Abaj
Abakończyk – patrz: Abakanowicz
Abdel – patrz: Abdała
Abikir – patrz: Abubekir
Abragimowicz – patrz: Abrahamo-
wicz
Abrahimowski – patrz: Abrahamo-
wicz
Abulewicz – patrz: Abdulewicz
Achmadianow – patrz: Achmat
Achmański – patrz: Akman
Achmasiewicz – patrz: Achmat
Achmatow – patrz: Achmat
Achmatowicz – patrz: Achmat
Achmeciewicz – patrz: Achmat
Achmedianów – patrz: Achmat
Achmedow – patrz: Achmat
Achmet – patrz: Achmat
Achmetowicz – patrz: Achmat
Ajdamach – patrz: Hajdamak
Ajdarow – patrz: Hajdarowicz
Ajdarów – patrz: Hajdarowicz
Ajduk – patrz: Hajduk
Ajdukiewicz – patrz: Hajduk
Akczyński – patrz: Akciński
Akińcza – patrz: Akincza
Akmałowicz – patrz: Akmołowicz
Akszak – patrz: Aksak
Alachimowicz – patrz: Alachamo-
wicz
Alchimowicz – patrz: Alachamo-
wicz
Alichniewicz – patrz: Alachamo-
wicz
Alichnowicz – patrz: Alachamo-
wicz
Alijew – patrz: Alejewicz
Alijewicz – patrz: Alejewicz
Alimowicz – patrz: Alejewicz
Aliński – patrz: Alejewicz
Aljewicz – patrz: Alejewicz
Alkiewicz – patrz: Alejewicz
Altun – patrz: Altyn
Altyński – patrz: Altyn
Arabacz – patrz: Arabadzi
Arabczuk – patrz: Arabik
Arabczyk – patrz: Arabik
Arbaczewski – patrz: Arabadzi
Arbadzisz – patrz: Arabadzi
Arbus – patrz: Arbuz
Arbuziński – patrz: Arbuz
Arnaud – patrz: Arnaut
Arsan – patrz: Arslan
Arslan – patrz: Arslan
Arslanonow – patrz: Arslan
Arslanow – patrz: Arslan
Arslanowicz – patrz: Arslan

Asanczukowicz – patrz: Hasieniewicz
Asanowicz – patrz: Hasieniewicz
Asaulenko – patrz: Esaul
Asłamowicz – patrz: Arslan
Asłanowicz – patrz: Arslan
Asman – patrz: Osman
Assanczuk – patrz: Hasieniewicz
Assanowicz – patrz: Hasieniewicz
Atamaniec – patrz: Ataman
Atamanik – patrz: Ataman
Atamaniuk – patrz: Ataman
Atamańczuk – patrz: Ataman
Atamańczyk – patrz: Ataman
Atamański – patrz: Ataman
Atasiński – patrz: Atlas
Atlasiewicz – patrz: Atlas
Atlasik – patrz: Atlas
Atasiński – patrz: Atlas
Atłasiuk – patrz: Atlas
Atłaski – patrz: Atlas
Atlaszewski – patrz: Atlas
Atmanowicz – patrz: Ataman
Azbejowicz – patrz: Aziubek

~B~

Bachmacz – patrz: Bachmat
Bachmaczuk – patrz: Bachmat
Bachmatiuk – patrz: Bachmat
Bachmatowicz – patrz: Bachmat
Bachmiatuk – patrz: Bachmat
Bachtig – patrz: Bachtiak
Bachtijarow – patrz: Bachtiak
Bachtin – patrz: Bachtiak
Bachtjarowicz – patrz: Bachtiak
Bachtjarow – patrz: Bachtiak
Baczmański – patrz: Baczмага

Baczmarzyński – patrz: Baczмага
Badawski – patrz: Badawiak
Bagaziński – patrz: Bagazja
Bagażyński – patrz: Bagazja
Bajborowski – patrz: Bajbor
Bajło – patrz: Bajła
Bajrakowski – patrz: Bajrak
Bajraktarow – patrz: Bajrak
Bajramowicz – patrz: Bajramow
Bajran – patrz: Bajramow
Bakalik – patrz: Bakal
Bakała – patrz: Bakal
Bakałarz – patrz: Bakal
Baksza – patrz: Baksys
Balabaniak – patrz: Bałaban
Balabański – patrz: Bałaban
Balwan – patrz: Bałwanowski
Bałabaj – patrz: Bałaban
Bałabajew – patrz: Bałaban
Bałabanow – patrz: Bałaban
Bałabański – patrz: Bałaban
Bałabas – patrz: Bałaban
Bałabasz – patrz: Bałaban
Bałabat – patrz: Bałaban
Bałabon – patrz: Bałaban
Bałaboński – patrz: Bałaban
Bałabuch – patrz: Bałaban
Bałabuj – patrz: Bałaban
Bałabun – patrz: Bałaban
Bałabuszyński – patrz: Bałaban
Bałbatyn – patrz: Bałbatun
Bała – patrz: Bała
Bałaban – patrz: Bałaban.
Bałtaki – patrz: Bałtaczyński
Bałtakis – patrz: Bałtaczyński
Bałtakowski – patrz: Bałtaczyński
Bałtyn – patrz: Bałtaczyński

Baług – patrz: Bałyk
Bałuk – patrz: Bałyk
Bałuka – patrz: Bałyk
Bałukonis – patrz: Bałyk
Barabaniec – patrz: Taraban
Barabanow – patrz: Taraban
Barabański – patrz: Taraban
Barchanowicz – patrz: Barchan
Barchanowski – patrz: Barchan
Barchański – patrz: Barchan
Baruta – patrz: Barut
Barutowicz – patrz: Barutowicz
Barycza – patrz: Barycz
Baryczka – patrz: Barycz
Baryczko – patrz: Barycz
Baryczkowski – patrz: Barycz
Baryka – patrz: Barycz
Basaj – patrz: Basałyk
Basalygo – patrz: Basałyk
Basałaj – patrz: Basałyk
Basałyga – patrz: Basałyk
Basałygo – patrz: Basałyk
Basałyngowicz – patrz: Basałyk
Basamania – patrz: Basaman
Basamanowicz – patrz: Basaman
Basamon – patrz: Basaman
Basłak – patrz: Basałyk
Basłyk – patrz: Basałyk
Baszanowski – patrz: Basz
Baszaraba – patrz: Besarab
Baszarkiewicz – patrz: Bazar
Baszczok – patrz: Baszczij
Baszczuk – patrz: Baszczij
Baszczyc – patrz: Baszczij
Baszczyj – patrz: Baszczij
Baszczyk – patrz: Baszczij
Baszczyn – patrz: Baszczij

Baszun – patrz: Basz
Batur – patrz: Batyra
Baturyn – patrz: Batyra
Baturzycki – patrz: Batyra
Batyra – patrz: Batyra
Bazarewicz – patrz: Bazar
Bazarewski – patrz: Bazar
Bazarkin – patrz: Bazar
Bazarko – patrz: Bazar
Bazarkowski – patrz: Bazar
Bazarnicki – patrz: Bazar
Bazarnik – patrz: Bazar
Bazarowicz – patrz: Bazar
Bazarowski – patrz: Bazar
Bazarski – patrz: Bazar
Bedelek – patrz: Bedeł
Bedełek – patrz: Bedeł
Begliaryan – patrz: Baj
Begowski – patrz: Baj
Bej – patrz: Baj
Bejger – patrz: Begier
Bejgerowski – patrz: Begier
Bejgier – patrz: Begier
Bejlik – patrz: Baj
Bejski – patrz: Baj
Bejuk – patrz: Baj
Bek – patrz: Baj
Beczynski – patrz: Bekciński
Bekin – patrz: Baj
Bekowski – patrz: Baj
Belta – patrz: Bałtaczyński
Berberyusz – patrz: Berberjusz
Berganta – patrz: Bergandy
Berkus – patrz: Bierkat
Biergier – patrz: Begier
Bisiorek – patrz: Bisior
Bisiorkowski – patrz: Bisior

Bisiorski – patrz: Bisior
Bohaj – patrz: Bahaj
Bohaterewicz – patrz: Bohater
Bohaterka – patrz: Bohater
Bohaterko – patrz: Bohater
Bohaterowicz – patrz: Bohater
Bohatkiewicz – patrz: Bohater
Bohatyrewicz – patrz: Bohater
Bohatyrko – patrz: Bohater
Bohatyrowicz – patrz: Bohater
Bohatyrowicz – patrz: Bohater
Bojarczuk – patrz: Bojar
Bojarczyk – patrz: Bojar
Bojarski – patrz: Bojar
Bołwan – patrz: Bałwanowski
Borsucki – patrz: Borsuk
Borsukiewicz – patrz: Borsuk
Borsukowicz – patrz: Borsuk
Borsukowski – patrz: Borsuk
Bozacki – patrz: Boza
Buchaj – patrz: Bahaj
Buchajczuk – patrz: Bahaj
Buchajczyk – patrz: Bahaj
Buchajewicz – patrz: Bahaj
Buchajewski – patrz: Bahaj
Buchajski – patrz: Bahaj
Budziacki – patrz: Budziak
Budziakowski – patrz: Budziak
Budziałkowski – patrz: Budziak
Budziałowski – patrz: Budziak
Buhaj – patrz: Bahaj
Buhajczuk – patrz: Bahaj
Buhajewicz – patrz: Bahaj
Buhajewski – patrz: Bahaj
Bukłago – patrz: Bukłaga
Bukłaha – patrz: Bukłaga
Bukłaho – patrz: Bukłaga

Bukłat – patrz: Bukłaga
Bulanda – patrz: Bułan
Bułakiewicz – patrz: Bułak
Bułakowski – patrz: Bułak
Bułanow – patrz: Bułan
Bułanowski – patrz: Bułan
Bułanów – patrz: Bułan
Bułatecki – patrz: Bułat
Bułatek – patrz: Bułat
Bułatewicz – patrz: Bułat
Bułatow – patrz: Bułat
Bułatowicz – patrz: Bułat
Bułaty – patrz: Bułat
Buławczyk – patrz: Buława
Buławicki – patrz: Buława
Buławieniec – patrz: Buława
Buławik – patrz: Buława
Buławka – patrz: Buława
Buławko – patrz: Buława
Bunarowski – patrz: Bunar
Buńczek – patrz: Buńczuk
Burczyk – patrz: Burka
Burczyn – patrz: Burka
Buzdyga – patrz: Buzdygan
Buzdrygoń – patrz: Buzdygan
Buźdygan – patrz: Buzdygan
Byczak – patrz: Biczak
Bykalski – patrz: Byk
Bykas – patrz: Byk
Bykiewicz – patrz: Byk
Bykiw – patrz: Byk
Bykow – patrz: Byk
Bykowicz – patrz: Byk
Bykowski – patrz: Byk
Bykowy – patrz: Byk

~C~

- Cabaj – patrz: Caban
Cabanek – patrz: Caban
Cebański – patrz: Caban
Chaba – patrz: Haba
Chabaj – patrz: Haba
Chacz – patrz: Hac
Chaczewski – patrz: Hac
Chaczko – patrz: Hac
Chaczyk – patrz: Hac
Chadży – patrz: Hadzewicz
Chalowicz – patrz: Chalimoniuk
Chałata – patrz: Chałat
Chałatkiewicz – patrz: Chałat
Charamsa – patrz: Haramać
Charamski – patrz: Haramać
Charamut – patrz: Haramać
Charczenko – patrz: Haracz
Charczewski – patrz: Haracz
Charczuk – patrz: Haracz
Charczun – patrz: Haracz
Charłęski – patrz: Charłęża
Chasieniewicz – patrz: Hasienie-
wicz
Chazbiejewicz – patrz: Chazbej
Chazbijewicz – patrz: Chazbej
Chazyński – patrz: Chazy
Chażewski – patrz: Chazy
Chmiela – patrz: Chmiel
Chmielak – patrz: Chmiel
Chmielarczuk – patrz: Chmiel
Chmielarczyk – patrz: Chmiel
Chmielarek – patrz: Chmiel
Chmielarski – patrz: Chmiel
Chmielarz – patrz: Chmiel
Chmielczyk – patrz: Chmiel
Chmielecki – patrz: Chmiel
Chmielek – patrz: Chmiel
Chmielelewicz – patrz: Chmiel
Chmielenko – patrz: Chmiel
Chmieleński – patrz: Chmiel
Chmieleski – patrz: Chmiel
Chmieleweski – patrz: Chmiel
Chmielewicz – patrz: Chmiel
Chmielewiec – patrz: Chmiel
Chmielewski – patrz: Chmiel
Chmieliczek – patrz: Chmiel
Chmielik – patrz: Chmiel
Chmielikowski – patrz: Chmiel
Chmielina – patrz: Chmiel
Chmieliński – patrz: Chmiel
Chmielis – patrz: Chmiel
Chmielko – patrz: Chmiel
Chmielkowski – patrz: Chmiel
Chmiell – patrz: Chmiel
Chmielniak – patrz: Chmiel
Chmielnicki – patrz: Chmiel
Chmielniczek – patrz: Chmiel
Chmielnik – patrz: Chmiel
Chmielnikowski – patrz: Chmiel
Chmielniok – patrz: Chmiel
Chmieloch – patrz: Chmiel
Chmielok – patrz: Chmiel
Chmielorz – patrz: Chmiel
Chmielowicz – patrz: Chmiel
Chmielowiec – patrz: Chmiel
Chmielowski – patrz: Chmiel
Chmieluk – patrz: Chmiel
Chmielwski – patrz: Chmiel
Choraǳiewicz – patrz: Choraǳiew-
ka
Choraǳewski – patrz: Choraǳiew-
ka
Choraǳwicki – patrz: Choraǳiewka

Chorągwieczewski – patrz: Chorągiewka
 Chorążak – patrz: Chorągiewka
 Chorążeczewski – patrz: Chorągiewka
 Chorążek – patrz: Chorągiewka
 Chorążewicz – patrz: Chorągiewka
 Chorążewski – patrz: Chorągiewka
 Chorążka – patrz: Chorągiewka
 Chorążki – patrz: Chorągiewka
 Chorążkiewicz – patrz: Chorągiewka
 Chorążuk – patrz: Chorągiewka
 Chorążyczewski – patrz: Chorągiewka
 Chorążyk – patrz: Chorągiewka
 Chorążykiewicz – patrz: Chorągiewka
 Chorąży – patrz: Chorągiewka
 Chorążyk – patrz: Chorągiewka
 Chorążyna – patrz: Chorągiewka
 Chorban – patrz: Kurban
 Ciabaj – patrz: Caban
 Ciaus – patrz: Czaus
 Cieleban – patrz: Caban
 Cielibała – patrz: Caban
 Cioban – patrz: Caban
 Cioban – patrz: Caban
 Ciuchaj – patrz: Ciuch
 Ciuchański – patrz: Ciuch
 Ciuhak – patrz: Ciuch
 Ciurak – patrz: Ciura
 Ciurba – patrz: Ciuraba
 Ciurka – patrz: Ciura
 Ciurkowski – patrz: Ciura
 Cizmowski – patrz: Cizma
 Cizman – patrz: Cizma
 Cizmański – patrz: Cizma
 Cuch – patrz: Czuhaj
 Cuchosz – patrz: Czuhaj
 Cybuchowski – patrz: Cybuch
 Cymborowicz – patrz: Cymbor
 Cymborowski – patrz: Cymbor
 Cymborski – patrz: Cymbor
 Czabaj – patrz: Caban
 Czaban – patrz: Caban
 Czabania – patrz: Caban
 Czabanilik – patrz: Caban
 Czabaniuł – patrz: Caban
 Czabanka – patrz: Caban
 Czabanow – patrz: Caban
 Czabanowicz – patrz: Caban
 Czabanowski – patrz: Caban
 Czabańka – patrz: Caban
 Czabański – patrz: Caban
 Czacharowski – patrz: Czachara
 Czacharski – patrz: Czachara
 Czachorowski – patrz: Czachara
 Czachórski – patrz: Czachara
 Czahara – patrz: Czachara
 Czaharyn – patrz: Czachara
 Czaharyński – patrz: Czachara
 Czahorowski – patrz: Czachara
 Czahórski – patrz: Czachara
 Czaika – patrz: Czajka
 Czaikowski – patrz: Czajka
 Czajkowski – patrz: Czajka
 Czamarczyn – patrz: Czamara
 Czamarka – patrz: Czamara
 Czamarski – patrz: Czamara
 Czapraga – patrz: Czapracki
 Czaprak – patrz: Czapracki
 Czapran – patrz: Czapracki
 Czaprański – patrz: Czapracki

Czausow – patrz: Czaus
Czausz – patrz: Czaus
Czauź – patrz: Czaus
Czauż – patrz: Czaus
Czebanik – patrz: Caban
Czebanow – patrz: Caban
Czebanyk – patrz: Caban
Czebańczuk – patrz: Caban
Czekaniak – patrz: Czekan
Czekanow – patrz: Czekan
Czekanowicz – patrz: Czekan
Czekanowski – patrz: Czekan
Czekanyk – patrz: Czekan
Czekański – patrz: Czekan
Czerkasiewicz – patrz: Czerkas
Czerkasiński – patrz: Czerkas
Czerkaski – patrz: Czerkas
Czerkasow – patrz: Czerkas
Czerkaszyn – patrz: Czerkas
Czerkawski – patrz: Czerkas
Czerkies – patrz: Czerkas
Czerkieski – patrz: Czerkas
Czerkieś – patrz: Czerkas
Czuchan – patrz: Czuhaj
Czuchański – patrz: Czuhaj
Czuga – patrz: Czuhaj
Czugaj – patrz: Czuhaj
Czugajewicz – patrz: Czuhaj
Czugajewski – patrz: Czuhaj
Czugaliński – patrz: Czuhaj
Czugała – patrz: Czuhaj
Czugan – patrz: Czuhaj
Czugujewicz – patrz: Czuhaj
Czuhajewski – patrz: Czuhaj
Czuhan – patrz: Czuhaj
Czuhorski – patrz: Czuhaj
Czumakow – patrz: Czumakow

Czybyk – patrz: Czybuk
Czybylski – patrz: Czybuk
Czygier – patrz: Czygir
Czygrinow – patrz: Czygir

~D~

Darach – patrz: Dera
Darak – patrz: Darach
Darakiewicz – patrz: Darach
Dejnecki – patrz: Dejnek
Dejnega – patrz: Dejnek
Dejneka – patrz: Dejnek
Dejneko – patrz: Dejnek
Delijewski – patrz: Deli
Delijowski – patrz: Deli
Delura – patrz: Deli
Delurski – patrz: Deli
Demeszczuk – patrz: Demeszko
Demeszuk – patrz: Demeszko
Derbisz – patrz: Derwisz
Derebisz – patrz: Derwisz
Dereczeniuk – patrz: Dera
Deredas – patrz: Dera
Derejczyk – patrz: Dera
Derejsabicz – patrz: Dera
Derek – patrz: Dera
Derka – patrz: Dera
Derwis – patrz: Derwisz
Derwiński – patrz: Derwisz
Derwiszak – patrz: Derwisz
Derwiszyński – patrz: Derwisz
Deryło – patrz: Dera
Dissarski – patrz: Dissar
Dołmacki – patrz: Dolman
Dowlasiewicz – patrz: Dowlatowicz
Downarowicz – patrz: Dowlatowicz
Dubasiewicz – patrz: Dubas

Dubaszyński – patrz: Dubas
Dułacz – patrz: Dułak
Dułaj – patrz: Dułak
Dymka – patrz: Dyma
Dymko – patrz: Dyma
Dymkowski – patrz: Dyma
Dywaniak – patrz: Dywan
Dywaniuk – patrz: Dywan
Dywanowicz – patrz: Dywan
Dywań – patrz: Dywan
Dywański – patrz: Dywan
Dzanajewicz – patrz: Dzianak
Dzianach – patrz: Dzianak
Dzianachowski – patrz: Dzianak
Dzianajewicz – patrz: Dzianak
Dzidecki – patrz: Dzida
Dzido – patrz: Dzida
Dzidowicz – patrz: Dzida
Dzienajewicz – patrz: Dzianak
Dziengo – patrz: Dzienga
Dziengowski – patrz: Dzienga
Dzinglewski – patrz: Dzingielew-
ski
Dziomaga – patrz: Dziuma
Dziudzia – patrz: Dziudzi
Dziudziel – patrz: Dziudzi
Dziudzielek – patrz: Dziudzi
Dziudziński – patrz: Dziudzi
Dziudzio – patrz: Dziudzi
Dziumaga – patrz: Dziuma
Dziumak – patrz: Dziuma
Dżamalis – patrz: Dżianak
Dżaman – patrz: Dżianak
Dżambułat – patrz: Dżianak
Dżandżałowski – patrz: Dżianak

-E-
Elczewski – patrz: Elczyk
Emirow – patrz: Emir
Emirsajłow – patrz: Emir
Emirski – patrz: Emir

-F-
Farfułowicz – patrz: Farfura
Farfułowski – patrz: Farfura
Firman – patrz: Ferman

-G-
Gajdas – patrz: Gajda
Gajdasz – patrz: Gajda
Gajde – patrz: Gajda
Gajdecki – patrz: Gajda
Gajdeczka – patrz: Gajda
Gajdeczko – patrz: Gajda
Gajdowicz – patrz: Gajda
Gajdowski – patrz: Gajda
Gałagus – patrz: Kałaur
Gałagusz – patrz: Kałaur
Gałaguz – patrz: Kałaur
Gidyk – patrz: Gidian
Gidyna – patrz: Gidian
Gidyński – patrz: Gidian
Gierejczyk – patrz: Kierejczuk
Gierejewski – patrz: Kierejczuk
Gierejkiewicz – patrz: Kierejczuk
Gierejko – patrz: Kierejczuk
Gierejkowicz – patrz: Kierejczuk
Gierek – patrz: Kierejczuk
Giermach – patrz: Giermak
Giermakowski – patrz: Giermak
Giermala – patrz: Giermak
Gonul – patrz: Gonullu

~H~

- Habacicki – patrz: Haba
Habacz – patrz: Haba
Habaj – patrz: Haba
Haczek – patrz: Hacz
Haczela – patrz: Hacz
Haczelski – patrz: Hacz
Haczewski – patrz: Hacz
Haczekiewicz – patrz: Hacz
Haczko – patrz: Hacz
Haczkowski – patrz: Hacz
Hadzicki – patrz: Hadzewicz
Hadzić – patrz: Hadzewicz
Hadziński – patrz: Hadzewicz
Hadź – patrz: Hadzewicz
Hadźić – patrz: Hadzewicz
Hadżijew – patrz: Hadzewicz
Hadżyński – patrz: Hadzewicz
Hajdacki – patrz: Hajda
Hajdacz – patrz: Hajda
Hajdaczuk – patrz: Hajda
Hajdajenko – patrz: Hajdaj
Hajdak – patrz: Hajda
Hajdamacha – patrz: Hajdamak
Hajdamaczuk – patrz: Hajdamak
Hajdamaszczuk – patrz: Hajdamak
Hajdamaszek – patrz: Hajdamak
Hajdamowicz – patrz: Hajdamak
Hajdara – patrz: Hajdarowicz
Hajdari – patrz: Hajdarowicz
Hajdas – patrz: Hajda
Hajdasz – patrz: Hajda
Hajdaś – patrz: Hajda
Hajducki – patrz: Hajduk
Halajda – patrz: Halaj
Halajka – patrz: Halaj
Halat – patrz: Chałat
Halata – patrz: Chałat
Halatyn – patrz: Chałat
Halimoniuk – patrz: Chalimoniuk
Halimowicz – patrz: Chalimoniuk
Hałat – patrz: Chałat
Hałata – patrz: Chałat
Hałatek – patrz: Chałat
Hamala – patrz: Hamal
Hanusa – patrz: Hanus
Hanusak – patrz: Hanus
Hańć – patrz: Hanus
Haracki – patrz: Haracz
Harackiewicz – patrz: Haracz
Haraczekiewicz – patrz: Haracz
Haraczko – patrz: Haracz
Haramus – patrz: Haramać
Harmanza – patrz: Haramać
Hmielewicz – patrz: Chmiel
Hmielewski – patrz: Chmiel
Hmielorz – patrz: Chmiel
Hmielosz – patrz: Chmiel
Hmielowiec – patrz: Chmiel
Horąza – patrz: Chorągiewka
Horązak – patrz: Chorągiewka
Horązek – patrz: Chorągiewka
Horąży – patrz: Chorągiewka
Hordyj – patrz: Horda
Hordyjewicz – patrz: Horda
Hordyn – patrz: Horda
Hordyniak – patrz: Horda
Hordyniec – patrz: Horda
Hordyń – patrz: Horda
Hurysz – patrz: Hurys

I

- Ibrahimi – patrz: Ibrahim
Iliasiuk – patrz: Iliaszek

Iliaszczyk – patrz: Iliaszek
Iliaszenko – patrz: Iliaszek
Iliaszewicz – patrz: Iliaszek
Iliaszewski – patrz: Iliaszek
Iliaszuk – patrz: Iliaszek
Illasiewicz – patrz: Iliaszek
Imanowski – patrz: Imański
Imbrzykowski – patrz: Imbrycz-
kowski
Isajewicz – patrz: Issa
Isajkowski – patrz: Issa
Isakiewicz – patrz: Issa
Ismajlewicz – patrz: Izmailow
Izmailow – patrz: Izmailow
Izmailowicz – patrz: Izmailow
Izmailowski – patrz: Izmailow
Izmajłow – patrz: Izmailow
Izmajłowicz – patrz: Izmailow
Izmajłowski – patrz: Izmailow
Izmajnowicz – patrz: Izmailow
Izmałkow – patrz: Izmailow

~J~

Jakuta – patrz: Jakut
Jakutajć – patrz: Jakut
Jakutczyk – patrz: Jakut
Jakutek – patrz: Jakut
Jakutis – patrz: Jakut
Jakutowicz – patrz: Jakut
Jałomowski – patrz: Alejewicz
Jałymowicz – patrz: Alejewicz
Jałymowski – patrz: Alejewicz
Jamula – patrz: Jarmuła
Janczara – patrz: Janczar.
Janczarzyk – patrz: Janczar
Janczarek – patrz: Janczar
Janczarski – patrz: Janczar

Janczaruk – patrz: Janczar
Janczarzyk – patrz: Janczar
Janczura – patrz: Janczar
Jarczaszek – patrz: Jarczak
Jarczaszyk – patrz: Jarczak
Jarlik – patrz: Jar
Jarmak – patrz: Giermak
Jarmul – patrz: Jarmuła
Jarmula – patrz: Jarmuła
Jarmulak – patrz: Jarmuła
Jarmulewski – patrz: Jarmuła
Jarmuliński – patrz: Jarmuła
Jarmulski – patrz: Jarmuła
Jarmuł – patrz: Jarmuła
Jarmułkowicz – patrz: Jarmuła
Jarmuło – patrz: Jarmuła
Jarmułowicz – patrz: Jarmuła
Jarmułowski – patrz: Jarmuła
Jasiejko – patrz: Jasiek
Jaśmiński – patrz: Jaśmin
Jerczak – patrz: Jarczak
Jerczyński – patrz: Jarczak
Jermaczek – patrz: Jermak
Juczkwowicz – patrz: Juka
Jupecki – patrz: Jupa
Jupowicz – patrz: Jupa
Juszyn – patrz: Jusieński
Juszyński – patrz: Jusieński

~K~

Kabacik – patrz: Kabak
Kabacinski – patrz: Kabak
Kabaciński – patrz: Kabak
Kabaczko – patrz: Kabak
Kabacznik – patrz: Kabak
Kabaczuk – patrz: Kabak
Kabaczyjew – patrz: Kabak

Kabaczyński – patrz: Kabak
Kabanienko – patrz: Kaban
Kabanow – patrz: Kaban
Kabanowski – patrz: Kaban
Kabanów – patrz: Kaban
Kabański – patrz: Kaban
Kaczanek – patrz: Kaczan
Kaczkarow – patrz: Hacz
Kadera – patrz: Kader
Kadyna – patrz: Kadi
Kadyński – patrz: Kadi
Kaftaniak – patrz: Kaftan
Kaftanowicz – patrz: Kaftan
Kaftanowski – patrz: Kaftan
Kaftański – patrz: Kaftan
Kaikowski – patrz: Kaik
Kajda – patrz: Kajdan
Kajdana – patrz: Kajdan
Kajdanek – patrz: Kajdan
Kajdaniak – patrz: Kajdan
Kajdaniuk – patrz: Kajdan
Kajdanowicz – patrz: Kajdan
Kajdanowski – patrz: Kajdan
Kajdański – patrz: Kajdan
Kajdasz – patrz: Kajdan
Kajdaszuk – patrz: Kajdan
Kaleczyc – patrz: Kaleka
Kaleczyński – patrz: Kaleka
Kalek – patrz: Kaleka
Kaleta – patrz: Kalata
Kaletowski – patrz: Kalata
Kaletyn – patrz: Kaleta
Kaletyński – patrz: Kaleta
Kalita – patrz: Kalata
Kalitowski – patrz: Kalata
Kałabin – patrz: Kałabanowski
Kałabis – patrz: Kałabanowski

Kałabucki – patrz: Kałabanowski
Kałabuk – patrz: Kałabanowski
Kałabun – patrz: Kałabanowski
Kałabunowski – patrz: Kałabanow-
ski
Kałabuń – patrz: Kałabanowski
Kałabuński – patrz: Kałabanowski
Kałaburski – patrz: Kałabanowski
Kałaur – patrz: Kałaur
Kałka – patrz: Gałka
Kałmauk – patrz: Kałmuk
Kałmucki – patrz: Kałmuk
Kanczucki – patrz: Kańczucki
Kanczugowski – patrz: Kańczucki
Kantarek – patrz: Kantar
Kantarewicz – patrz: Kantar
Kańczok – patrz: Kańczucki
Kańczuga – patrz: Kańczucki
Kańczugowski – patrz: Kańczucki
Kańczuk – patrz: Kańczucki
Kańczukowski – patrz: Kańczucki
Kańczuła – patrz: Kańczucki
Kańczura – patrz: Kańczucki
Kańczurzewski – patrz: Kańczucki
Kańczyk – patrz: Kańczucki
Kańczykowski – patrz: Kańczucki
Kapczuk – patrz: Kapciuch
Kapczyk – patrz: Kapciuch
Kara – patrz: Kary
Karabella – patrz: Karabela
Karabelski – patrz: Karabela
Karabielnikow – patrz: Karabela
Karakandas – patrz: Karaczan
Karakula – patrz: Karakuła
Karakulka – patrz: Karakuła
Karakulo – patrz: Karakuła
Karakulski – patrz: Karakuła

Karaluch – patrz: Karaczan
Karaluk – patrz: Karaczan
Karamuz – patrz: Karamus
Karamuż – patrz: Karamus
Kardas – patrz: Kardasz
Kardasewicz – patrz: Kardasz
Kardasiak – patrz: Kardasz
Kardasiewicz – patrz: Kardasz
Kardasiński – patrz: Kardasz
Kardaszak – patrz: Kardasz
Kardaszewicz – patrz: Kardasz
Kardaszewski – patrz: Kardasz
Kardaszuk – patrz: Kardasz
Kardaszyński – patrz: Kardasz
Kardaś – patrz: Kardasz
Karem – patrz: Haremski
Karmarz – patrz: Karmazyn
Karmasz – patrz: Karmazyn
Karmaz – patrz: Karmazyn
Karmaza – patrz: Karmazyn
Karmazy – patrz: Karmazyn
Karoń – patrz: Kary
Karos – patrz: Kary
Karosak – patrz: Kary
Karosek – patrz: Kary
Karosiak – patrz: Kary
Karosiewicz – patrz: Kary
Karoszewski – patrz: Kary
Karoś – patrz: Kary
Karościk – patrz: Kary
Karwan – patrz: Karawan
Karwanecki – patrz: Karawan
Karwaniecki – patrz: Karawan
Karwański – patrz: Karawan
Kasabow – patrz: Kasap
Kawecki – patrz: Kawa
Kawicz – patrz: Kawa

Kawina – patrz: Kawa
Kawiński – patrz: Kawa
Kawiorski – patrz: Kwiorowski
Kawka – patrz: Kawa
Kawoń – patrz: Kawon
Kawończyk – patrz: Kawon
Kawtański – patrz: Kaftan
Kawula – patrz: Kawa
Kazniewski – patrz: Kaznecki
Kieca – patrz: Kieczą
Kiecak – patrz: Kieczą
Kieczek – patrz: Kieczą
Kieczeń – patrz: Kieczą
Kieczka – patrz: Kieczą
Kiełbalski – patrz: Kiełbasa
Kiełbania – patrz: Kiełbasa
Kiełbas – patrz: Kiełbasa
Kiełbasiak – patrz: Kiełbasa
Kiełbasicz – patrz: Kiełbasa
Kiełbasiewicz – patrz: Kiełbasa
Kiełbasiński – patrz: Kiełbasa
Kiełbaski – patrz: Kiełbasa
Kiełbasowicz – patrz: Kiełbasa
Kiełbaszczak – patrz: Kiełbasa
Kiełbaszewski – patrz: Kiełbasa
Kiełbaśnik – patrz: Kiełbasa
Kiełbawski – patrz: Kiełbasa
Kieszek – patrz: Kieszak
Kilar – patrz: Kiler
Kilarecki – patrz: Kiler
Kilarowski – patrz: Kiler
Kilarski – patrz: Kiler
Kilerski – patrz: Kiler
Kiliman – patrz: Kilim
Kilimann – patrz: Kilim
Kilimański – patrz: Kilim
Kilimar – patrz: Kilim

Kilimas – patrz: Kilim
Kilimczak – patrz: Kilim
Kilimiak – patrz: Kilim
Kilimik – patrz: Kilim
Kilimiuk – patrz: Kilim
Kilimniuk – patrz: Kilim
Kindracki – patrz: Kindra
Kindraczuk – patrz: Kindra
Kindrasiuk – patrz: Kindra
Kindryk – patrz: Kindra
Kiolbasa – patrz: Kielbasa
Kiołbasa – patrz: Kielbasa
Kiszicki – patrz: Kiszka
Kiściński – patrz: Kiścień
Kitajczuk – patrz: Kitaj
Kitajczyk – patrz: Kitaj
Kitajewski – patrz: Kitaj
Kitajgrodzki – patrz: Kitaj
Kitajkowski – patrz: Kitaj
Kłobukowski – patrz: Kłobuk
Kobiernicki – patrz: Kobierski
Kobiernik – patrz: Kobierski
Kobierny – patrz: Kobierski
Kobierowski – patrz: Kobierski
Kobierzański – patrz: Kobierski
Kobierzewski – patrz: Kobierski
Kobierzński – patrz: Kobierski
Kobierzycycki – patrz: Kobierski
Kobierzynski – patrz: Kobierski
Kobzak – patrz: Kobza
Kobzan – patrz: Kobza
Kobzar – patrz: Kobza
Kobzarenko – patrz: Kobza
Kobzarski – patrz: Kobza
Kociubajło – patrz: Kociuba
Kociuban – patrz: Kociuba
Koczan – patrz: Kaczan
Koczewski – patrz: Koczara
Koczowski – patrz: Koczara
Kodzia – patrz: Kadi
Kodziewicz – patrz: Kadi
Kolibab – patrz: Koliba
Kolibaba – patrz: Koliba
Kolibabski – patrz: Koliba
Kolibacz – patrz: Koliba
Kolibada – patrz: Koliba
Kolibaj – patrz: Koliba
Kolibek – patrz: Koliba
Kołcz – patrz: Kołczan
Kołczak – patrz: Kołczan
Kołczewiak – patrz: Kołczan
Kołczewski – patrz: Kołczan
Kołpaczek – patrz: Kołpak
Kołpaczeński – patrz: Kołpak
Kołpaczewski – patrz: Kołpak
Kołpaczkiewicz – patrz: Kołpak
Kołpaczyński – patrz: Kołpak
Kołpakowicz – patrz: Kołpak
Kołpakowski – patrz: Kołpak
Kopieniok – patrz: Kopieniak
Kopienka – patrz: Kopieniak
Kopieńka – patrz: Kopieniak
Kopieński – patrz: Kopieniak
Korbaczyński – patrz: Korbacz
Korban – patrz: Korbacz
Kordas – patrz: Kardasz
Kordaszewski – patrz: Kardasz
Kordek – patrz: Kurdek
Kordiuk – patrz: Kurdek
Kordiukiewicz – patrz: Kurdek
Kordysz – patrz: Kurdek
Kordyszewski – patrz: Kurdek
Kordyś – patrz: Kurdek
Kordziński – patrz: Kurdek

Kormanek – patrz: Korman
Kormaniak – patrz: Korman
Korsakow – patrz: Korsak
Korsakowski – patrz: Korsak
Korzuch – patrz: Kożuch
Korzuchin – patrz: Kożuch
Korzuchowicz – patrz: Kożuch
Korzuchowski – patrz: Kożuch
Koszałek – patrz: Kosz
Koszowski – patrz: Kosz
Koszowy – patrz: Kosz
Kotar – patrz: Kotara
Kotarak – patrz: Kotara
Kotarski – patrz: Kotara
Kotasa – patrz: Kotas
Kotasek – patrz: Kotas
Kotasiak – patrz: Kotas
Kotasiewicz – patrz: Kotas
Kotasiński – patrz: Kotas
Kotassa – patrz: Kotas
Kotaszewicz – patrz: Kotas
Kotaszewski – patrz: Kotas
Kozacz – patrz: Koza
Kozaczek – patrz: Koza
Kozaczenko – patrz: Koza
Kozaczeńko – patrz: Koza
Kozaczewski – patrz: Koza
Kozackiewicz – patrz: Koza
Kozaczko – patrz: Koza
Kozackow – patrz: Koza
Kozackowski – patrz: Koza
Kozaczok – patrz: Koza
Kozaczuk – patrz: Koza
Kozaczyk – patrz: Koza
Kozaczyński – patrz: Koza
Kozajda – patrz: Koza
Kozal – patrz: Koza

Kozala – patrz: Koza
Kozacki – patrz: Kozak
Kozaczko – patrz: Kozak
Kozaka – patrz: Kozak
Kozakiewicz – patrz: Kozak
Kozakin – patrz: Kozak
Kozakowski – patrz: Kozak
Kozaków – patrz: Kozak
Kozuch – patrz: Koza
Kozuj – patrz: Koza
Kozuk – patrz: Koza
Kozul – patrz: Koza
Kozula – patrz: Koza
Kozulak – patrz: Koza
Kozulko – patrz: Koza
Kozulski – patrz: Koza
Kozułko – patrz: Koza
Kożucha – patrz: Kożuch
Kożuchar – patrz: Kożuch
Kożucharow – patrz: Kożuch
Kożuchin – patrz: Kożuch
Kożuchowicz – patrz: Kożuch
Kożuchowski – patrz: Kożuch
Krymka – patrz: Krym
Krymski – patrz: Krym
Kuciukisz – patrz: Kuczuk
Kuczmański – patrz: Kuczma
Kudaciak – patrz: Kudak
Kudacki – patrz: Kudak
Kudaka – patrz: Kudak
Kudakiewicz – patrz: Kudak
Kudaj – patrz: Kotas
Kudajczyk – patrz: Kotas
Kudajewski – patrz: Kotas
Kudas – patrz: Kotas
Kudasienin – patrz: Kotas
Kudasiewicz – patrz: Kotas

Kudasik – patrz: Kotas
Kudasiński – patrz: Kotas
Kudas – patrz: Kotas
Kudaszewicz – patrz: Kotas
Kudaś – patrz: Kotas
Kulbacki – patrz: Kulbaka
Kulbac – patrz: Kulbaka
Kulbaczewski – patrz: Kulbaka
Kulbaczyński – patrz: Kulbaka
Kulbicki – patrz: Kulbaka
Kułaczek – patrz: Kułak
Kułaczewski – patrz: Kułak
Kułakowicz – patrz: Kułak
Kułakowski – patrz: Kułak
Kumasiak – patrz: Kumasa
Kumaski – patrz: Kumasa
Kumaszewski – patrz: Kumasa
Kumasza – patrz: Kumasa
Kumaszyński – patrz: Kumasa
Kumycz – patrz: Kumasa
Kurban – patrz: Kurban
Kurbanly – patrz: Kurban
Kurbanowski – patrz: Kurban
Kurbański – patrz: Kurban
Kurchan – patrz: Kurhan
Kurchański – patrz: Kurhan
Kurdas – patrz: Kardasz
Kurdasiński – patrz: Kardasz
Kurdej – patrz: Kurdek
Kurdynowski – patrz: Kurdek
Kurgun – patrz: Kurhan
Kurhanowicz – patrz: Kurhan
Kurhański – patrz: Kurhan
Kurman – patrz: Korman
Kurmanek – patrz: Korman
Kurmaniak – patrz: Korman
Kurmanowicz – patrz: Korman

Kurmanowski – patrz: Korman
Kurmański – patrz: Korman
Kurmas – patrz: Korman
Kuszlak – patrz: Kuszlik
Kutasewicz – patrz: Kotas
Kutasiewicz – patrz: Kotas
Kutasik – patrz: Kotas
Kutasiuk – patrz: Kotas
Kutaski – patrz: Kotas
Kutasko – patrz: Kotas
Kutaszewicz – patrz: Kotas
Kutaś – patrz: Kotas

~L~

Lalacki – patrz: Lala
Lalacz – patrz: Lala
Limani – patrz: Liman
Limanin – patrz: Liman
Limanowicz – patrz: Liman
Limanowski – patrz: Liman
Limańczuk – patrz: Liman
Limański – patrz: Liman
Luleczka – patrz: Lulka
Luleczko – patrz: Lulka
Lulkiewicz – patrz: Lulka
Lulko – patrz: Lulka
Lulkowicz – patrz: Lulka
Lulkowski – patrz: Lulka

~Ł~

Łoszakiewicz – patrz: Łoszak

~M~

Machmeciewicz – patrz: Mahmet
Machmed – patrz: Mahmet
Machomet – patrz: Mahmet

Machometa – patrz: Mahmet
 Mahmad – patrz: Mahmet
 Mahmedow – patrz: Mahmet
 Mahomet – patrz: Mahmet
 Mahomud – patrz: Mahmet
 Majdaczak – patrz: Majdan
 Majdanczyk – patrz: Majdan
 Majdani – patrz: Majdan
 Majdaniak – patrz: Majdan
 Majdaniec – patrz: Majdan
 Majdanik – patrz: Majdan
 Majdaniuk – patrz: Majdan
 Majdanowicz – patrz: Majdan
 Majdańczuk – patrz: Majdan
 Majdańczyk – patrz: Majdan
 Majdański – patrz: Majdan
 Majdas – patrz: Majdan
 Majdasz – patrz: Majdan
 Majdaszek – patrz: Majdan
 Majdaszka – patrz: Majdan
 Majdaś – patrz: Majdan
 Majdyn – patrz: Majdan
 Majszutowicz – patrz: Mejszutowicz
 Malikbaszyc – patrz: Mielikbaszyc
 Marulewski – patrz: Marula
 Marulski – patrz: Marula
 Masłonik – patrz: Masłok
 Masztafiak – patrz: Mustafa
 Melechowicz – patrz: Melech
 Melikhov – patrz: Melik
 Melikiewicz – patrz: Melik
 Meliksetian – patrz: Melik
 Milkowski – patrz: Milkamanowicz
 Miłaszewicz – patrz: Milkamanowicz
 Miłkowski – patrz: Milkamanowicz
 Mirzajewski – patrz: Mirza
 Mirzałek – patrz: Mirza
 Miserski – patrz: Misiura
 Misiur – patrz: Misiura
 Misiurek – patrz: Misiura
 Misiurewicz – patrz: Misiura
 Misiurka – patrz: Misiura
 Misiurkiewicz – patrz: Misiura
 Misiurna – patrz: Misiura
 Misiurny – patrz: Misiura
 Misiuro – patrz: Misiura
 Misiurski – patrz: Misiura
 Missura – patrz: Misiura
 Mongolik – patrz: Mongol
 Mongolski – patrz: Mongol
 Mongólski – patrz: Mongol
 Mongulski – patrz: Mongol
 Montusiewicz – patrz: Mortusiewicz
 Morin – patrz: Mierzynski
 Mucharski – patrz: Mirza
 Mucharz – patrz: Mirza
 Muchla – patrz: Mirza
 Murza – patrz: Mirza
 Murzacz – patrz: Mirza
 Murzak – patrz: Mirza
 Murzała – patrz: Mirza
 Murzanowski – patrz: Mirza
 Murzański – patrz: Mirza
 Murzawa – patrz: Mirza
 Murzec – patrz: Mirza
 Murzek – patrz: Mirza
 Murzewicz – patrz: Mirza
 Murzewski – patrz: Mirza
 Murziak – patrz: Mirza
 Murzicz – patrz: Mirza
 Murzo – patrz: Mirza
 Murzowski – patrz: Mirza

Murzun – patrz: Mirza
Murzunowski – patrz: Mirza
Murzyc – patrz: Mirza
Murzyczek – patrz: Mirza
Murzyczuk – patrz: Mirza
Murzyk – patrz: Mirza
Murzylski – patrz: Mirza
Murzyła – patrz: Mirza
Murzyło – patrz: Mirza
Murzyłowski – patrz: Mirza
Musielewicz – patrz: Musa
Musielewicz – patrz: Mysak
Mustafaga – patrz: Mustafa
Mustaficz – patrz: Mustafa
Mustafin – patrz: Mustafa
Mustafowicz – patrz: Mustafa
Mustapicz – patrz: Mustafa
Musztafa – patrz: Mustafa
Musztaffa – patrz: Mustafa
Musztaficz – patrz: Mustafa
Musztyfaga – patrz: Mustafa
Muszumański – patrz: Myślewicz
Muśliński – patrz: Myślewicz
Mysakowicz – patrz: Mysak
Mysakowski – patrz: Mysak
Myślewski – patrz: Myślewicz

~N~

Nachaj – patrz: Nahaj
Nachajczuk – patrz: Nahaj
Nachajewski – patrz: Nahaj
Nachajka – patrz: Nahaj
Nachajło – patrz: Nahaj
Nachajowski – patrz: Nahaj
Nachajski – patrz: Nahaj
Nachañczyk – patrz: Nahaj
Nachañski – patrz: Nahaj

Nadziakiewicz – patrz: Nadziak
Nagaj – patrz: Nahaj
Nagajczyk – patrz: Nahaj
Nagajek – patrz: Nahaj
Nagajew – patrz: Nahaj
Nagajewicz – patrz: Nahaj
Nagajewski – patrz: Nahaj
Nagajski – patrz: Nahaj
Nagay – patrz: Nahaj
Nahajło – patrz: Nahaj
Nahajowski – patrz: Nahaj
Nahajski – patrz: Nahaj
Nargiel – patrz: Nargel
Nazmiejew – patrz: Nazmi
Nazmijew – patrz: Nazmi

~O~

Obdulewicz – patrz: Abdulewicz
Obdulicz – patrz: Abdulewicz
Ogiermann – patrz: Ogierman
Ogłan – patrz: Ułan
Ogulewicz – patrz: Ogł
Okieńczyc – patrz: Okińczyc
Olejewicz – patrz: Alejewicz
Olejewski – patrz: Alejewicz
Olejkiewicz – patrz: Alejewicz
Olejko – patrz: Alejewicz
Olejkowicz – patrz: Alejewicz
Olejowski – patrz: Alejewicz
Opoński – patrz: Opończewski
Ordak – patrz: Orda
Ordakiewicz – patrz: Orda
Ordakowski – patrz: Orda
Ordał – patrz: Orda
Ordan – patrz: Orda
Ordanik – patrz: Orda
Ordanowicz – patrz: Orda

Ordanowski – patrz: Orda
Ordański – patrz: Orda
Ordasz – patrz: Orda
Ordaszewski – patrz: Orda
Ordech – patrz: Orda
Ordecha – patrz: Orda
Ordecki – patrz: Orda
Ordejuk – patrz: Orda
Ordenowicz – patrz: Orda
Ordęga – patrz: Orda
Ordo – patrz: Orda
Ordojowicz – patrz: Orda
Ordon – patrz: Orda
Ordona – patrz: Orda
Ordoniec – patrz: Orda
Ordonowski – patrz: Orda
Ordoń – patrz: Orda
Ordoński – patrz: Orda
Ordoszewski – patrz: Orda
Ordowicz – patrz: Orda
Ordowski – patrz: Orda
Ordych – patrz: Ordyniec
Ordycz – patrz: Ordyniec
Ordyczyński – patrz: Ordyniec
Ordyk – patrz: Ordyniec
Ordyn – patrz: Ordyniec
Ordyna – patrz: Ordyniec
Ordyniak – patrz: Ordyniec
Ordynicek – patrz: Ordyniec
Ordynka – patrz: Ordyniec
Ordynko – patrz: Ordyniec
Ordynoski – patrz: Ordyniec
Ordynowicz – patrz: Ordyniec
Ordynowski – patrz: Ordyniec
Ordynski – patrz: Ordyniec
Ordys – patrz: Ordyniec
Ordysiński – patrz: Ordyniec

Ordyszewski – patrz: Ordyniec
Ordys – patrz: Ordyniec
Ordza – patrz: Ordyniec
Ordziej – patrz: Ordyniec
Ordziejewski – patrz: Ordyniec
Ordzik – patrz: Ordyniec
Ordziniak – patrz: Ordyniec
Ordziński – patrz: Ordyniec
Orkiszewski – patrz: Orkis
Osalkowski – patrz: Esaul
Oshmann – patrz: Osman
Osmana – patrz: Osman
Osmanczuk – patrz: Osman
Osmanczyk – patrz: Osman
Osmanda – patrz: Osman
Osmani – patrz: Osman
Osmaniec – patrz: Osman
Osmanka – patrz: Osman
Osmann – patrz: Osman
Osmanow – patrz: Osman
Osmanowicz – patrz: Osman
Osmanowski – patrz: Osman
Osmanów – patrz: Osman
Osmań – patrz: Osman
Osmańczuk – patrz: Osman
Osmańczyk – patrz: Osman
Osmański – patrz: Osman
Osomański – patrz: Osman
Oszman – patrz: Osman
Oszmana – patrz: Osman
Oszmaniec – patrz: Osman
Oszmankiewicz – patrz: Osman
Oszmanowicz – patrz: Osman
Oszmańczuk – patrz: Osman
Oszmańczyk – patrz: Osman
Oszmański – patrz: Osman
Oszmian – patrz: Osman

Oszmiana – patrz: Osman
Oszmianczuk – patrz: Osman
Oszmianiec – patrz: Osman
Oszmianski – patrz: Osman
Oszmiańczyk – patrz: Osman
Oszmieńczuk – patrz: Osman
Ośmański – patrz: Osman
Ośmian – patrz: Osman
Ośmiana – patrz: Osman
Ośmiańczuk – patrz: Osman
Ośmiański – patrz: Osman
Otmanowski – patrz: Osman
Otmanowski – patrz: Osman
Otmianowski – patrz: Osman
Otokański – patrz: Osman

~P~

Pajda – patrz: Pajdziński
Pajdak – patrz: Pajdziński
Pajdała – patrz: Pajdziński
Pajdasek – patrz: Pajdziński
Pajdecki – patrz: Pajdziński
Pajdek – patrz: Pajdziński
Pajdiowski – patrz: Pajdziński
Pajdo – patrz: Pajdziński
Pajdos – patrz: Pajdziński
Pajdosz – patrz: Pajdziński
Pajdowski – patrz: Pajdziński
Pajdzik – patrz: Pajdziński
Pajdziński – patrz: Pajdziński
Pajka – patrz: Pajuk
Pałasz – patrz: Pałasz
Pałaszik – patrz: Pałasz
Pałasiński – patrz: Pałasz
Pałaski – patrz: Pałasz
Pałaszewski – patrz: Pałasz
Pałaszowski – patrz: Pałasz

Pałaszyński – patrz: Pałasz
Pałasz – patrz: Pałasz
Paszajew – patrz: Pasza
Paszyc – patrz: Pasza
Paszyn – patrz: Pasza
Paszyzna – patrz: Pasza
Paszynin – patrz: Pasza
Paszyń – patrz: Pasza
Paszyński – patrz: Pasza
Patulak – patrz: Patuła
Patulski – patrz: Patuła
Pejka – patrz: Pajuk
Pejko – patrz: Pajuk
Pejkowski – patrz: Pajuk
Pilawa – patrz: Pilaw
Pilawczyk – patrz: Pilaw
Pilawiecki – patrz: Pilaw
Pilawiński – patrz: Pilaw
Pilawka – patrz: Pilaw
Pilawski – patrz: Pilaw
Piławka – patrz: Pilaw
Piławski – patrz: Pilaw
Postoła – patrz: Postoń
Postołek – patrz: Postoń
Postołów – patrz: Postoń
Postołowicz – patrz: Postoń
Postołowski – patrz: Postoń

~R~

Rachimow – patrz: Rachimi
Rachimów – patrz: Rachimi
Rahman – patrz: Rachman
Ramadani – patrz: Romadanowicz
Ramadanis – patrz: Romadanowicz
Raniszewski – patrz: patrz: Ramiz
Rasłoń – patrz: Rasłań

Rochman – patrz: Rachman
Rochmankowski – patrz: Rachman
Roslan – patrz: Rasłań
Roslan – patrz: Rasłań
Rosłana – patrz: Rasłań
Rosłanek – patrz: Rasłań
Rosłaniak – patrz: Rasłań
Rosłanica – patrz: Rasłań
Rosłaniec – patrz: Rasłań
Rosłaniuk – patrz: Rasłań
Rosłankiewicz – patrz: Rasłań
Rosłanowski – patrz: Rasłań
Rosłań – patrz: Rasłań
Rosłański – patrz: Rasłań
Rosłon – patrz: Rasłań
Rosłoniak – patrz: Rasłań
Rosłoniec – patrz: Rasłań
Rosłoniewski – patrz: Rasłań
Rosłonik – patrz: Rasłań
Rosłoniowicz – patrz: Rasłań
Rosłonk – patrz: Rasłań
Rosłonkiewicz – patrz: Rasłań
Rosłonowski – patrz: Rasłań
Rosłoń – patrz: Rasłań
Rosłoński – patrz: Rasłań
Roślan – patrz: Rasłań
Rumczyk – patrz: Rumelski
Rumelczyk – patrz: Rumelski
Rusłaniec – patrz: Rasłań

~S~

Sabanek – patrz: Saban
Sabani – patrz: Saban
Sabania – patrz: Saban
Sabaniak – patrz: Saban
Sabaniewicz – patrz: Saban
Sabaniewski – patrz: Saban

Sabankiewicz – patrz: Saban
Sabanowski – patrz: Saban
Sabantka – patrz: Saban
Sabanty – patrz: Saban
Sabań – patrz: Saban
Sabański – patrz: Saban
Sachajda – patrz: Sajdak
Sachajdak – patrz: Sajdak
Sachajdakiewicz – patrz: Sajdak
Sachajdakowski – patrz: Sajdak
Sachajek – patrz: Sajdak
Sachmac – patrz: Szachmat
Sachmaciński – patrz: Szachmat
Sachmata – patrz: Szachmat
Sadakierski – patrz: Sadak
Sadakiewski – patrz: Sadak
Sadakowski – patrz: Sadak
Sadykiewicz – patrz: Sadyk
Saferski – patrz: Safarewicz
Saferyjski – patrz: Safarewicz
Safianczuk – patrz: Safian
Safianek – patrz: Safian
Safianik – patrz: Safian
Safianowicz – patrz: Safian
Safianowski – patrz: Safian
Safiańczuk – patrz: Safian
Safiańczyk – patrz: Safian
Safiański – patrz: Safian
Safijan – patrz: Safian
Safijanik – patrz: Safian
Safijanowski – patrz: Safian
Safijańczuk – patrz: Safian
Safijański – patrz: Safian
Safin – patrz: Safian
Safinowski – patrz: Safian
Safiński – patrz: Safian
Safjan – patrz: Safian

Safjanik – patrz: Safian
Safjanowski – patrz: Safian
Safjański – patrz: Safian
Sagancewicz – patrz: Sagan
Saganek – patrz: Sagan
Saganiak – patrz: Sagan
Saganiewicz – patrz: Sagan
Saganik – patrz: Sagan
Saganiuk – patrz: Sagan
Saganowicz – patrz: Sagan
Saganowski – patrz: Sagan
Saganty – patrz: Sagan
Sagań – patrz: Sagan
Sagański – patrz: Sagan
Sagon – patrz: Sagan
Sagoniewicz – patrz: Sagan
Sagun – patrz: Sagan
Sahaj – patrz: Sajdak
Sahajczuk – patrz: Sajdak
Sahajda – patrz: Sajdak
Sahajdaczka – patrz: Sajdak
Sahajdaczny – patrz: Sajdak
Sahajdak – patrz: Sajdak
Sahajdakiewicz – patrz: Sajdak
Sahajdek – patrz: Sajdak
Sahajko – patrz: Sajdak
Sahan – patrz: Sagan
Sahanek – patrz: Sagan
Sahaniuk – patrz: Sagan
Saidok – patrz: Sajdak
Sajda – patrz: Sajdak
Sajdacz – patrz: Sajdak
Sajdako – patrz: Sajdak
Sajdakowicz – patrz: Sajdak
Sajdakowski – patrz: Sajdak
Sajdara – patrz: Sajdak
Sajdek – patrz: Sajdak

Sakalski – patrz: Sakal
Sakaluk – patrz: Sakal
Sakalus – patrz: Sakal
Sakałaus – patrz: Sakal
Sakaus – patrz: Sakal
Sakiera – patrz: Szakirow
Sakierski – patrz: Szakirow
Salam – patrz: Selam
Sałabaj – patrz: Szałaba
Sałaban – patrz: Szałaba
Sałabon – patrz: Szałaba
Sałaboń – patrz: Szałaba
Sałabski – patrz: Szałaba
Sałabuda – patrz: Szałaba
Sałabun – patrz: Szałaba
Sałaburz – patrz: Szałaba
Sałabut – patrz: Szałaba
Sałamach – patrz: Sałamacha
Sałamacki – patrz: Sałamacha
Sałamaj – patrz: Sałamacha
Sałamaja – patrz: Sałamacha
Sałamaszek – patrz: Sałamacha
Sałamaszenko – patrz: Sałamacha
Sałameszek – patrz: Sałamacha
Sałamocha – patrz: Sałamacha
Sałamszyński – patrz: Sałamacha
Sałasiewicz – patrz: Sałas
Sałasiński – patrz: Sałas
Sałas – patrz: Sałas
Sałbut – patrz: Szałaba
Sałomacki – patrz: Sałamacha
Sałomczak – patrz: Sałamacha
Sałtan – patrz: Sułtan
Sałtun – patrz: Sułtan
Samara – patrz: Semer
Samaraj – patrz: Semer
Samarak – patrz: Semer

Samarański – patrz: Semer
 Samarcew – patrz: Semer
 Samarczenko – patrz: Semer
 Samarec – patrz: Semer
 Samarek – patrz: Semer
 Samaro – patrz: Semer
 Samarow – patrz: Semer
 Samarowicz – patrz: Semer
 Samarowski – patrz: Semer
 Samarski – patrz: Semer
 Samaruk – patrz: Semer
 Samaryczew – patrz: Semer
 Samaryczow – patrz: Semer
 Samaryk – patrz: Semer
 Samaryn – patrz: Semer
 Samaryna – patrz: Semer
 Samarzewski – patrz: Semer
 Samarzuk – patrz: Semer
 Samsonik – patrz: Samson
 Samsoniuk – patrz: Samson
 Samsonow – patrz: Samson
 Samsonowicz – patrz: Samson
 Saraba – patrz: Sarab
 Sarabacha – patrz: Sarab
 Sarabaj – patrz: Sarab
 Saraban – patrz: Sarab
 Sarabas – patrz: Sarab
 Sarabin – patrz: Sarab
 Sarabiński – patrz: Sarab
 Sarabon – patrz: Sarab
 Sarabun – patrz: Sarab
 Sarabura – patrz: Sarab
 Saraburski – patrz: Sarab
 Saraburz – patrz: Sarab
 Sarajew – patrz: Saraj
 Sarajewski – patrz: Saraj
 Sarajnikow – patrz: Saraj
 Saydak – patrz: Sajdak
 Sazanow – patrz: Sazanek
 Sazanowicz – patrz: Sazanek
 Sazanów – patrz: Sazanek
 Seidak – patrz: Sajdak
 Sejdak – patrz: Sajdak
 Selam – patrz: Salam
 Selimi – patrz: Selim
 Seliminowicz – patrz: Selim
 Selimowicz – patrz: Selim
 Semencow – patrz: Semen
 Semenczenko – patrz: Semen
 Semenczuk – patrz: Semen
 Sepetkowski – patrz: Sepeta
 Sepetkowski – patrz: Sepeta
 Sepetowski – patrz: Sepeta
 Sepetowski – patrz: Sepeta
 Serdiukow – patrz: Serdziak
 Serdziuk – patrz: Serdziak
 Sereja – patrz: Saraj
 Seremak – patrz: Seremat
 Serement – patrz: Seremat
 Serementa – patrz: Seremat
 Seremento – patrz: Seremat
 Seremet – patrz: Seremat
 Seremeta – patrz: Seremat
 Sermantowicz – patrz: Seremat
 Sermata – patrz: Seremat
 Serment – patrz: Seremat
 Sermet – patrz: Seremat
 Sernat – patrz: Seremat
 Sernata – patrz: Seremat
 Seydacki – patrz: Sajdak
 Seydak – patrz: Sajdak
 Siurmacki – patrz: Surma
 Siurmak – patrz: Surma
 Siurmicki – patrz: Surma

Skinderowicz – patrz: Skinder
Smailus – patrz: Smajkiewicz
Smal – patrz: Smajkiewicz
Smolski – patrz: Smajkiewicz
Soldan – patrz: Sułtan
Soldani – patrz: Sułtan
Soltan – patrz: Sułtan
Soltuniak – patrz: Sułtan
Sołdan – patrz: Sułtan
Sołdański – patrz: Sułtan
Sołtan – patrz: Sułtan
Sołtanik – patrz: Sułtan
Sołtaniuk – patrz: Sułtan
Sołtanowicz – patrz: Sułtan
Sołtanowski – patrz: Sułtan
Sołten – patrz: Sułtan
Sołton – patrz: Sułtan
Sołtonowicz – patrz: Sułtan
Sołtoń – patrz: Sułtan
Sołtun – patrz: Sułtan
Sołtycki – patrz: Sołtyk
Sołtycz – patrz: Sołtyk
Sołtyka – patrz: Sołtyk
Sołtykiewicz – patrz: Sołtyk
Sołtykowski – patrz: Sołtyk
Sołtyn – patrz: Sułtan
Sołtyniak – patrz: Sułtan
Sołtynik – patrz: Sułtan
Sołtyń – patrz: Sułtan
Sołtyński – patrz: Sułtan
Sorma – patrz: Surma
Sormacz – patrz: Surma
Sółtan – patrz: Sułtan
Sółtanowski – patrz: Sułtan
Sórma – patrz: Surma
Stambuldzys – patrz: Stambulski
Stambuli – patrz: Stambulski

Stambuliński – patrz: Stambulski
Stambuła – patrz: Stambulski
Stambułka – patrz: Stambulski
Stambułko – patrz: Stambulski
Stanbuli – patrz: Stambulski
Stanbulski – patrz: Stambulski
Stanbuła – patrz: Stambulski
Stanibulski – patrz: Stambulski
Stanibuła – patrz: Stambulski
Stanibułka – patrz: Stambulski
Suchak – patrz: Suhak
Sudan – patrz: Sułtan
Sudanow – patrz: Sułtan
Sudański – patrz: Sułtan
Sudeński – patrz: Sułtan
Suhako – patrz: Suhak
Sukmanowski – patrz: Sukman
Sulak – patrz: Solak
Sulejmanow – patrz: Suleiman
Sulejmanowicz – patrz: Suleiman
Sulewicz – patrz: Suleiman
Sulim – patrz: Suleiman
Sulima – patrz: Suleiman
Sulimanowicz – patrz: Suleiman
Sulkiewicz – patrz: Suleiman
Sułtanow – patrz: Sułtan
Sułtanowicz – patrz: Sułtan
Sułtanowski – patrz: Sułtan
Surema – patrz: Surma
Sureńczyk – patrz: Surma
Surlej – patrz: Sura
Surmacewicz – patrz: Surma
Surmach – patrz: Surma
Surmacki – patrz: Surma
Surmacz – patrz: Surma
Surmaj – patrz: Surma
Surmasiewicz – patrz: Surma

Surmasz – patrz: Surma
Surmecki – patrz: Surma
Surmela – patrz: Surma
Surmiak – patrz: Surma
Surmiakiewicz – patrz: Surma
Surmicki – patrz: Surma
Surmicz – patrz: Surma
Surmik – patrz: Surma
Surmiński – patrz: Surma
Surmionek – patrz: Surma
Surna – patrz: Surma
Surnacz – patrz: Surma
Surnaj – patrz: Surma
Surnia – patrz: Surma
Surniak – patrz: Surma
Surnicki – patrz: Surma
Surnik – patrz: Surma
Surnikowski – patrz: Surma
Surno – patrz: Surma
Surnowicz – patrz: Surma
Syrja – patrz: Syria
Syrjczak – patrz: Syria
Syrjczuk – patrz: Syria
Syrjczyk – patrz: Syria
Syrjyski – patrz: Syria
Syrzyński – patrz: Syria
Syszek – patrz: Sysz
Syszyna – patrz: Sysz
Szaban – patrz: Saban
Szabaniewski – patrz: Saban
Szabanow – patrz: Saban
Szabanowicz – patrz: Saban
Szabanowski – patrz: Saban
Szabanów – patrz: Saban
Szabań – patrz: Saban
Szabański – patrz: Saban
Szabunas – patrz: Saban
Szabunia – patrz: Saban
Szabuniewicz – patrz: Saban
Szachmytowski – patrz: Szachmat
Szachowicz – patrz: Szach
Szafiański – patrz: Safian
Szafijański – patrz: Safian
Szafiński – patrz: Safian
Szafjański – patrz: Safian
Szagan – patrz: Sagan
Szaganiec – patrz: Sagan
Szaganiuk – patrz: Sagan
Szaganowski – patrz: Sagan
Szagański – patrz: Sagan
Szagon – patrz: Sagan
Szagun – patrz: Sagan
Szaguniewicz – patrz: Sagan
Szahaj – patrz: Sagan
Szahan – patrz: Sagan
Szahun – patrz: Sagan
Szahuniewicz – patrz: Sagan
Szajdak – patrz: Sajdak
Szajdakowski – patrz: Sajdak
Szajkiewicz – patrz: Szajka
Szajko – patrz: Szajka
Szajkowski – patrz: Szajka
Szakiera – patrz: Szakirow
Szakierski – patrz: Szakirow
Szakur – patrz: Szakirow
Szakura – patrz: Szakirow
Szakuro – patrz: Szakirow
Szałabaj – patrz: Szałaba
Szałabawka – patrz: Szałaba
Szałamacha – patrz: Sałamacha
Szałamachin – patrz: Sałamacha
Szałamacki – patrz: Sałamacha
Szałamaj – patrz: Sałamacha
Szałamaja – patrz: Sałamacha

Szałamej – patrz: Sałamacha
Szałas – patrz: Sałas
Szałasiek – patrz: Sałas
Szałasny – patrz: Sałas
Szałasze – patrz: Sałas
Szałaszewicz – patrz: Sałas
Szałaś – patrz: Sałas
Szałaśnik – patrz: Sałas
Szałaśny – patrz: Sałas
Szałtan – patrz: Sułtan
Szałtanowicz – patrz: Sułtan
Szałtun – patrz: Sułtan
Szamara – patrz: Semer
Szamarek – patrz: Semer
Szamarzewski – patrz: Semer
Szamowicz – patrz: Szamski
Szamowski – patrz: Szamski
Szarabajko – patrz: Sarab
Szarafan – patrz: Sarafan
Szarafan – patrz: Sarafan
Szarafanow – patrz: Sarafan
Szarafanow – patrz: Sarafan
Szarafiński – patrz: Sarafan
Szaraj – patrz: Saraj
Szarajew – patrz: Saraj
Szarajko – patrz: Saraj
Szarapa – patrz: Sarab
Szarapajew – patrz: Sarab
Szarapanowski – patrz: Sarab
Szarapata – patrz: Sarab
Szarapka – patrz: Sarab
Szarapo – patrz: Sarab
Szarawarski – patrz: Szarawara
Szaterski – patrz: Szaterny
Szaydak – patrz: Sajdak
Szehidewicz – patrz: Szahidewicz
Szejdak – patrz: Sajdak

Szemer – patrz: Semer
Szemerda – patrz: Semer
Szerameta – patrz: Seremat
Szeremant – patrz: Seremat
Szeremata – patrz: Seremat
Szeremecki – patrz: Seremat
Szeremenk – patrz: Seremat
Szerement – patrz: Seremat
Szerementa – patrz: Seremat
Szeremet – patrz: Seremat
Szeremeta – patrz: Seremat
Szeremeti – patrz: Seremat
Szeremetti – patrz: Seremat
Szeremety – patrz: Seremat
Szeremetyński – patrz: Seremat
Szeremieciński – patrz: Seremat
Szeremiet – patrz: Seremat
Szeremieta – patrz: Seremat
Szeremietenko – patrz: Seremat
Szeremietiew – patrz: Seremat
Szeremieto – patrz: Seremat
Szeremiota – patrz: Seremat
Szeremitiew – patrz: Seremat
Szeremiuk – patrz: Seremat
Szeremowicz – patrz: Seremat
Szeremta – patrz: Seremat
Szerematyński – patrz: Seremat
Szermet – patrz: Seremat
Szermeta – patrz: Seremat
Szermeti – patrz: Seremat
Szermetyński – patrz: Seremat
Szermieniak – patrz: Seremat
Szermieto – patrz: Seremat
Szermit – patrz: Seremat
Szłaboda – patrz: Szalaba
Szłabski – patrz: Szalaba
Szłykiewicz – patrz: Szłyk

Szłykowicz – patrz: Szłyk
Szmajkowski – patrz: Smajkiewicz
Szmal – patrz: Smajkiewicz
Szołtaniak – patrz: Sułtan
Szołtun – patrz: Sułtan
Szołtyniak – patrz: Sułtan
Szremet – patrz: Seremat
Szremeta – patrz: Seremat
Szremetyński – patrz: Seremat
Sztambulski – patrz: Stambuła
Szurma – patrz: Surma
Szurmach – patrz: Surma
Szurmacki – patrz: Surma
Szurmacz – patrz: Surma
Szurmak – patrz: Surma
Szurmas – patrz: Surma
Szurmiak – patrz: Surma
Szurmik – patrz: Surma
Szurmo – patrz: Surma
Szysiak – patrz: Sysz
Szysiek – patrz: Sysz
Szysik – patrz: Sysz
Szysiuk – patrz: Sysz
Szysz – patrz: Sysz
Szyszało – patrz: Sysz
Szyszej – patrz: Sysz
Szyszeja – patrz: Sysz
Szyszewski – patrz: Sysz
Szyszow – patrz: Sysz
Szyszuk – patrz: Sysz
Szyszula – patrz: Sysz
Szyszyci – patrz: Sysz
Szyszydło – patrz: Sysz
Szyszylak – patrz: Sysz
Szyszylko – patrz: Sysz
Szyszyló – patrz: Sysz
Szyszylowicz – patrz: Sysz

Szyszyna – patrz: Sysz
Szyszynski – patrz: Sysz

-T-

Tabin – patrz: Tebinka
Tabinowski – patrz: Tebinka
Tabiński – patrz: Tebinka
Tabora – patrz: Tabor
Taborek – patrz: Tabor
Taborowicz – patrz: Tabor
Taborowski – patrz: Tabor
Taborski – patrz: Tabor
Taboryski – patrz: Tabor
Talago – patrz: Talaga
Talka – patrz: Talkowski
Talko – patrz: Talkowski
Talan – patrz: Talan
Tarabański – patrz: Taraban
Tarabin – patrz: Taraban
Tartar – patrz: Tatar
Tatara – patrz: Tatar
Tatarancew – patrz: Tatar
Tataranian – patrz: Tatar
Tataranin – patrz: Tatar
Tatarankow – patrz: Tatar
Tataranowicz – patrz: Tatar
Tatarata – patrz: Tatar
Tatarcewa – patrz: Tatar
Tatarczak – patrz: Tatar
Tatarczany – patrz: Tatar
Tatarczewski – patrz: Tatar
Tatarczuch – patrz: Tatar
Tatarczuk – patrz: Tatar
Tatarczy – patrz: Tatar
Tatarczyc – patrz: Tatar
Tatarczyk – patrz: Tatar
Tatarczyński – patrz: Tatar

Tatarek – patrz: Tatar
 Tatarelis – patrz: Tatar
 Tatarenko – patrz: Tatar
 Tatarenko – patrz: Tatar
 Tatarewicz – patrz: Tatar
 Tatarka – patrz: Tatar
 Tatarkiewicz – patrz: Tatar
 Tatarkin – patrz: Tatar
 Tatarkowski – patrz: Tatar
 Tatarnik – patrz: Tatar
 Tatarnowski – patrz: Tatar
 Tataro – patrz: Tatar
 Tataronicz – patrz: Tatar
 Tataronis – patrz: Tatar
 Tatarow – patrz: Tatar
 Tatarowicz – patrz: Tatar
 Tatarowski – patrz: Tatar
 Tatarów – patrz: Tatar
 Tatarski – patrz: Tatar
 Tataruch – patrz: Tatar
 Tataruda – patrz: Tatar
 Tataruj – patrz: Tatar
 Tataruk – patrz: Tatar
 Tatarunowicz – patrz: Tatar
 Tatary – patrz: Tatar
 Tatarycz – patrz: Tatar
 Tataryn – patrz: Tatar
 Tatarynow – patrz: Tatar
 Tatarynowicz – patrz: Tatar
 Tatarz – patrz: Tatar
 Tatarzuch – patrz: Tatar
 Tatarzycki – patrz: Tatar
 Tatarzyk – patrz: Tatar
 Tatarzyn – patrz: Tatar
 Tatarzyński – patrz: Tatar
 Tater – patrz: Tatar
 Tatera – patrz: Tatar
 Taterczuk – patrz: Tatar
 Taterczyński – patrz: Tatar
 Taterewicz – patrz: Tatar
 Taterka – patrz: Tatar
 Taterko – patrz: Tatar
 Taterski – patrz: Tatar
 Taterycz – patrz: Tatar
 Tator – patrz: Tatar
 Tatoranowicz – patrz: Tatar
 Tatorek – patrz: Tatar
 Tatorowski – patrz: Tatar
 Tatraczany – patrz: Tatar
 Tatter – patrz: Tatar
 Taty – patrz: Tatar
 Tatyra – patrz: Tatar
 Tatyrak – patrz: Tatar
 Tatyrsa – patrz: Tatar
 Tatarski – patrz: Tatar
 Telega – patrz: Talaga
 Telegiej – patrz: Talaga
 Telego – patrz: Talaga
 Teleguj – patrz: Talaga
 Telej – patrz: Talaga
 Telejko – patrz: Talaga
 Teliga – patrz: Talaga
 Terchanow – patrz: Tarchanow
 Terlicki – patrz: Terlik
 Terlicz – patrz: Terlik
 Terliczak – patrz: Terlik
 Terlikiewicz – patrz: Terlik
 Terlikowski – patrz: Terlik
 Tetar – patrz: Tetera
 Tetara – patrz: Tetera
 Teter – patrz: Tetera
 Teterczyk – patrz: Tetera
 Teterczyn – patrz: Tetera
 Teterczyński – patrz: Tetera

Teterka – patrz: Tetera
 Teterko – patrz: Tetera
 Taternak – patrz: Tetera
 Teterowicz – patrz: Tetera
 Teterski – patrz: Tetera
 Teteruk – patrz: Tatar
 Teterus – patrz: Tatar
 Teterych – patrz: Tatar
 Teterycz – patrz: Tatar
 Teteryczka – patrz: Tatar
 Teteryczko – patrz: Tatar
 Teteryz – patrz: Tatar
 Thater – patrz: Tatar
 Tiutiundziew – patrz: Tiutiundziew
 Tolko – patrz: Talkowski
 Talkowski – patrz: Talkowski
 Topczyński – patrz: Topczyk
 Toporczyk – patrz: Topor
 Toporek – patrz: Topor
 Toporkiewicz – patrz: Topor
 Topornicki – patrz: Topor
 Toporowicz – patrz: Topor
 Toporowski – patrz: Topor
 Toporski – patrz: Topor
 Toporyński – patrz: Topor
 Toporzysz – patrz: Topor
 Toporzyszek – patrz: Topor
 Toporzyszkiewicz – patrz: Topor
 Topór – patrz: Topor
 Topuziak – patrz: Topuszek
 Torbacki – patrz: Torba
 Torbacz – patrz: Torba
 Torbański – patrz: Torba
 Torbicki – patrz: Torba
 Torhan – patrz: Tarchanow
 Towarek – patrz: Towara
 Towarnicki – patrz: Towara
 Towarski – patrz: Towara
 Towarzyński – patrz: Towara
 Tuchan – patrz: Tuhan
 Tuchanowicz – patrz: Tuhan
 Tuchanowski – patrz: Tuhan
 Tuchański – patrz: Tuhan
 Tufeksis – patrz: Tufekcis
 Tuganowski – patrz: Tuhan
 Tuhankiewicz – patrz: Tuhan
 Tuhanowski – patrz: Tuhan
 Tukan – patrz: Tuhan
 Tukanowicz – patrz: Tuhan
 Tulipański – patrz: Tulipan
 Tułumbas – patrz: Tołumbas
 Tułumbas – patrz: Tołumbas
 Tumaniec – patrz: Tuman
 Tumaniewicz – patrz: Tuman
 Tumanik – patrz: Tuman
 Tumanis – patrz: Tuman
 Tumankiewicz – patrz: Tuman
 Tumanow – patrz: Tuman
 Tumanowicz – patrz: Tuman
 Tumanowski – patrz: Tuman
 Tumanów – patrz: Tuman
 Tumanyan – patrz: Tuman
 Tumański – patrz: Tuman
 Turba – patrz: Torba
 Turbacki – patrz: Torba
 Turbacz – patrz: Torba
 Turbankiewicz – patrz: Turban
 Turbański – patrz: Turban
 Turcewicz – patrz: Turek
 Turczan – patrz: Turek
 Turczaniewicz – patrz: Turek
 Turczanik – patrz: Turek
 Turczanowicz – patrz: Turek
 Turczanowski – patrz: Turek

Turczańcza – patrz: Turek
Turczenik – patrz: Turek
Turczeniuk – patrz: Turek
Turczenko – patrz: Turek
Turczew – patrz: Turek
Turczuk – patrz: Turek
Turczyk – patrz: Turek
Turczykowski – patrz: Turek
Turczyło – patrz: Turek
Turczyn – patrz: Turek
Turczyn – patrz: Turek
Turczyna – patrz: Turek
Turczyniak – patrz: Turek
Turczyniewicz – patrz: Turek
Turczynin – patrz: Turek
Turczyniok – patrz: Turek
Turczyño – patrz: Turek
Turczynowicz – patrz: Turek
Turczynowski – patrz: Turek
Turczyń – patrz: Turek
Turczyński – patrz: Turek
Turczyszyn – patrz: Turek
Turecki – patrz: Turek
Tureczek – patrz: Turek
Turka – patrz: Turek
Turkacz – patrz: Turek
Turkala – patrz: Turek
Turkaluk – patrz: Turek
Turkała – patrz: Turek
Turkało – patrz: Turek
Turkan – patrz: Turek
Turkanik – patrz: Turek
Turkaniuk – patrz: Turek
Turkas – patrz: Turek
Turkasz – patrz: Turek
Turke – patrz: Turek
Turkel – patrz: Turek

Turkewicz – patrz: Turek
Turkiel – patrz: Turek
Turkiew – patrz: Turek
Turkiewicz – patrz: Turek
Turkin – patrz: Turek
Turko – patrz: Turek
Turkoł – patrz: Turkuł
Turkoniak – patrz: Turek
Turkos – patrz: Turek
Turkosz – patrz: Turek
Turkow – patrz: Turek
Turkowiak – patrz: Turek
Turkowicz – patrz: Turek
Turkowid – patrz: Turek
Turkowiec – patrz: Turek
Turkowyd – patrz: Turek
Turków – patrz: Turek
Turkula – patrz: Turkuł
Turkulak – patrz: Turkuł
Turkuła – patrz: Turkuł
Turkus – patrz: Turek
Turkusz – patrz: Turek
Turski – patrz: Turek
Twarogal – patrz: Twarog
Twarogiel – patrz: Twarog
Twarogowski – patrz: Twarog
Tytonik – patrz: Tyton
Tytoń – patrz: Tyton
Tytuńczyk – patrz: Tyton

~U~

Uczkuronis – patrz: Uczkuronie
Ugłanica – patrz: Ułan
Ugłaniec – patrz: Ułan
Ułanek – patrz: Ułan
Ułaniak – patrz: Ułan
Ułanicki – patrz: Ułan

Ułanow – patrz: Ułan
Ułanowicz – patrz: Ułan
Ułanowski – patrz: Ułan
Ułanów – patrz: Ułan
Ułań – patrz: Ułan
Ułański – patrz: Ułan
Usman – patrz: Osman
Usmanow – patrz: Osman
Uszacki – patrz: Uszak
Uszakiewicz – patrz: Uszak
Uszakow – patrz: Uszak
Uszakowicz – patrz: Uszak
Uzman – patrz: Osman

~W~

Waja – patrz: Wej
Warkocki – patrz: Warkocz

Warkoczek – patrz: Warkocz
Warkoczewski – patrz: Warkocz
Warkoczyński – patrz: Warkocz
Watamaniak – patrz: Ataman
Watamaniuk – patrz: Ataman

~Z~

Zachar – patrz: Zahara
Zachara – patrz: Zahara
Zagan – patrz: Sagan
Zajda – patrz: Sajdak
Zajdak – patrz: Sajdak
Zamirczuk – patrz: Zamirowski
Zamirski – patrz: Zamirowski
Zel – patrz: Zyl
Zil – patrz: Zyl
Zyla – patrz: Zyl

Jak czytać te słowa

Zapis przytaczanych słów, zapożyczonych głównie z języka tureckiego (i innych turkijskich) opiera się na jego ortografii, podobnej w większości do ortografii języka polskiego, jednak częściowo się różniącej. Należy zatem wyjaśnić, jak odczytywać te znaki:

- c – jak polskie dź
- ö – podobnie jak tak samo zapisywany dźwięk w języku niemieckim (o umlaut)
- ü – podobnie jak tak samo zapisywany dźwięk w języku niemieckim (u umlaut)
- ı – niczym polskie y
- ç – jak polskie cz
- ğ – w otoczeniu samogłosek a, o, u, ı – wydłużamy ich brzmienie; natomiast w otoczeniu samogłosek e, i, ö, ü – jak polskie j
- j – jak polskie ż
- ş – jak polskie sz
- v – jak polskie w
- y – jak polskie j

Z ortografii innych języków turkijskich:

- ä – podobnie jak tak samo zapisywany dźwięk w języku niemieckim (a umlaut)
- ğ – jak polskie h (czyli dźwięczne)
- j – jak w polskim ż
- y – jak polskie j
- q – niczym polskie k, ale w ortografii azerbejdżańskiej – jako g
- x – jak polskie ch
- h – jak polskie h

SŁOWNICZEK WYRAŻEŃ ORIENTALNYCH

~ A ~	argamak84	balık28
aba48	armyak48	balwan27
Abay20	Arnavut23	balkan28
Abbas19	arşın23	balta28
abdal19	arслан23, 83	baltacı28
Abdul19	aşçı21, 23	balvan27
Abdülaziz19	aşçı oğul/ oğlu23	barak25
Abubekir20	aşık23	bardak29, 34
Adil24	ata23	barış29, 33
ağa20	atlas24	barut29
ahçı21	aygır79	baş20, 27, 29,30, 61, 75
Ahmed20	Ayşe20	başak29
Ahmet20	Aziz24	basaman29
ak20, 21		Basaraba31
ak baş20	~ B ~	başçı29
ak sakal21	badan25	başlık30, 94
ak sakallı21	bahadır30, 32	başmak24
Akın79	bahmat24	Başqort30
akıncı21	baht24	batır30
akman21	bakır26	Batun27
akrep21	bakkal26	bay23, 24, 25, 41
aksak21	bakışış26	baybarak25
alaş73	bakur26	Baydar26
Ali21	bal26	baylo26
altın22	bala27	bayrak26
Anadolu78	balaban27, 28	bayram26
araba22	balagan27	Bayras26
arabacı22	balamut27	bedel30
arba22	balgan28	

Emin	45	hamal	50	İskender	90
emir	22, 45	han	19, 21, 27, 36,	islam	53
eskar	46	41, 51	İsmail	54
eski	46	hancar	68	İstanbul'	90
eşek	46	harab	36		
eyer	55	haraç	51	~ K ~	
eyercik	55	haram	51	kabak	57
		harami	51	kaban	57
~ F ~		haramzade	51	kaddare	57
fağfur	46	hareme	51	kadı	57
falaka	46	harl	36	kadın	57
ferman	47	Hasan	51, 56, 65	Kaffa	63
fincan	47	hay	49	kafir	47
fukara	47	haydamak	49	kaftan	58
		Haydar	49	kağan	58
~ G ~		haydud	50	kahve	63
gaddare	57	haydut	50	kaim	58
galga	47	Hazbey	36	kaime	58
gayda	47	hazne	63	kalabalık	59
gazi	36	hazret	52	kalafat	59
geçmek	67	helva	50	kalfa	59
gidi	48	hilat	36	kalita	58
göçmek	67	Hiram	37	kalık	59
gönüllü	48	hisar	46	kalım	60
Gürcistan	48	homlak	36	kalkan	59
		horongo	37	kalkancı	59
~ H ~		humla	36	kalmak	59
Habil	35	hunker	52	kalpak	56
hacı	49	huri	52	kalta	58, 59
haç	48			kaltak	71
Hadid	35	~ I ~		kaıçı	60
hadım	49	İbrahim	20, 52	Kandıra	65
halayık	50	ibrik	53	kanepes	60
Halil	35	ikinci namaz	65	kantar	60
Halim	35	İlyas	53	kapçık	60
halı	50	imam	53	kapıcı	60
halva	50	İsa	53	kar	62

kara	61, 62	kisten	65	küçük	70
kara baş	61	Kitay	66	kül bastı	64
kara bela	61	kılavuz	59	küren	72
Kara Deniz	61	kılıç	66		
karabaş	61	kımız	71	~ L ~	
Karakul	61	kır	64	lala	72
Karaman	61	kırbaç	68	leylek	72
karamürsel	61	Kırım	70	liman	72
kard	71	kırk er	65	lüle	73
kardeş	62	kırmızı	62		
karman	68	koçan	57	~ M ~	
karptız	22	kol	71	mamelek	74
karpuz	22, 51	kolçan	67	mandıra	74
karsak	68	koliba	67	marangoz	74
kasap	62	konak	67	martolos	74
kaşif	63	kontoş	68	marul	74
Kasım	63	kopuz	66	maslak	75
kasnak	60	korsak	68	mayak	73
kavun	63	koşma	70	mazil	74
kaydan	58	koşmak	67, 69	mazul	74
kayık	39, 58	kotar	69	Mehmet	73
kaymakam	58	koymak	71	melek	75
kazak	70	köçmek	67	melik	75
kebin	57	Kör Hasan	65	Mesut	75
kebir	66	köşk	65	meşdan	74
kebis	66	kösmek	67	mezar	75
keçe	64	kul	71	min	76
keçmek	67	kulçan	67	mirza	76
kepenek	68	Kuran	68	Misir	76
kerbela	61	kurban	71	Mısır	76
kervan	62	kurgan	72	molla	21, 76
kervansaray	62	kuşluk namazı	72	Mongol	76
kese	64, 65	kuta	69	morin	75
keten	63	kutas	69	Muharrem	77
kibit	64	Kutlu	69	muhayyer	77
kiler	64	Kutlubey	69	Murtaza	76
kilim	65	kuyruk	72	Musa	77

Mustafa	77	patula	82	sahtiyan	85	
Mülkaman	75	payda	81	sakal	21, 86	
müslüman	77	pazar	30	salaş	87	
- N -						
nacak	77	pehlivan	27	Salih	86	
nargile	78	pencik	82	salma	87	
Nayman	78	pergale	71	Saltuk	90	
Nazmi	78	pergente	31	samson	87	
Nogay	78	peyk	81	samur	39	
- O -						
oda	79	pilav	82	sancak	90	
odak	79	pınar	34	Sapanca	104	
oğlan	102	porsuk	32	saray	62, 86	
oğul	23, 79	post	82	sarıca	89	
orak	103	pulad	33	sarık	88	
orakçı	103	puşt	83	saya	86	
ordu	52, 79	- Q -				
orongo	37	qar	62	sayğaq	91	
oruç	80	qaravıl	61	सान	88	
Osman	80	Qırım	70	Sefer	85	
oylik	104	qort	30	seferli	85	
oyluk	104	- R -				
Ozan	80	Rahim	83	selam	88	
- Ö -						
ör-	103	rahman	83	Selim	88	
örgü	103	Ramadan	84	semer	88, 93	
Özbek	103	Ramiz	83	sepet	89	
- P -						
pabuç	80	Recep	84	serapa	87	
pala	76, 81	Rızvan	84	serdengeçti	89	
palğan	27	Rum eli	84	seymen	88	
palvan	27	- S -				
paşa	81	saban	84, 104	sipahi	90	
- Ş -						
Şaban						84

şah	92	tebengi	97	Uşen	56
şahid	93	tebia	95	Usta	102
Şahin	92	teğelti	42	~ V ~	
şahmat	92	temlik	97	vaaz	104
Şakir	93	tenge	44	varda	104
şalvar	94	terlik	98	vay	104
Şam	93	terzi	98	~ Y ~	
şamar	93	timar	101	yağmurluk	55, 56
şarap	87, 93	Timur	101	yakut	54
şayka	93	Toktamış	98	yar	55
şehid	93	Tolga	95	yarlık	55
şerbet	94	tombaz	43	yasak	55
şeremet	89	topcu	98	yasavul	46
şeyh	94	topuz	99	yasemin	56
şeytan	94	torak	101	yastık	55
şirin	94	torba	99	yazık	56
şiş	92	tubilgi	95	yeni çeri	54
~ T ~		Tuhan	99	yük	56
tabar	98	tulipa	100	~ Z ~	
tabur	95	tulumba	98	zağarcı	105
taht	95	tüfekçi	99	zahire	105
tahta	95	tülbent	100	zaim	105
talan	96	Türk	100	Zamir	105
Talik	96	Türk ağılı	101	zil	105
talika	95	Türk eli	101	zurna	92
tarak	41, 96	tütün	102		
tarakan	61	~ U ~			
tarhan	96	uçkur	102		
Tarkan	96	ulak	102		
tasma	96	organ	23		
Tatar	97	urkuş	80		
tavar	99	uşak	103		

BIBLIOGRAFIA

- Abramowicz Z., Citko L., *Słownik historycznych nazw osobowych Białostoczczyzny (XV–XVII w.)*, t. I A–O, Białystok 1997.
- Baranivska O., *Wpływy wschodniosłowiańskie (ukraińskie) w nazwiskach mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego*, „Postscriptum Polonistyczne”, 2009, nr 1 (3), s. 121–130.
- Bektan Ş., *Harem, Haremağaları, Sultanlar ve Osmanlı sarayının yabancı cariyeleleri*, Bilge Karınca, İstanbul 2013.
- Brückner A., *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1985.
- Bystron J.S., *Nazwiska polskie*, Książka i Wiedza, Warszawa 1993.
- Chazbijewicz S., *Awdet czyli Powrót: walka polityczna Tatarów krymskich o zachowanie tożsamości narodowej i niepodległość państwa po II wojnie światowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2001.
- Chazbijewicz S., *Tatarzy krymscy. Walka o naród i wolną ojczyznę*, Oficyna Wydawnicza Likon, Poznań–Warszawa 2001.
- Chodubski A.J., *Azerbejdżan – Polska. Odslony kontaktów kulturowych*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015.
- Czachorowski D.S., *Tatarskie imiona. Źródła i znaczenie imiona polskich Tatarów*, Muzułmański Związek Religijny w RP. Najwyższe Kolegium Muzułmańskie, Białystok 2019.
- Dacewicz L., *Imiona w strukturze nazwisk dawnych mieszkańców polsko-litewsko-wschodniosłowiańskiego pogranicza jako fakt kulturowy* [w:] *Pogranicza, Kresy, Wschód a idee Europy*, red. Ławski J., Wydział Filologiczny Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2013, s. 267–280.
- Dumin S., *Herbarz rodzin tatarskich Wielkiego Księstwa Litewskiego*, Związek Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej, Wydawnictwo Uniwersyteckie Trans Humana, Gdańsk 2006.

- Dziadulewicz S., *Herbarz rodzin tatarskich w Polsce*, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1986.
- Gajl T., *Herbarz polski, od średniowiecza do XX wieku*, L & L, Gdańsk 2007.
- Gala S., *Nazwiska polskie na -isz/ysz*, „Poradnik Językowy”, 2009, nr 6, s. 5–10.
- Gumilow L., *Dzieje dawnych Turków*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1972.
- Jarosz M., *Słownik wyrazów obcych*, Wydawnictwo Europa, Wrocław 2001.
- Kałużyński S., *Tradycje i legendy ludów tureckich*, Wydawnictwo Iskry, Warszawa 1977.
- Kanar Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Kanar M., Say Yayınları, İstanbul 2009.
- Karlikowski A., *Nasze nazwiska*, Książka i Wiedza, Warszawa 2012.
- Kazachstan. Historia – społeczeństwo – polityka*, red. Bodio T., Wojtaszczyk K.A., Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2000.
- Kieszonkowy słownik turecko-polski polsko-turecki*, red. Podolak B., Nykiel P., Krakowskie Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2008.
- Kirgistan. Historia – społeczeństwo – polityka*, red. Bodio T., Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2004.
- Kisala T., *Nasze nazwiska*, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1996.
- Klemensiewicz Z., *Historia języka polskiego*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1974.
- Krakowski S., *Polska w walce z najazdami tatarskimi w XIII wieku*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1956.
- Majda T., *Język turecki*, Dialog, Warszawa 2001.
- Markowski A., *Leksykon najnowszych wyrazów obcych*, „Twój Styl”, Warszawa 1996.
- Martenka H., *Nazwiska od imion. 3500 ciekawych przypadków*, Nomen Omen, Katowice 2011.
- Matuszewski J., *Polskie nazwisko szlacheckie*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Łódź, 1975.
- Nałęcz-Małachowski P., *Zbiór nazwisk szlachty z opisem herbów własnych familiom zostającym w Królestwie Polskim, i Wielkim Xięstwie Litewskim przez urodzonego Piotra Nałęcza Małachowskiego ułożony*, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1985.

- Nazwiska obce w języku polskim: odmiany poprawnościowe. Słownik wymowy i odmiany*, red. Bartmińska I., Bartmiński J., Państwowe Wydawnictwa Naukowe, Warszawa 1978.
- Podhorecki L., Chanał Krymski i jego stosunki z Polską w XV–XVIII w., *Książka i Wiedza*, Warszawa 1987.
- Podhorodecki L., *Chanał Krymski. Państwo koczowników na kresach Europy*, Bellona, Warszawa 2012.
- Praktyczny słownik wyrazów obcych*, pod red. Latuska A. i Puchalskiej I., Wydawnictwo Zielona Sowa, Kraków 2002.
- Roux, J.-P., *Historia Turków*, Wydawnictwo Marabut, Warszawa 2003.
- Rymut K., *Nazwiska Polaków – Słownik historyczno-etymologiczny, A–K*, Polska Akademia Nauk Instytut Języka Polskiego, Kraków 1999.
- Rymut K., *Nazwiska Polaków – Słownik historyczno-etymologiczny, L–Ż*, Wydawnictwo Naukowe DWN, Kraków 2001.
- Słownik języka polskiego*, t. I–VIII, red. Karłowicz J., Kryński A. A., Niedźwiecki W., Warszawa 1900–1927.
- Stachowski M., *Gramatyka języka tureckiego w zarysie*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2009.
- Stachowski S., *Glosariusz turecko-polski*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2005.
- Stachowski S., *Słownik historyczny turcyzmów w języku polskim*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2007.
- Szahidewicz H., *Pamiętajmy o imamach*, „Przegląd Tatarski”, 2020, nr 3, s. 9.
- Świętochowski T., *Azerbejdżan i Rosja: kolonializm, islam i narodowość w podzielonym kraju*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 1998.
- Świętochowski T., *Azerbejdżan*, Wydawnictwo Trio, Warszawa 2006.
- Taszycki W., *Onomastyka i historia języka polskiego*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1973.
- Tryjarski E., *In confinibus Turcarum. Szkice turkologiczne*, Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Warszawa 1995.
- Türkçe Sözlük 1. A–J*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, Ankara 1998.
- Türkçe Sözlük 2. K–Z*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, Ankara 1998.

- Tyszkiewicz J., *Tatarzy na Litwie i w Polsce. Studia z dziejów XIII–XVIII w.*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1989.
- Tyszkiewicz J., *Z dziejów Tatarów polskich: 1794–1944*, WSH, Pułtusk 2002.
- Urbański R., *Tartarorum gens brutalis. Trzynastowieczne najazdy mongolskie w literaturze polskiego średniowiecza na porównawczym tle piśmiennictwa łacińskiego antyku i wieków średnich*, Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa 2007.
- Uzbekistan. Historia – społeczeństwo – polityka*, red. Bodio T., Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2001.
- Walkowiak J. B., *Litewskie nazwiska Polaków. Słownik etymologiczno-frekwencyjny*, Wydział Neofilologii UAM w Poznaniu, Poznań 2019.
- Żygulski Z., *Sztuka turecka*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1988.

<https://archiwum.mswia.gov.pl/pl/>

<https://genealogia.okiem.pl/>

<https://islamansiklopedisi.org.tr/>

<https://nazwiska-polskie.pl/>

<https://www.nedirnedemek.com/>

<http://www.genezanazwisk.pl/>

<http://www.wolnelektury.pl/>

Zapraszamy
do lektury książek i czasopism
wydawanych przez
Najwyższe Kolegium Muzułmańskie MZR w RP

Biblioteka tatarska on-line
www.bibliotekatatarska.pl

Biblioteka muzułmańska on-line
www.bibliotekamuzulmanska.pl

SPIS TREŚCI

PODAJ MI SWOJE NAZWISKO	5
NAZWISKA POLSKIE	9
Historia nazwisk polskich	9
Zapożyczenia turkijskie, tureckie, tatarskie	11
Źródła i metodologia	15
Objaśnienie skrótów używanych w przypisach	17
SŁOWNIK POLSKICH NAZWISK POCHODZENIA TATARSKIEGO I TURECKIEGO	19
Lista nazwisk wraz z komentarzem historyczno- -etymologicznym	19
Lista pozostałych nazwisk	107
SŁOWNICZEK WYRAŻEŃ ORIENTALNYCH	139
Bibliografia	145

